

การพัฒนาคู่มือระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนบ้านห้องคู้
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

มิถุนายน 2555

การพัฒนาคู่มือระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนบ้านห้องคู้
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

มิถุนายน 2555

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

การพัฒนาคู่มือระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนบ้านห้องคู้
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

มิถุนายน 2555

รัตนา นิธิรัชย์. (2555). การพัฒนาคู่มือระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนบ้านท้องกึ่งสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการเขต 2. สารนิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์: อาจารย์ ดร.จารุวรรณ พลอยดวงรัตน์.

การศึกษามีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาคู่มือระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนบ้านท้องกึ่ง จัดทำในรูปแบบการช่วยเหลือนักเรียนตามกระบวนการ การช่วยเหลือนักเรียน 6 ขั้นตอน คือ 1) การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล 2) การคัดกรองนักเรียน 3) การป้องกันและแก้ไขปัญหา 4) การส่งเสริมพัฒนานักเรียน 5) การส่งต่อ 6) การรายงานผล และสำหรับผู้บริหารใช้เป็นคู่มือในการนิเทศ ติดตาม และพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนบ้านท้องกึ่ง โดยมีวิธีการดำเนินการเป็นขั้นตอน 3 ขั้นตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 เขียนโครงร่างของคู่มือศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง จากตำรา หนังสือ เอกสารทางวิชาการ งานวิจัย เขียนโครงร่างคู่มือโดยอาศัยคู่มือที่ศึกษามา นำโครงร่างการพัฒนาคู่มือ ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนบ้านท้องกึ่ง เสนออาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบ ตอนที่ 2 จัดทำเนื้อหาสาระของคู่มือและพัฒนาคู่มือ ตรวจสอบความเหมาะสมของคู่มือ ตอนที่ 3 ประเมินความเหมาะสมของคู่มือ โดยผู้เชี่ยวชาญ 17 คน ประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน ครูผู้ปฏิบัติการสอนจำนวน 12 คนเป็นผู้ประเมิน

ผลของการศึกษาได้พัฒนาคู่มือระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนบ้านท้องกึ่ง มีเนื้อหาประกอบด้วย 6 ขั้นตอน 1) การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล 2) การคัดกรองนักเรียน 3) การป้องกันและแก้ไขปัญหา 4) การส่งเสริมพัฒนานักเรียน 5) การส่งต่อ 6) การรายงานผล การประเมินความเหมาะสมในการนำคู่มือไปใช้ ผู้เชี่ยวชาญและครูผู้ปฏิบัติการสอนมีความเห็นว่า โดยภาพรวมการพัฒนาคู่มือ ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนบ้านท้องกึ่งนั้น มีความเหมาะสมในการนำไปใช้ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.77$)

A MANUAL ON THE STUDENT PROCESS IN THE SUPPORTING SYSTEM FOR
BANTONGKUNG SCHOOL STUDENT

Presented in Partial Fulfillment of the Requirements for the
Master of Education Degree in Educational Administration
at Srinakharinwirot University

June 2012

Rattana Nithirak. (2012). *A Manual on the Student Process in the Supporting System for Bantongkung School student*. Master's Project, M.Ed. (Educational Administration). Bangkok: Graduate School. Srinakharinwirot University. Project Advisor: Dr. Jarawan Ploydongrat.

The purpose of this study were to create and evaluate a manual on the student process in the supporting system for Bantongkung School. Its content comprised 6 steps 1) Individual reference 2) Analysis learner 3) Prevention and correcting 4) Encouragement and development 5) Sending and 6) Reporting for the school principal to supervise, monitor and develop the student supporting system of the Bantongkung School. Three stages were implemented in the building of the manual. Stage 1: Studying related information from book, documents, reports and various manual. Then the manual content was drafted. Stage2 : Writing the essential content of the manual. Stage3 : Evaluating the appropriateness of the manual. A group of 17 evaluators consisted of 5 experts, 12 teachers evaluated the manual.

This study yielded the following results 1. A manual on the student process in the supporting system for Bantongkung School. Its content comprised 6 steps 1) Individual reference 2) Analysis learner 3) Prevention and correcting 4) Encouragement and development 5) Sending and 6) Reporting 2. The manual according to the experts evaluation, was appropriate in terms of its accurate content organization ; wording and application stages at the highest level ($X = 4.77$)

อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ ประธานคณะกรรมการบริหารหลักสูตร และคณะกรรมการสอบได้พิจารณา
สารนิพนธ์เรื่อง การพัฒนาคู่มือระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนบ้านท้องคุ้ง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2 ของ รัตนา นิธิรักษ์ จบนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิตสาขาวิชาการบริหารการศึกษา ของมหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒได้

อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์

.....

(อาจารย์ ดร.จรรุวรรณ พลอยดวงรัตน์)

ประธานคณะกรรมการบริหารหลักสูตร

.....

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พวงรัตน์ เกษรแพทย์)

คณะกรรมการสอบ

.....

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พวงรัตน์ เกษรแพทย์)

ประธาน

.....

กรรมการสอบสารนิพนธ์

(อาจารย์ ดร.นิตย์ โรจน์รัตนวาณิชย์)

.....

กรรมการสอบสารนิพนธ์

(อาจารย์ ดร.จรรุวรรณ พลอยดวงรัตน์)

อนุมัติให้รับสารนิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาหลักสูตรปริญญาการศึกษา
มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษาของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

.....

คณบดีคณะศึกษาศาสตร์

(รองศาสตราจารย์ ดร.องอาจ นัยพัฒน์)

วันที่ เดือน พฤษภาคม พ.ศ. 2555

ประกาศคุณูปการ

สารนิพนธ์ฉบับนี้เสร็จสมบูรณ์ได้ด้วยดี เพราะได้รับความกรุณาให้การช่วยเหลือจาก อาจารย์ ดร.จากรุวรรณ พลอยดวงรัตน์ อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ ที่ได้ให้ความช่วยเหลือให้คำปรึกษาสารนิพนธ์ ให้คำแนะนำ ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์และตรวจแก้ไขอย่างดียิ่ง ผู้ศึกษาซาบซึ้งในความกรุณาที่ได้รับ ในครั้งนี้ จึงขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้

ขอกราบขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พวงรัตน์ เกษรแพทย์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ เรือโท ดร.ไพบุลย์ อ่อนมั่ง อาจารย์เรือเอก ดร.อภิสิทธิ์ ทรงบัณฑิตย์ คณะกรรมการพิจารณาเค้าโครงสารนิพนธ์ และกรรมการสอบสารนิพนธ์ที่กรุณาให้คำชี้แนะในการทำสารนิพนธ์จนเสร็จสมบูรณ์ จึงขอกราบขอบพระคุณทุกท่านเป็นอย่างสูง

ขอขอบคุณผู้บริหาร โรงเรียนบ้านท้องคุ้งและคณะครู โรงเรียนบ้านท้องคุ้งที่ให้ความอนุเคราะห์ ในการตอบแบบประเมินความเหมาะสมของกลุ่ม

ความสำเร็จของการศึกษาทั้งหมดผู้ศึกษาขอมอบให้สมาชิกในครอบครัวทุกคนที่ให้การสนับสนุนช่วยเหลือ ห่วงใยเป็นกำลังใจที่ดีแก่ผู้ศึกษา ประโยชน์และคุณค่าทั้งปวงอันเกิดจากสารนิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัย ขอมอบเป็นเครื่องบูชาพระคุณบิดา มารดา และบูรพาจารย์ทุกท่านที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้

รัตนา นิธิรักษ์

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ	1
ภูมิหลัง	1
วัตถุประสงค์ของการศึกษา	4
ขอบเขตในการจัดทำคู่มือ	4
ประโยชน์ของการจัดทำคู่มือ	5
นิยามศัพท์เฉพาะ	5
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	7
โรงเรียนบ้านท้องคุ้ง	7
ข้อมูลทั่วไปของโรงเรียน	7
ทิศทางการบริหารด้านระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน	8
นโยบายที่เกี่ยวข้องกับการดูแลช่วยเหลือนักเรียน	11
นโยบายสู่การปฏิบัติ	13
กฎหมายที่เกี่ยวข้อง	14
การดูแลช่วยเหลือนักเรียน	15
ความสำคัญของการดูแลช่วยเหลือนักเรียน	15
ความหมายของการดูแลช่วยเหลือนักเรียน	16
วัตถุประสงค์ของการดูแลช่วยเหลือนักเรียน	16
ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน	17
ความหมายของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน	17
การบริหารจัดการการดูแลช่วยเหลือนักเรียน	19
การพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน	26
การจัดระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน	28
ขั้นตอนการดำเนินงานกิจกรรมการดูแลช่วยเหลือนักเรียน	34
หลักการเกี่ยวกับคู่มือ	37
ความหมายของคู่มือ	37
ประเภทคู่มือ	38

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
2 (ต่อ)	
องค์ประกอบของกลุ่ม 39	
ลักษณะที่ดีของกลุ่ม 43	
ประโยชน์ของกลุ่ม 46	
การจัดทำและพัฒนากลุ่ม 46	
การประเมินคุณภาพของกลุ่ม 47	
คู่มือการดำเนินงานที่เกี่ยวข้อง 48	
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 49	
งานวิจัยในประเทศ 49	
งานวิจัยต่างประเทศ 51	
3 ขั้นตอนและวิธีการจัดทำกลุ่ม 55	
ขั้นตอนที่ 1 พัฒนากลุ่ม 55	
ขั้นตอนที่ 2 ประเมินความเหมาะสมของกลุ่มในการนำไปใช้ 56	
4 ผลการพัฒนาคู่มือระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนบ้านทองคั้ง 58	
5 สรุปผลการดำเนินการจัดทำกลุ่ม 62	
ตอนที่ 1 พัฒนากลุ่ม 62	
ตอนที่ 2 ประเมินความเหมาะสมของกลุ่ม 62	
สรุปความเหมาะสมของกลุ่ม 63	
อภิปรายผล 64	
ข้อเสนอแนะ 64	
บรรณานุกรม 65	

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
ภาคผนวก	69
ภาคผนวก ก	70
ภาคผนวก ข	140
ภาคผนวก ค	143
ประวัติย่อผู้ทำสารนิพนธ์	

บัญชีตาราง

ตาราง	หน้า
1 ค่าเฉลี่ยและระดับความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน ตรวจสอบความเหมาะสมด้วย โครงร่าง เนื้อหา รูปแบบของคู่มือ	58
2 ค่าเฉลี่ยและระดับความคิดเห็นของครูผู้ปฏิบัติงาน จำนวน 12 คน ตรวจสอบความเหมาะสม สำหรับการนำไปใช้	59
3 สรุปผลจากการตรวจสอบความเหมาะสมของคู่มือนำไปใช้ค่าเฉลี่ยและระดับความคิดเห็น ของผู้เชี่ยวชาญ และครูผู้ปฏิบัติการสอน จำนวน 17 คน	60

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ	หน้า
1 ความสำคัญของการดูแลช่วยเหลือนักเรียน	11
2 นโยบายสู่การปฏิบัติ	13
3 การวิเคราะห์เกณฑ์ชี้วัดจาก Flow Chart ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน	27
4 Flow Chart ของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนบ้านท้องคุ้งกระบวนการปฏิบัติงาน และวิธีการมาตรฐานของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน	29

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 กำหนดความมุ่งหมายและหลักการจัดการศึกษา (มาตรา 6) ว่าต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข และกำหนดแนวการจัดการศึกษา (มาตรา 22 – 24) ต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้และถือว่าผู้เรียนสำคัญที่สุด ในการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ ต้องเน้นความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้และการบูรณาการตามความเหมาะสม ทั้งนี้ต้องจัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจ และความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2547: 3 – 4)

การพัฒนานักเรียนให้นักเรียนเป็นบุคคลที่มีคุณภาพทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความสามารถ มีคุณธรรม จริยธรรม และมีวิถีชีวิตที่เป็นสุขตามที่สังคมมุ่งหวังไว้ โดยผ่านกระบวนการทางการศึกษานั้น นอกจากจะดำเนินการด้วยการส่งเสริมสนับสนุนนักเรียนแล้ว การป้องกันและการช่วยเหลือแก้ปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นกับนักเรียนก็เป็นสิ่งสำคัญประการหนึ่งของการพัฒนา เนื่องจากสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างมากทั้งด้านการสื่อสารเทคโนโลยีต่างๆ ซึ่งนอกจากส่งผลกระทบต่อผู้คนในเชิงบวกแล้ว ในเชิงลบก็มีปรากฏเช่นกันเป็นต้นว่า ปัญหาเศรษฐกิจ ปัญหาการระบาดของสารเสพติด ปัญหาการแข่งขันในรูปแบบต่างๆ ปัญหาครอบครัว ซึ่งก่อให้เกิดความทุกข์ ความวิตกกังวล ความเครียด มีการปรับตัวที่ไม่เหมาะสมหรืออื่นๆ ที่เป็นผลเสียต่อสุขภาพจิต และสุขภาพกายของทุกคนที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งก่อให้เกิดภาวะวิกฤตทางสังคม (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2551: 5) ดังนั้น ภาพความสำเร็จที่เกิดจากการพัฒนานักเรียนให้เป็นไปตามที่มุ่งหวังนั้น จึงต้องอาศัยความร่วมมือจากผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายทุกคน โดยเฉพาะบุคลากร ครู ทุกคนในโรงเรียน ซึ่งมีครูที่ปรึกษาเป็นหลักสำคัญในการดำเนินการต่างๆ เพื่อการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างใกล้ชิดด้วยความรักและเมตตาที่มีต่อศิษย์ และภาคภูมิใจในบทบาทที่มีส่วนสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเยาวชนให้เติบโต งดงาม เป็นบุคคลที่มีคุณค่าของสังคมต่อไป

การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนมีความจำเป็นที่สถานศึกษาจะต้องนำไปปฏิบัติให้เกิดผลกับนักเรียนอย่างเป็นระบบต่อเนื่องและยั่งยืน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2547: คำนำ) สถานศึกษาในฐานะที่เป็นหน่วยงานที่ต้องรับผิดชอบในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้เรียน และแก้วิกฤตสังคม จึงควรรนำกระบวนการจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนมาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับบริบทของตนเอง โดยมุ่งหวังให้บุคลากรที่เกี่ยวข้องทุกคนร่วมมือกันดำเนินงานและที่สำคัญที่สุดคือ บทบาทของผู้บริหาร

ที่ต้องเอาใจใส่ดูแลนักเรียนในความดูแลทุกคนอย่างเต็มความสามารถด้วยความรักความเอื้ออาทรและความเข้าใจอย่างกัลยาณมิตรเพื่อให้ความช่วยเหลือได้ทั้งในเชิงสร้างเสริมภูมิคุ้มกันและป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาการส่งเสริมการพัฒนาตามศักยภาพตลอดจนสามารถแก้ไขปัญหาเบื้องต้นได้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2551: 5)

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้กำหนดนโยบายให้สถานศึกษาในสังกัดทุกแห่งดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อให้ นักเรียนทุกคนได้รับการดูแลช่วยเหลือจากครูประจำชั้น ครูที่ปรึกษาอย่างทั่วถึง โดยมีผู้ปกครอง ชุมชน หน่วยงานและองค์กรที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วม ซึ่งมีแนวทางการดำเนินงานคือ 1) การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล 2) การคัดกรองจำแนกกลุ่มนักเรียน 3) การจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการพัฒนา 4) การจัดกิจกรรมป้องกัน แก้ไข ช่วยเหลือ 5) การส่งต่อ 6) การรายงานผล (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2547: 18)

วิกฤตการณ์เด็กนักเรียนในปัจจุบันเด็กนักเรียนจำนวนไม่น้อยที่ได้รับผลกระทบจากปัญหา และสภาพแวดล้อมที่ไม่สร้างสรรค์ในสังคม ทำให้มีพฤติกรรมแตกต่างไปจากเด็กนักเรียนในอดีต แม้ว่าผู้ปกครอง ครู อาจารย์ จะใช้ความรักความปรารถนาดีอย่างมากมายเพียงใดก็ตามก็ไม่อาจพิทักษ์ปกป้อง และคุ้มครองเด็กนักเรียนให้ปลอดภัย หรือมีพฤติกรรมตามที่สังคมคาดหวังได้ จากการประมวลสถิติข้อมูลสถานการณ์ปัญหานักเรียนและเยาวชนของหน่วยงานต่างๆ พบว่า เด็กนักเรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน และระดับอื่นๆ มักมีพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ ดังนี้ 1) ตกเป็นทาสของเกมคอมพิวเตอร์จนถึงขั้น หมกหมุ่น และเรียนรู้พฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมจากเกม จนไปสู่การประพฤติปฏิบัติ ที่ก่อให้เกิดความสูญเสียแก่ตนเองและสังคม 2) นิยมประลองความเร็วโดยการแข่งรถมอเตอร์ไซค์ มีพฤติกรรมการใช้รถจักรยานยนต์ที่ผิดกฎหมายเป็นนักซิ่งวัยใส และเป็นสก็๊อ (สาวน้อยซ้อนท้ายหนุ่มนักซิ่ง) 3) ใช้ความรุนแรงในการตัดสินใจและข้อขัดแย้ง ทะเลาะวิวาท จับกลุ่มรวมตัวกันสร้างความปั่นป่วนในชุมชนไปจนถึง การยกพวกตีกัน 4) มีเพศสัมพันธ์เร็วขึ้น เป็นพ่อแม่ตั้งแต่อายุน้อย มีเพศสัมพันธ์โดยไม่ป้องกันตนเอง ขาดความรับผิดชอบ 5) เข้าถึงสารเสพติดได้ง่าย เริ่มจากการใช้บุหรี่ เหล้า ยาบ้า ยาไอซ์ ยาเลิฟ และสารอันตรายที่แพร่ระบาดในกลุ่มเด็กนักเรียนและเยาวชน 6) ขาดหลักยึดเหนี่ยวทางจิตใจไม่เห็นความสำคัญของหลักศาสนา ค่านิยมความเป็นไทย ความสัมพันธ์กับคนในครอบครัวค่อนข้างประาะบาง ติดเพื่อน ติดสื่อ และให้ความสำคัญกับวัตถุมากกว่าความมีคุณธรรมน้ำใจ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2547)

นอกจากนี้เด็กนักเรียนและเยาวชนยังมีพฤติกรรมเสี่ยงต่อการเกิดปัญหาสังคม อาทิ ติดการพนัน นิยมเสี่ยงโชค การมั่วสุมในหอพัก ไม่ชอบไปโรงเรียน หนีเรียน ทำร้ายรังแกกันเอง หมกหมุ่นกับสื่อที่ไม่สร้างสรรค์ นิยมบริโภคอาหารกรูบกรอบ อาหารที่ไม่เป็นผลดีต่อสุขภาพ เทรียด ซิมส์ร่า มองโลกในแง่ร้าย ไม่สนใจต่อปัญหาสังคมอย่างไรก็ตาม สาเหตุที่ทำให้เด็กนักเรียนและเยาวชน มีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมเป็นผลมาจากปัจจัยเสี่ยงต่างๆ ดังนี้

1. ปัจจัยเสี่ยงจากสภาพครอบครัว ครอบครัวเป็นสภาพแวดล้อมที่มีอิทธิพลต่อบุคลิกภาพ และพฤติกรรมของเด็กนักเรียนและเยาวชน พฤติกรรมที่เป็นปัญหาของเด็กนักเรียนและเยาวชนเป็นผลมาจากการเลี้ยงดูด้วยวิธีการที่ไม่เหมาะสม ส่งเสริมให้แสดงออกในทางที่ไม่ถูกต้อง ปล่อยปละละเลย เรียนรู้การใช้ ความรุนแรงจากสมาชิกในครอบครัว ครอบครัวแตกแยก ผู้ปกครองบีบบังคับ กดดันและคาดหวังในตัวเด็ก เกินกว่าความเป็นจริง ไม่มีบรรยากาศที่สร้างความรัก ความอบอุ่น ความสมัครสมานสามัคคี เติบโตใน ท่ามกลางความสับสน ไม่มีความหวัง ขาดการอบรมบ่มนิสัย และไม่มีจุดหมายปลายทางในชีวิต

2. ปัจจัยเสี่ยงจากโรงเรียน โรงเรียนเป็นบ้านหลังที่สองของเด็กนักเรียน เป็นบ่อเกิดของคุณงาม ความดี โดยเฉพาะการพัฒนาศักยภาพ ความรู้ ความสามารถของเด็กนักเรียนและเยาวชนให้เป็นทรัพยากร มนุษย์ที่มีคุณค่าของสังคม แต่โรงเรียนจำนวนไม่น้อย ยังขาดความพร้อมที่จะทำให้นักเรียนเป็นคน ที่สมบูรณ์ตามความมุ่งหวังของสังคม จากการติดตามพบว่า โรงเรียนขาดการดูแลเอาใจใส่นักเรียนอย่างจริงจัง ขาดการจัดการที่เหมาะสมต่อการพิทักษ์ ปกป้อง คุ้มครอง และให้การดูแลช่วยเหลือนักเรียนได้อย่างเท่าทัน ทั่วถึง ถูกต้องและเป็นธรรม จัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยไม่คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ให้ความสำคัญ กวาระเบี่ยงเบนมากกว่าชีวิตจิตใจของนักเรียน พัฒนาผู้เรียนโดยไม่คำนึงถึงองค์รวมตลอดถึงการจัดการกับปัญหา ของนักเรียน โดยขาดการมีส่วนร่วม และยังเลือกใช้ความรุนแรงในการแก้ปัญหาพฤติกรรมนักเรียน

3. ปัจจัยเสี่ยงจากชุมชนและสังคม ความล้มเหลวในชีวิตของเด็กนักเรียนเป็นความสูญเสีย ทางเศรษฐกิจ และต้นทุนทางความรู้สึกรู้สึกของผู้ปกครองอย่างประเมินค่าไม่ได้ สังคมไทยยังละเลยต่อการจัด ระเบียบแบบแผนในชุมชน ชุมชนอ่อนแอขาดสัมพันธภาพที่ดีระหว่างสมาชิกในสังคม ต่างคน ต่างอยู่ เอาหูไปนา เอาตาไปไร่ ปล่อยให้มีการแสวงหาผลประโยชน์จากเด็กและเยาวชน ขอมรับการเติบโตและขยายตัวทางเศรษฐกิจ ที่ไม่สร้างสรรค์ ละเลยต่อปัญหาของเด็กและเยาวชน ไม่ให้ความสำคัญต่อทำดีของเด็ก มองเด็กที่ประสบ ปัญหาด้วยทัศนะและท่าทีที่ตอกย้ำซ้ำเติม

4. ปัจจัยเสี่ยงจากเพื่อน เพื่อนเป็นปัจจัยที่สำคัญในชีวิตของเด็กและเยาวชนเป็นธรรมชาติ ที่เด็กทุกคนต้องมี แต่เพื่อนก็เป็นดาบสองคมที่อาจทำให้นักเรียนจำนวนไม่น้อยก้าวพลาด เช่น เพื่อน ที่มีนิสัยเกเร เป็นอันธพาล เสเพล ส่ามะเลเทเมา การคบเพื่อนที่มีพฤติกรรมโน้มเอียงไปในทางก้าวร้าว เสี่ยงภัย มั่วสุม เบี่ยงเบน หรือการได้รับแรงบีบบังคับ กดดันข่มขู่ หรือการไม่ได้รับการยอมรับจากกลุ่มเพื่อน ซึ่งสภาพการณ์ ดังกล่าวล้วนส่งผลต่อพฤติกรรมของเด็กนักเรียนทั้งสิ้น

5. ปัจจัยเสี่ยงจากบุคลิกภาพหรือตัวนักเรียน เด็กนักเรียนแต่ละคนมีภาวะด้านพัฒนาการ แตกต่างกันมีบุคลิกภาพภายในและภายนอกตามสภาพความเป็นตัวคนที่มีลักษณะเฉพาะ เช่น มีข้อจำกัด เกี่ยวกับพัฒนาการทางสมองและการรับรู้ ไม่มีความตระหนักในคุณค่าความสำคัญของตนเอง ขาดทักษะ ในการคิด บกพร่องทางการเรียนรู้ ปฏิเสธคำนิยามหรือหลักศาสนาที่คนส่วนใหญ่นับถือ ไม่มีทักษะในการสื่อสาร ปฏิเสธไม่เป็น ควบคุมอารมณ์และความเครียดไม่ได้ รวมทั้งการมีปัญหาด้านสุขภาพกายและสุขภาพจิต

ด้วยสภาพและปัญหาเกี่ยวกับนักเรียนดังได้กล่าวถึงข้างต้น โรงเรียนบ้านท้องคู้ง จึงตระหนักถึงความสำคัญที่จะต้องมีการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพื่อให้มีกระบวนการทำงานเป็นระบบมีความชัดเจน มีการประสานความร่วมมือของผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งในและนอกโรงเรียน รวมทั้งวิธีการ กิจกรรมและเครื่องมือต่างๆ ที่มีคุณภาพในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอันจะส่งผลให้ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนประสบความสำเร็จ โดยมีแนวคิดหลักในการดำเนินงานที่สำคัญโดยถือหลักว่า มนุษย์ทุกคนมีศักยภาพที่จะเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ตลอดชีวิต เพียงแต่ใช้เวลาและวิธีการที่แตกต่างกัน เนื่องจากแต่ละคนมีความเป็นปัจเจกบุคคล ดังนั้น การยึดนักเรียนเป็นสำคัญในการพัฒนาเพื่อดูแลช่วยเหลือ ทั้งด้านการป้องกัน แก้ปัญหา หรือการส่งเสริม จึงเป็นสิ่งจำเป็น และความสำเร็จของงาน ต้องอาศัยการมีส่วนร่วมทั้งการร่วมใจ ร่วมคิดร่วมทำของทุกคนที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นบุคลากรโรงเรียนในทุกระดับ ผู้ปกครอง หรือชุมชน โดยการจัดทำคู่มือการดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน จะสามารถช่วยให้เกิดความเข้าใจตรงกันระหว่างครูประจำชั้น ครูที่ปรึกษา ครูภายในโรงเรียน และเป็นประโยชน์ต่อครู ในการวางแผนการจัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานและเป็นแนวทางให้ผู้บริหาร หัวหน้าระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ครูที่ปรึกษาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน สามารถใช้เป็นคู่มือในการจัดกิจกรรมตามระบบในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน และนอกจากนั้นผู้บริหารยังใช้เป็นคู่มือเพื่อนิเทศ ติดตาม และพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียน ส่วนครูใช้เป็นคู่มือในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่อยู่ในปกครองของตน ซึ่งจะส่งผลให้เกิดความร่วมมือและมีการดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพในการพัฒนาผู้เรียนและโรงเรียนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อพัฒนาคู่มือระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนบ้านท้องคู้ง
2. เพื่อประเมินคู่มือระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนบ้านท้องคู้ง

ขอบเขตในการจัดทำคู่มือ

การพัฒนาคู่มือระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนบ้านท้องคู้ง

1. ขอบเขตประชากร

แหล่งข้อมูลประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้างนี้มี 2 กลุ่มคือ ผู้เชี่ยวชาญ 5 คน เป็นผู้ตรวจสอบคู่มือ และครูผู้สอนโรงเรียนบ้านท้องคู้ง จำนวน 12 คน เป็นผู้ตอบแบบประเมินคู่มือ

2. ขอบเขตเนื้อหา

การพัฒนาคู่มือฉบับนี้ เพื่อให้ครูโรงเรียนบ้านท้องคู้งใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงานตามกระบวนการในระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยมีขอบเขตประกอบด้วย 2 ตอน

ตอนที่ 1 แนะนำครูในเรื่องทักษะพื้นฐาน

ตอนที่ 2 เครื่องมือและกิจกรรมเพื่อช่วยเหลือนักเรียนตามกระบวนการดำเนินงานของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน 6 ขั้นตอน ดังนี้

1. การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล
2. การคัดกรองนักเรียน
3. การป้องกันและการแก้ไข
4. การส่งเสริมพัฒนานักเรียน
5. การส่งต่อ
6. การรายงานผล

ประโยชน์ของการจัดทำคู่มือ

1. ครูโรงเรียนบ้านท้องกึ่ง สามารถใช้คู่มือเป็นแนวทางในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพื่อความเป็นมาตรฐานในการดำเนินงาน
2. ผู้บริหารใช้เป็นคู่มือเพื่อ การนิเทศ ติดตาม และพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. **คู่มือ** หมายถึง เอกสารที่ให้ความรู้และแนวทางการพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนบ้านท้องกึ่งสำหรับครู ผู้บริหาร ได้เข้าใจ สามารถนำคู่มือไปใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงานในเรื่องนั้นๆด้วยตนเองได้อย่างถูกต้องเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ มี 2 ตอน คือ 1) ทักษะพื้นฐาน 2) เครื่องมือและกิจกรรม
2. **การดูแลช่วยเหลือนักเรียน** หมายถึง การส่งเสริม พัฒนา ป้องกัน และแก้ไขปัญหาเพื่อให้นักเรียนได้พัฒนาเต็มตามศักยภาพ มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ มีภูมิคุ้มกันทางจิตใจที่เข้มแข็ง มีคุณภาพชีวิตที่ดี มีทักษะการดำรงชีวิต และรอดพ้นจากวิกฤติทั้งปวง
3. **ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน** หมายถึง กระบวนการดำเนินงานดูแลช่วยเหลือ นักเรียนที่มีขั้นตอนชัดเจน พร้อมทั้งวิธีการและเครื่องมือที่มีมาตรฐาน คุณภาพ และมีหลักฐานการทำงานที่ตรวจสอบได้โดยมีครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษาเป็นบุคลากรหลักในการดำเนินงานและบุคลากรทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องทั้งในและนอกสถานศึกษา อันได้แก่ คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง ชุมชน ผู้บริหาร และครูทุกคน ฯลฯ มีส่วนร่วมซึ่งมีขั้นตอนการดำเนินงาน ดังนี้

3.1 การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล หมายถึง การรู้ข้อมูลที่เป็นเกี่ยวกับตัวนักเรียนที่จะช่วยให้มีความเข้าใจนักเรียนมากขึ้น สามารถนำข้อมูลมาวิเคราะห์เพื่อการคัดกรองนักเรียนเป็นเป็นประโยชน์ในการส่งเสริม การป้องกัน และแก้ไขปัญหานักเรียนได้อย่างถูกต้อง

3.2 การคัดกรองนักเรียน หมายถึง การพิจารณาข้อมูลเกี่ยวกับตัวนักเรียนโดยพิจารณาตามเกณฑ์ที่คณะครูในโรงเรียนได้ประชุมตกลงกันไว้ เพื่อให้มีมาตรฐานหรือแนวทางการคัดกรองนักเรียนที่เหมือนกัน โดยกำหนดเกณฑ์ว่าความรุนแรงหรือความถี่ของพฤติกรรมทำใด จึงจะจัดอยู่ในกลุ่มเสี่ยงหรือกลุ่มมีปัญหา เพื่อจัดแยกนักเรียนออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มปกติ และกลุ่มเสี่ยงหรือกลุ่มมีปัญหา

3.3 การป้องกันและแก้ไขปัญหา หมายถึง การจัดทำมาตรการช่วยเหลือนักเรียนในด้านต่างๆ ได้แก่ การให้คำปรึกษาเบื้องต้น การประสานงานกับผู้เกี่ยวข้องเพื่อจัดกิจกรรมสำหรับการป้องกันและช่วยเหลือแก้ไขปัญหา

3.4 การส่งเสริมพัฒนานักเรียน หมายถึง การสนับสนุนให้นักเรียนทุกคนในกลุ่มคัดกรองไม่ว่าจะเป็นนักเรียนกลุ่มปกติหรือกลุ่มเสี่ยง มีปัญหา หรือกลุ่มที่มีความสามารถพิเศษให้มีคุณภาพมากขึ้น ได้พัฒนาตนเองเต็มศักยภาพและมีความภาคภูมิใจในตนเองในด้านต่างๆ

3.5 การส่งต่อ หมายถึง การที่ปัญหาของนักเรียนมีความยากต่อการช่วยเหลือหรือช่วยเหลือแล้วนักเรียนมีพฤติกรรมไม่ดีขึ้น ก็ควรดำเนินการส่งต่อไปยังผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านเพื่อให้ปัญหาของนักเรียนได้รับการช่วยเหลืออย่างถูกต้องและรวดเร็ว

3.6 การรายงานผล หมายถึง การรายงานสรุปผลการดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียนในแต่ละภาคเรียนและปีการศึกษา เพื่อการปรับปรุงและพัฒนา

4. ผู้สอน หมายถึง ครูและบุคลากร ที่กำลังสอนอยู่ใน โรงเรียนบ้านท้องคุ้งปีการศึกษา 2554 ภาคเรียนที่ 1 / 2554

5. ผู้บริหาร หมายถึง ผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนบ้านท้องคุ้ง

6. โรงเรียน หมายถึง โรงเรียนบ้านท้องคุ้ง ตำบลคลองด่าน อำเภอบางปะอิน จังหวัดสมุทรปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การจัดทำคู่มือการดำเนินงานตามกระบวนการในระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนผู้จัดทำได้รวบรวมเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นประโยชน์ในการจัดทำคู่มือให้บรรลุวัตถุประสงค์ โดยแยกการนำเสนอเป็นหัวข้อต่อไปนี้

1. โรงเรียนบ้านทองคั่ง

- 1.1 ข้อมูลทั่วไปของโรงเรียน
- 1.2 ทิศทางการบริหารของโรงเรียน
- 1.3 นโยบายที่เกี่ยวข้องกับการดูแลช่วยเหลือนักเรียน
- 1.4 นโยบายสู่การปฏิบัติ
- 1.5 กฎหมายที่เกี่ยวข้อง
- 1.6 การดูแลช่วยเหลือนักเรียน

- 1.7 ความสำคัญของการดูแลช่วยเหลือนักเรียน
- 1.8 ความหมายของการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

2. ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

- 2.1 ความหมายของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน
- 2.2 การบริหารจัดการการดูแลช่วยเหลือนักเรียน
- 2.3 การพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน
- 2.4 การจัดระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน
- 2.5 ขั้นตอนการดำเนินงานกิจกรรมการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

- 2.5.1 การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล
- 2.5.2 การคัดกรองนักเรียน
- 2.5.3 การป้องกันและแก้ไขปัญหา
- 2.5.4 การส่งเสริมพัฒนานักเรียน
- 2.5.5 การส่งต่อ
- 2.5.6 การรายงานผล

3. หลักการเกี่ยวกับคู่มือ

- 3.1 ความหมายของคู่มือ
- 3.2 ประเภทของคู่มือ

- 3.3 องค์ประกอบของกลุ่ม
- 3.4 ลักษณะที่ดีของกลุ่ม
- 3.5 ประโยชน์ของการทำคู่มือ
- 3.6 การจัดทำและพัฒนาคู่มือ
- 3.7 การประเมินคุณภาพคู่มือ
4. คู่มือการดำเนินงานที่เกี่ยวข้อง
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 5.1 งานวิจัยในประเทศ
 - 5.2 งานวิจัยต่างประเทศ

1. โรงเรียนบ้านท้องคุ้ง จังหวัดสมุทรปราการ

1.1 ข้อมูลทั่วไปของโรงเรียน

โรงเรียนบ้านท้องคุ้ง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรปราการ เขต 2 ตั้งอยู่เลขที่ 71 หมู่ 3 ตำบลคลองด่าน อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ โรงเรียนเริ่มก่อตั้งเมื่อวันที่ 5 มิถุนายน พ.ศ. 2482 ปัจจุบันโรงเรียนบ้านท้องคุ้ง มีเนื้อที่ประมาณ 2,400 ตารางวา หรือประมาณ 6 ไร่ 3 งาน มีอาคารเรียน 2 หลัง อาคารอเนกประสงค์ 1 หลัง โรงอาหาร 1 หลัง ส้วม 2 หลัง ถังน้ำซีเมนต์ 5 ชุด เปิดทำการสอนตั้งแต่ชั้นอนุบาลปีที่ 1 ถึง ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผู้บริหาร 1 คน ครูผู้สอน 13 คน รวมทั้งสิ้น 14 คน จำนวนนักเรียนในเขตพื้นที่บริการทั้งหมด 250 คน

โรงเรียนบ้านท้องคุ้ง มีพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ลุ่ม มีน้ำท่วมขังในฤดูฝน ประชากร และผู้ประกอบการนักเรียนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทางด้านเกษตรกรรม เลี้ยงปลา เลี้ยงกุ้ง รับจ้างทั่วไป และลูกจ้างในโรงงานอุตสาหกรรม ปัจจุบันพื้นที่ใกล้เคียงบริเวณ โรงเรียนมีโรงงานอุตสาหกรรม ทั้งขนาดเล็กและขนาดใหญ่ จึงทำให้การเจริญเติบโตทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคมพอสมควร มีการอพยพเคลื่อนย้ายของประชากรบางส่วน ทั้งจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคเหนือ ภาคใต้ เข้ามาในท้องที่จึงทำให้มีนักเรียนที่มาเข้าเรียนทั้งคนในท้องถิ่นและจากการอพยพถิ่นมาเรียนร่วมกัน

โรงเรียนเป็นศูนย์การจัดกิจกรรมต่างๆ ของชุมชน มีการระดมทรัพยากรจากทุกแหล่ง แต่ด้วยสภาวะทางเศรษฐกิจขาดแคลนของชุมชน ผู้ปกครองมีรายได้น้อย รวมทั้งนักเรียนมีปัญหาด้านสภาพครอบครัวแตกแยก ส่งผลให้การพัฒนาคุณภาพการศึกษาไม่ดีเท่าที่ควร

1.2 ทิศทางการบริหารด้านระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

โดยกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมาย และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ไว้ดังนี้

วิสัยทัศน์

ภายในปีการศึกษา 2554 โรงเรียนบ้านท้องคุ้ง มีการจัดระบบดูแลช่วยเหลือให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาคุณภาพชีวิต สามารถอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

พันธกิจ

1. จัดอบรมครูที่ปรึกษาให้ตระหนักถึงความสำคัญและมีทักษะในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือ
2. จัดให้มีปฏิทินปฏิบัติงานในเรื่องระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน
3. จัดให้มีการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล
4. จัดให้มีการคัดกรองนักเรียน
5. จัดกิจกรรมป้องกันและแก้ไขปัญหา ให้กับนักเรียนกลุ่มเสี่ยง / มีปัญหา
6. จัดกิจกรรมส่งเสริมนักเรียนทุกกลุ่ม
7. มีการส่งต่อนักเรียนที่ขาดต่อการช่วยเหลือ ไปยังผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน
8. ส่งเสริมให้ผู้ปกครองนักเรียนมีส่วนร่วมในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน
9. จัดให้มีการนิเทศ ติดตาม ประเมินทบทวนและปรับปรุงคุณภาพระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

เป้าหมาย

1. ครูประจำชั้นมีทัศนคติที่ดีต่อนักเรียน มีทักษะในการให้คำปรึกษาและแนวทางในการแก้ไขปัญหา
2. มีปฏิทินปฏิบัติงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน
3. ครูประจำชั้นมีฐานข้อมูลของนักเรียนในทุกด้าน
4. ครูประจำชั้นจัดกลุ่มนักเรียน เป็นกลุ่มปกติ กลุ่มเสี่ยง / มีปัญหา
5. นักเรียนกลุ่มเสี่ยง / มีปัญหา เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทางที่ดีขึ้น
6. นักเรียนรู้จักและมีความภาคภูมิใจในตนเอง
7. นักเรียนที่ขาดต่อการช่วยเหลือ ได้รับการช่วยเหลืออย่างถูกต้องและเหมาะสม
8. ผู้ปกครองให้ความร่วมมือกับโรงเรียนในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน
9. การดูแลช่วยเหลือนักเรียนมีการทำงานอย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ

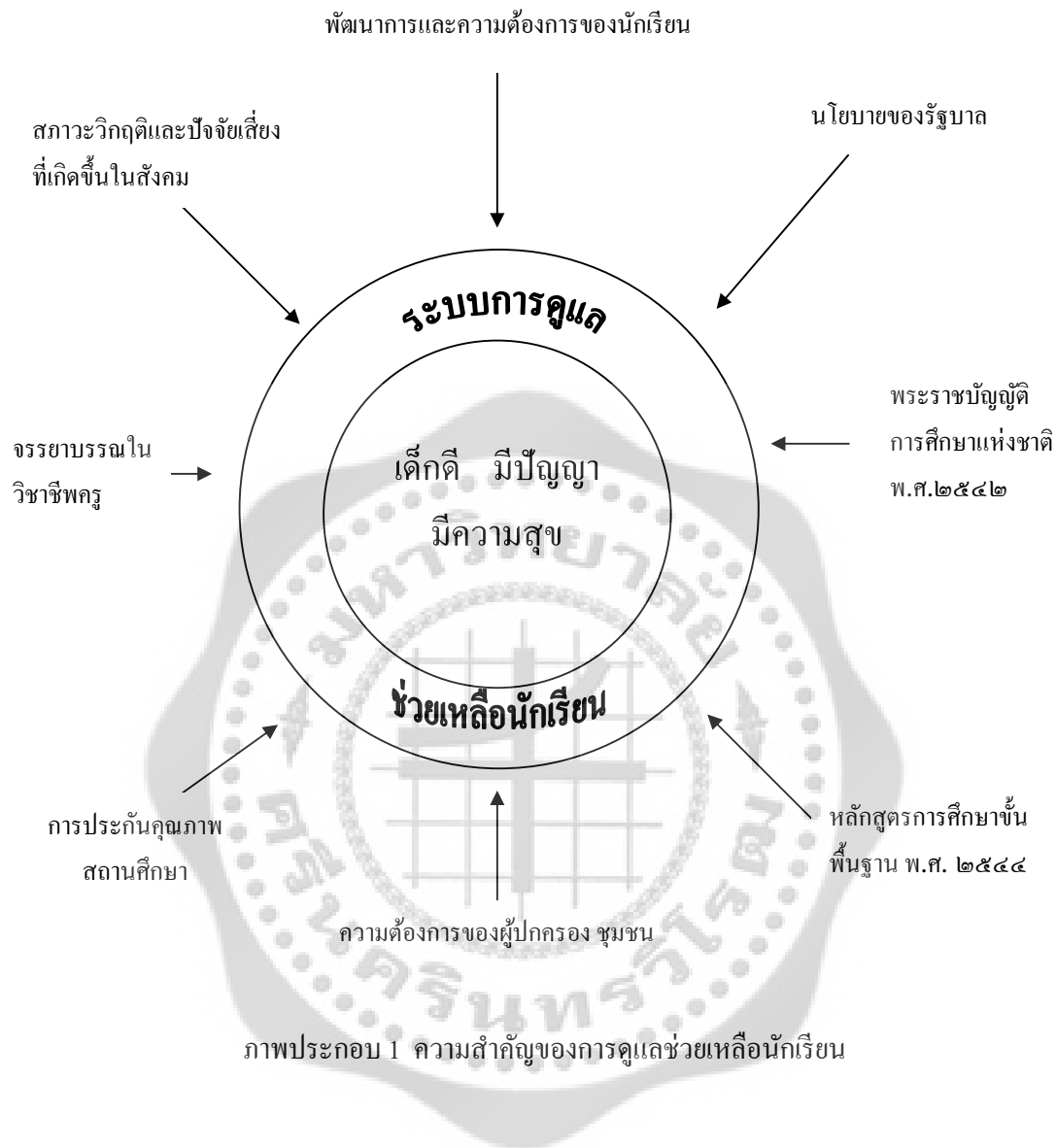
คุณลักษณะอันพึงประสงค์

หลักสูตรโรงเรียนบ้านท้องคุ้ง พุทธศักราช 2554 ภาควิชาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุขในฐานะเป็นพลเมืองไทยและพลโลก ดังนี้

1. **รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์** หมายถึง คุณลักษณะที่แสดงออกถึงการเป็นพลเมืองดีของชาติธำรงไว้ซึ่งความเป็นชาติไทย ศรัทธา ยึดมั่นในศาสนา และเคารพเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์
2. **ซื่อสัตย์สุจริต** หมายถึง คุณลักษณะที่แสดงออกถึงการยึดมั่นในความถูกต้องประพฤติตรงตามความเป็นจริงต่อตนเองและผู้อื่นทั้งทางกาย วาจา ใจ
3. **มีวินัย** หมายถึง คุณลักษณะที่แสดงออกถึงการยึดมั่นในข้อตกลง กฎเกณฑ์ และระเบียบข้อบังคับของครอบครัว โรงเรียนและสังคม
4. **ใฝ่เรียนรู้** หมายถึง คุณลักษณะที่แสดงออกถึงความตั้งใจ เพียรพยายามในการเรียนแสวงหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน
5. **อยู่อย่างพอเพียง** หมายถึง คุณลักษณะที่แสดงออกถึงการดำเนินชีวิตอย่าง พอประมาณ มีเหตุผล รอบคอบ มีคุณธรรม มีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี และปรับตัวเพื่ออยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข
6. **มุ่งมั่นในการทำงาน** หมายถึง คุณลักษณะที่แสดงออกถึงความตั้งใจและรับผิดชอบในการทำหน้าที่การงาน ด้วยความเพียรพยายาม อดทน เพื่อให้งานสำเร็จตามเป้าหมาย
7. **รักความเป็นไทย** หมายถึง คุณลักษณะที่แสดงออกถึงความภาคภูมิใจ เห็นคุณค่า ร่วมอนุรักษ์ สืบทอดภูมิปัญญาไทย ขนบธรรมเนียมประเพณี ศิลปะและวัฒนธรรมใช้ภาษาไทยในการสื่อสารได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม
8. **มีจิตสาธารณะ** หมายถึง คุณลักษณะที่แสดงออกถึงการมีส่วนร่วมในกิจกรรมหรือสถานการณ์ที่ก่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้อื่น ชุมชน และสังคม ด้วยความเต็มใจ กระตือรือร้น โดยไม่หวังผลตอบแทน
9. **รักษาสมูทปรการ** หมายถึง การบำรุงรักษาไว้ให้จังหวัดสมูทปรการเป็นจังหวัดที่ดั่งงามในสายตาของบุคคลทั่วไป อยากรมาอยู่อาศัย มาท่องเที่ยว และแสดงออกถึงการเป็นคนที่มีความภาคภูมิใจในจังหวัดสมูทปรการ ซึ่งเป็นที่อยู่อาศัยและที่ทำมาหากิน

ความเป็นมาและความสำคัญที่ต้องมีระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

การพัฒนานักเรียนให้เป็นบุคคลที่มีคุณภาพทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความสามารถ มีคุณธรรม จริยธรรมและมีวิถีชีวิตที่เป็นสุข ตามที่สังคมมุ่งหวัง มีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องดำเนินการ

1.3 นโยบายที่เกี่ยวข้องกับการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

1.3.1 นโยบายรัฐบาล

รัฐบาลประกาศเจตนารมณ์และมอบนโยบายตามยุทธศาสตร์การพัฒนาศึกษาเด็กและเยาวชน เมื่อวันที่ 30 พฤศจิกายน 2548 โดยมีสาระสำคัญ ดังนี้

1.3.1.1 ให้ 3 กระทรวงหลัก ได้แก่ กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงพัฒนาการสังคม และความมั่นคงมนุษย์และกระทรวงวัฒนธรรม ร่วมกันดำเนินการแก้ไขปัญหา เพราะทุกองค์กรจะเจริญก้าวหน้าได้ต้องอยู่ที่การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์อนาคตของชาติอยู่ที่เด็กและเยาวชน

1.3.1.2 ให้ถือว่า การแก้ปัญหาเด็กและเยาวชนคือการลงทุน ไม่ได้เป็นค่าใช้จ่ายเพราะ

หากไม่พัฒนาการให้เด็กและเยาวชนเติบโตได้อย่างมีคุณภาพแล้ว ประเทศก็จะเสื่อมลงเรื่อยๆ

1.3.1.3 การพัฒนาต้องเริ่มที่ผู้ใหญ่ กล่าวคือ ผู้ใหญ่ต้องมีเมตตาธรรมและมองว่าเยาวชนทุกคน คือ ลูกหลานของตัวเอง เพื่อที่จะช่วยกันดูแล แก้ไขปัญหาและทำให้เด็กมีสุขภาพแข็งแรง สมประกอบ มีพัฒนาการตามอายุ มีสภาพจิตใจที่ดี มีคุณภาพทางปัญญาและมีความสามารถในการเรียนรู้โดยมีพัฒนาทางสมองที่ทันต่อการพัฒนาการของโลก

1.3.1.4 เมื่อการดำเนินงานเป็นผลสำเร็จแล้ว จะนำมาซึ่งความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจสังคม ทั้งของตนเอง และประเทศชาติ

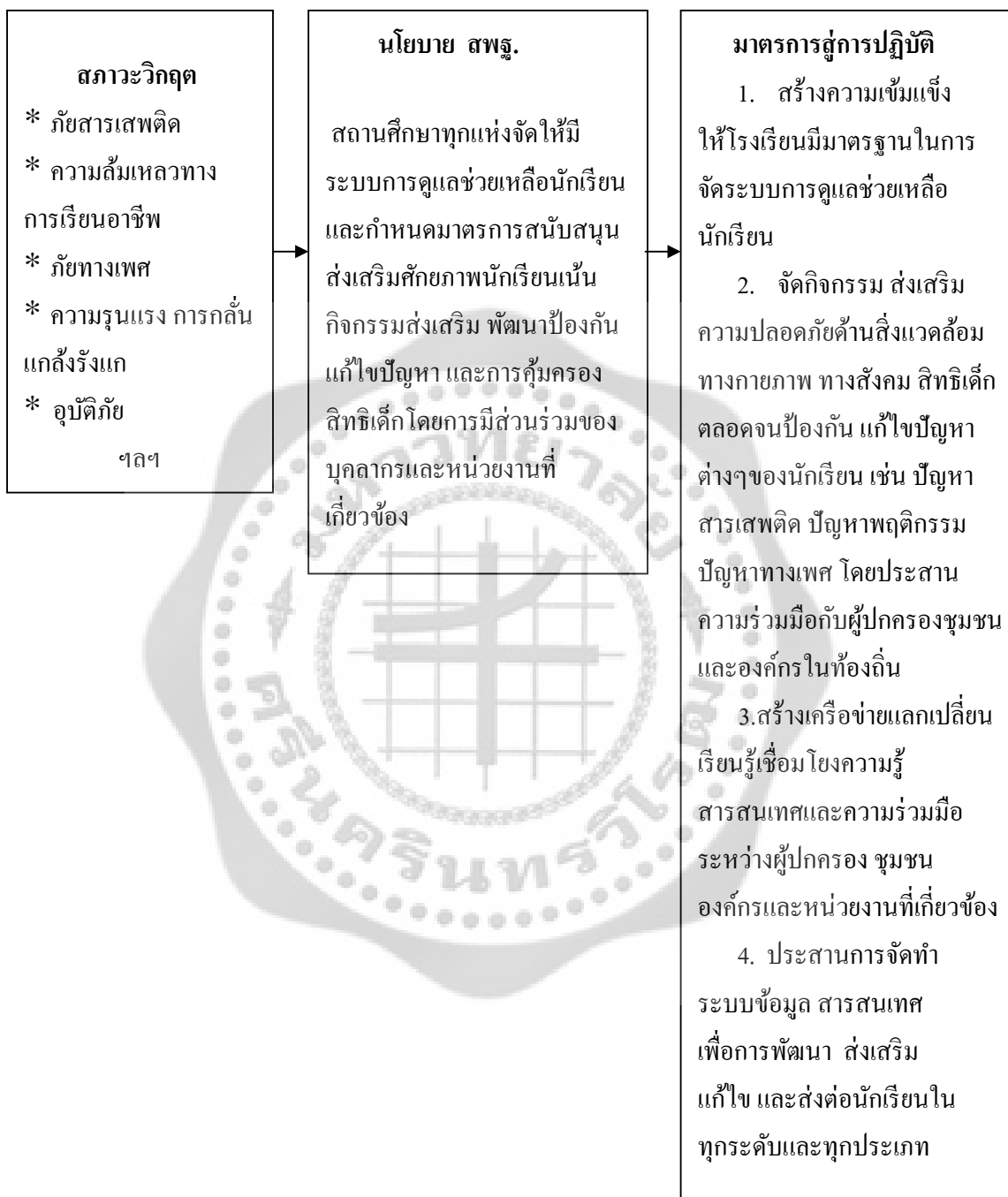
1.3.2 นโยบายกระทรวงศึกษาธิการ

กระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศให้ปี 2549 เป็นปีแห่งการปฏิรูปการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอนและพัฒนาครู ซึ่งในการปฏิรูปป่านั้นมีหลายอย่างที่ด้้องดำเนินการ เช่น การพัฒนากระบวนการบริหารจัดการในสถานศึกษาให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพสูงขึ้น โดยเฉพาะสถานศึกษาขนาดเล็ก

1.3.3 นโยบายสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.)

สพฐ. มีนโยบายให้สถานศึกษาในสังกัดทุกแห่งจัดให้มีระบบดูแลช่วยเหลือ และกำหนดมาตรการสนับสนุน ส่งเสริมศักยภาพนักเรียน เน้นกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาป้องกันและแก้ไขและการคุ้มครองสิทธิเด็ก โดยมีมาตรการให้สถานศึกษามีมาตรฐานในการจัดระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน จัดกิจกรรมส่งเสริมความปลอดภัยด้านสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ ทางสังคม สิทธิเด็ก ตลอดจนป้องกันแก้ไขปัญหายาเสพติด ปัญหาพฤติกรรมนักเรียน ปัญหาทางเพศ โดยประสานความร่วมมือกับเครือข่ายผู้ปกครอง ชุมชนและองค์กรในท้องถิ่น ประสานการจัดทำระบบข้อมูลสารสนเทศเพื่อการพัฒนาส่งเสริม แก้ไข และส่งต่อนักเรียน

1.4 นโยบายสู่การปฏิบัติ

ภาพประกอบ 2 นโยบายสู่การปฏิบัติ

1.5 กฎหมายที่เกี่ยวข้อง

1.5.1 พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542

กำหนดความมุ่งหมายและหลักการจัดการศึกษา (มาตรา 6) ว่า ต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำเนินชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข และกำหนดแนวการจัดการศึกษา (มาตรา 22 – 24) ต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่า ผู้เรียนสำคัญที่สุด ในการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ ต้องเน้นความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้ และการบูรณาการตามความเหมาะสม ทั้งนี้ต้องจัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล นอกจากนี้ยังมีรายละเอียดปรากฏในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ซึ่งเป็นการดำเนินงานที่สืบเนื่องจากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 นั้นเอง

1.5.2 พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546

พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 มีเจตนาให้รัฐมีหน้าที่ในการดูแลหรือช่วยเหลือเด็กและครอบครัวให้อยู่ในสภาพที่มีมาตรฐานในการดำรงชีวิตที่ดี เด็กได้รับการดูแลให้มีพัฒนาการตามวัย และเด็กทุกคนต้องมีหลักประกันความปลอดภัย ได้รับความคุ้มครองจากผู้เกี่ยวข้องทั้งเด็กที่ประสบปัญหาและไม่ประสบปัญหา และมาตรา 63 กำหนดให้สถานศึกษาและสถานศึกษาต้องจัดให้มีระบบงาน และกิจกรรมในการแนะแนว ให้คำปรึกษาและฝึกอบรมแก่นักเรียน นักศึกษาและผู้ปกครอง เพื่อส่งเสริมให้เกิดความประพฤติที่เหมาะสม มีความรับผิดชอบต่อสังคมและสร้างความปลอดภัยแก่นักเรียนและนักศึกษา

1.5.3 กฎกระทรวงศึกษาธิการ กำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการจัดระบบงาน และกิจกรรมแนะแนว ให้คำปรึกษาและฝึกอบรมแก่นักเรียน นักศึกษา พ.ศ. 2548 บัญญัติให้สถานศึกษา และสถานศึกษาจัดให้มีระบบงานและกิจกรรมในการแนะแนว เพื่อส่งเสริมความประพฤติที่เหมาะสม ความรับผิดชอบต่อสังคม และความปลอดภัยแก่นักเรียนนักศึกษาและผู้ปกครอง

1.5.4 พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2547

ให้ความสำคัญกับมาตรฐานตำแหน่งครูและบุคลากรทางการศึกษา โดยมาตรา 42 กำหนดให้ปฏิบัติหน้าที่หลักเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน การส่งเสริมการเรียนรู้พัฒนาผู้เรียนปฏิบัติงานทางวิชาการของสถานศึกษา ประสานความร่วมมือกับผู้ปกครอง ชุมชน เพื่อร่วมพัฒนา ผู้เรียน ทำนุบำรุง ส่งเสริม ศิลปวัฒนธรรม ศึกษา วิเคราะห์ วิจัยและประเมินพัฒนาผู้เรียน และได้กำหนดให้ลักษณะงานการจัดระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน เป็นภาระงานหนึ่งในมาตรฐานตำแหน่งครู และผู้บริหารสถานศึกษากรอบแนวคิดสำคัญที่จะนำไปสู่การดูแลช่วยเหลือนักเรียนระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนจะประสบความสำเร็จได้ ต้องมีความเชื่อว่า

1. ทุกคนต้องการความรัก ความเข้าใจ การให้อภัย การให้โอกาส อยากเป็นคนดี มีปัญญา และมีความสุข
2. ทุกคนมีศักยภาพที่จะเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ตลอดชีวิต เพียงแต่ใช้เวลาและวิธีการที่แตกต่างกัน
3. ความสำเร็จของงานต้องอาศัยการร่วมใจ ร่วมคิด ร่วมทำ ของทุกคนที่มีส่วนเกี่ยวข้อง

1.6 การดูแลช่วยเหลือนักเรียน

การดูแลช่วยเหลือ รวมทั้งการอบรมสั่งสอนนักเรียนในปัจจุบันยังไม่ประสบผลสำเร็จตามที่คาดหวังของสังคมเท่าที่ควร ดังจะปรากฏให้เห็นกันอยู่ในชีวิตประจำวันและจากสื่อต่างๆว่ามีนักเรียนมีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม เช่น การหนีเรียน การใช้สารเสพติด พฤติกรรมชู้สาว การแสดงพฤติกรรมก้าวร้าว ไม่เชื่อฟังครูอาจารย์หรือแม่กระทั่งพ่อแม่ผู้ปกครองของนักเรียนเอง พฤติกรรมเหล่านี้ของนักเรียนนับวันจะเพิ่มขึ้นเรื่อยๆพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของนักเรียน อาจเกิดจากสาเหตุโดยตัวของนักเรียนเอง เกิดจากวิธีการอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่ผู้ปกครอง หรือเกิดจากสภาพแวดล้อมทางสังคม ทั้งในและนอกโรงเรียน เอื้อต่อการพัฒนานักเรียนไปในทางที่เหมาะสมแล้ว ปัญหาพฤติกรรมนักเรียนข่มขืนน้อยลง และจากปัญหาดังกล่าวสร้างความตระหนักต่อผู้ที่มีส่วนในการรับผิดชอบทุกระดับ โดยเฉพาะทางด้านการจัดการศึกษา ได้มีการกำหนดคุณลักษณะของผู้เรียน และมาตรฐานการศึกษาแห่งชาติหลายมาตรฐานก็ได้มีการกำหนดมาตรฐานด้านคุณลักษณะของผู้เรียนไว้ เพื่อใช้เป็นแนวทางหลักในการจัดการศึกษา พัฒนานักเรียนให้มีคุณลักษณะตามที่สังคมต้องการ

1.7 ความสำคัญของการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

ด้วยความตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาคุณภาพชีวิตของนักเรียน ให้มีความสมบูรณ์พร้อมในลักษณะองค์รวม ทั้งด้านร่างกาย สติปัญญา ความรู้ ความสามารถ คุณธรรม จริยธรรม ตลอดจนให้มีทักษะในการดำรงชีวิตอย่างมีความสุขและมีคุณค่า กระทรวงศึกษาธิการ จึงได้ประสานความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง คือ กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข จัดทำระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนขึ้น ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2543 ซึ่งประสบผลสำเร็จเป็นอย่างดีในสถานศึกษาที่ดำเนินการอย่างจริงจังต่อเนื่อง ดังนั้นทุกสถานศึกษาในฐานะที่เป็นหน่วยงานที่ต้องรับผิดชอบในการสร้างเสริมคุณภาพชีวิตผู้เรียนและแก้วิกฤตสังคม จึงควรนำระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนมาประยุกต์ใช้และพัฒนาให้เหมาะสมกับบริบทของตนเองโดยมุ่งหวังให้บุคลากรที่เกี่ยวข้องทุกคนร่วมมือกันดำเนินงาน และที่สำคัญที่สุด คือ บทบาทของครูที่ปรึกษาที่ต้องเอาใจใส่ดูแลนักเรียนในความดูแลทุกคนอย่างเต็มความสามารถ ด้วยความรัก ความเอื้ออาทร และความเข้าใจ อย่างกัลยาณมิตร ทั้งนี้เพื่อสามารถให้ความช่วยเหลือส่งเสริมภูมิคุ้มกัน การป้องกันมิให้เกิดปัญหาการส่งเสริมการพัฒนาตามศักยภาพ ตลอดจนสามารถแก้ไขปัญหาเบื้องต้นได้ โดยมีแนวคิดหลักในการดำเนินงาน ดังนี้ (กรมสามัญศึกษา. 2544)

1. มนุษย์ทุกคนมีศักดิ์ศรีและศักยภาพที่จะเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ เพียงแต่ใช้เวลาและวิธีการที่แตกต่างกันเนื่องจากแต่ละคนมีความเป็นปัจเจกบุคคล ดังนั้นการดูแลช่วยเหลือนักเรียนทั้งในเชิงการป้องกัน การแก้ปัญหา หรือการส่งเสริมสนับสนุน จึงจำเป็นต้องยึดประโยชน์สูงสุดอันพึงเกิดต่อนักเรียนเป็นสำคัญ

2. ความสำเร็จของงานต้องอาศัยการมีส่วนร่วมทั้งการ “ร่วมใจ ร่วมมือ ร่วมปฏิบัติ และร่วมพัฒนา” ของทุกฝ่ายที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ทั้งบุคลากรของโรงเรียนทุกคน กรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง ชุมชน องค์กรภาครัฐและเอกชน

1.8 ความหมายของการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

กรมวิชาการ (2545: 7) ได้ให้ความหมายไว้ว่าการดูแลช่วยเหลือนักเรียน หมายถึง การช่วยเหลือนักเรียนเป็นกระบวนการที่จะทำให้ผู้เรียน ได้รู้จักและเข้าใจตนเองมีแนวทางในการปรับปรุงและพัฒนาตนเอง รวมทั้งครู ได้รู้จักนักเรียนมากขึ้น สามารถส่งเสริมและป้องกันปัญหาของผู้เรียน ไม่ว่าจะป็นกลุ่มปกติหรือกลุ่มพิเศษ

กรมสุขภาพจิต (2544: 15) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การดูแลช่วยเหลือนักเรียน หมายถึง วิธีดำเนินงานในการช่วยเหลือนักเรียนอย่างมีรูปแบบและขั้นตอนอย่างชัดเจนสามารถปฏิบัติได้

กรมสามัญศึกษา (2544: 5) ได้ให้ความหมายไว้ว่าการดูแลช่วยเหลือนักเรียน หมายถึง กระบวนการดำเนินงานช่วยเหลือนักเรียนอย่างมีขั้นตอนพร้อมด้วยวิธีการและเครื่องมือการทำงานที่ชัดเจน โดยมีครูที่ปรึกษาเป็นบุคลากรหลักในการดำเนินงานดังกล่าวและมีการประสานความร่วมมืออย่างใกล้ชิดกับครูที่เกี่ยวข้องหรือบุคคลภายนอก รวมทั้งการส่งเสริมสนับสนุนจากโรงเรียน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2546: 5) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การดูแลช่วยเหลือนักเรียน หมายถึง การส่งเสริมการพัฒนา การป้องกัน และการแก้ไขปัญหาให้แก่ นักเรียน เพื่อให้ นักเรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ มีภูมิคุ้มกันทางจิตใจที่เข้มแข็ง มีคุณภาพชีวิตที่ดี มีทักษะการดำรงชีวิต และรอดพ้นจากวิกฤติทั้งปวง

จากความหมายของการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่กล่าวมาแล้วข้างต้น สรุปได้ว่าการดูแลช่วยเหลือนักเรียน หมายถึง การส่งเสริมพัฒนา การป้องกัน และการแก้ไขปัญหาให้แก่ นักเรียน เพื่อให้ นักเรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ มีภูมิคุ้มกันทางจิตใจที่เข้มแข็ง มีคุณภาพชีวิตที่ดี มีทักษะการดำรงชีวิต และรอดพ้นจากวิกฤติทั้งหลาย

1.9 วัตถุประสงค์ของการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

การดำเนินงานทุกอย่างจำเป็นต้องมีแนวทางวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายเพื่อเป็นการวางกรอบในการทำงานให้อยู่ในขอบเขตที่ต้องการ กรมสุขภาพจิต (2544: 13) ได้กล่าวถึงวัตถุประสงค์ของการจัดระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ไว้ดังนี้

1. เพื่อให้การดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียน เป็นไปอย่างมีระบบและมีประสิทธิภาพ

2. เพื่อให้โรงเรียน ผู้ปกครอง หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง หรือชุมชนมีการทำงานร่วมกัน โดยผ่านกระบวนการทำงานที่ชัดเจน พร้อมด้วยเอกสาร หลักฐานการปฏิบัติงาน สามารถตรวจสอบหรือรับการประเมินได้

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2546: 66) ได้กำหนดวัตถุประสงค์ของการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ไว้ดังนี้

1. เพื่อให้โรงเรียนมีระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยมีกระบวนการ วิธีการ และเครื่องมือที่มีคุณภาพ และมีมาตรฐาน สามารถตรวจสอบได้

2. เพื่อส่งเสริมให้ครูประจำชั้น/ ครูที่ปรึกษา บุคลากรในโรงเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน หน่วยงาน และองค์กรภายนอกมีส่วนร่วมในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

3. เพื่อให้นักเรียนได้รับการดูแลช่วยเหลือและส่งเสริมพัฒนาเต็มตามศักยภาพ เป็นคนที่สมบูรณ์ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา

2. ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

เป็นกระบวนการดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่มีขั้นตอนชัดเจน พร้อมทั้งวิธีการและเครื่องมือที่มีมาตรฐาน คุณภาพ และมีหลักฐานการทำงานที่ตรวจสอบได้ โดยมีครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษา เป็นบุคลากรหลักในการดำเนินงานและบุคลากรทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องทั้งในและนอกสถานศึกษา อันได้แก่ คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง ชุมชน ผู้บริหาร และครูทุกคน ฯลฯ มีส่วนร่วม

2.1 ความหมายของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 ได้ให้ความหมายไว้ว่า ระบบคือ ระเบียบเกี่ยวกับการรวมสิ่งต่างๆ ซึ่งมีลักษณะซับซ้อนให้เข้าลำดับประสานกันเป็นอันเดียวกัน ตามหลักเหตุผลทางวิชาการ หรือจะหมายถึงปรากฏการณ์ทางธรรมชาติซึ่งมีความสัมพันธ์ประสานเข้ากัน โดยกำหนดรวมเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน

ระบบ หมายถึง ส่วนประกอบต่างๆ ซึ่งประกอบกันขึ้นมาเป็นหนึ่งเดียว มีความสัมพันธ์กัน ในทางหนึ่งทางใดรวมกลุ่มอยู่ด้วยกัน กระทำการเพื่อความสำเร็จตามที่ต้องการและการเคลื่อนไหวในบางส่วนหนึ่งจะมีปฏิกริยากระทบต่อส่วนอื่นๆ ด้วย ส่วนประกอบแต่ละส่วนก็เป็นระบบย่อยในตัวของมันเอง โดยส่วนประกอบย่อยๆ หลายส่วนรวมกันอยู่เช่นกัน เช่น องค์กรเป็นระบบ ซึ่งประกอบไปด้วยฝ่ายการผลิต ฝ่ายการตลาด และฝ่ายการเงิน ฯลฯ ในขณะที่เดียวกันที่ฝ่ายต่างๆ ก็เป็นระบบซึ่งประกอบด้วยระบบย่อยลงไปอีกคือ ประกอบไปด้วยงานหรือกิจกรรมต่างๆ ดังนั้น การเปลี่ยนแปลงใดที่เกิดขึ้นในส่วนหนึ่งของระบบย่อย

มีผลกระทบต่อเนื่องกันไปเป็นลูกโซ่หรืออาจกล่าวอีกอย่างหนึ่งว่า ระบบคือ กลุ่มของส่วนที่มีความสัมพันธ์ระหว่างกัน

นิวัติน นาคะเวช (2540: 5) ได้แบ่งระบบออกเป็น 2 ลักษณะ ดังนี้

1. ระบบที่หมายถึงหน่วยงาน มีทั้งประเภทระบบที่มีชีวิต เช่น ระบบย่อยอาหาร ระบบหัวใจ ระบบขับถ่าย ระบบที่ไม่มีชีวิต เช่น ระบบรถยนต์ รวมทั้งระบบที่ไม่มีตัวตนให้เห็น หรือเห็นเพียงบางส่วน เช่น ระบบเศรษฐกิจ ระบบสังคม ระบบการศึกษา ซึ่งระบบที่เป็นหน่วยงานจะประกอบด้วย

1.1 เป้าหมาย (Goal) คือ ความสำเร็จสูงสุดที่จะต้องเกิดจากการทำงานของระบบ

1.2 องค์ประกอบพื้นฐานและบทบาทหน้าที่ (Element and Function) คือ ส่วนประกอบที่สำคัญอันเป็นส่วนย่อยในระบบที่มีหน้าที่หรือประโยชน์ใช้งานต่างๆ กัน เพื่อร่วมกันทำกิจกรรมของระบบให้เกิดความสำเร็จตามเป้าหมาย

1.3 การประสาน (Co-ordination) คือ แนวทางความร่วมมือระหว่างองค์ประกอบพื้นฐานภายในระบบ และบทบาทหน้าที่ ซึ่งจะต้องมีความชัดเจน และเป็นปัจจุบัน

1.4 กิจกรรม (Activity) ระบบที่เป็นหน่วยงานจะต้องมีกิจกรรม เพื่อให้เกิดความสำเร็จตามเป้าหมาย ซึ่งกิจกรรมจะเกิดได้ก็ต่อเมื่อมีองค์ประกอบของระบบ ได้แก่ ปัจจัย (Input) เช่น วัตถุดิบต่างๆ กระบวนการ (Process) คือ วิธีการทำงานแล้วเกิดผลผลิต (Products) แล้วก่อให้เกิดผลกระทบ (Impacts) ซึ่งผลผลิตและผลกระทบนี้รวมกันคือเป้าหมายของระบบนั้นๆ

2. ระบบหมายถึงกระบวนการทำงาน คือ ขั้นตอนการทำงานที่อาจเรียกชื่อต่างๆ กัน เช่น วิธีการเชิงระบบ การทำงานเชิงระบบ หรือการทำงานเป็นกระบวนการ ซึ่งระบบดังกล่าวนำมาใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานของระบบที่เป็นหน่วยงาน ลักษณะของการทำงานที่เป็นกระบวนการ หรือวิธีการเชิงระบบก็คือ การทำงานทุกขั้นตอนตั้งแต่ต้นจนจบ หรือที่เรียกว่าการทำงานครบวงจร ก็จะส่งผลให้งานบรรลุวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ

พวงรัตน์ เกษรแพทย์ (2544: 110) ได้ให้ความหมายของคำว่าระบบดังนี้ ระบบเป็นคำที่มีความหมายที่เป็นทั้งรูปธรรมและนามธรรม ในลักษณะที่เป็นรูปธรรมคือ ระบบเป็นสิ่งที่ประกอบด้วยส่วนต่างๆ ที่มีความสัมพันธ์กัน พึ่งพาอาศัยกัน โดยมีส่วนหนึ่งทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางของระบบ หรือในเชิงความหมายของนามธรรม หมายถึง วิธีการ การปฏิบัติงานที่มีรูปแบบและขั้นตอนที่มีลักษณะวงจร อาจเปลี่ยนแปลงได้ตามภาวะแวดล้อมและปัจจัยที่กำหนด

จากความหมายของระบบที่กล่าวแล้วข้างต้นพอสรุปได้ว่า ระบบ หมายถึง สิ่งต่างๆ ที่อยู่รวมกัน และต่างทำหน้าที่ของตนอย่างมีระบบ โดยส่วนประกอบหรือปัจจัยต่างๆ ของระบบ มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน เพื่อให้การดำเนินงานบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

2.2 การบริหารจัดการการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2546: 15 – 17) กล่าวว่า กระบวนการบริหารจัดการดูแลช่วยเหลือนักเรียนด้านการวางแผนการดำเนินงาน ดังนี้

1. มีการกำหนดเป้าหมายหรือมาตรฐานการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ดัชนีชี้วัดและเกณฑ์
2. มีการกำหนดเป้าหมายและจัดลำดับความสำคัญ
3. มีการกำหนดแนวทางการดำเนินงาน
4. มีการกำหนดงบประมาณ
5. แต่งตั้งกรรมการและกำหนดบทบาทหน้าที่
6. วิเคราะห์สภาพความพร้อมพื้นฐาน
7. จัดทำปฏิทินปฏิบัติงาน
8. ระดมความคิดร่วมกัน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2546:9 – 10) กล่าวว่า การบริหารจัดการดูแลช่วยเหลือนักเรียน หมายถึง การบริหารจัดการดูแลช่วยเหลือนักเรียนทั่วถึงและมีคุณภาพ ทั้งนี้เพื่อมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพได้มาตรฐานที่กำหนด การจะดำเนินงานตามภารกิจดังกล่าวให้บรรลุเป้าหมาย สถานศึกษามีพันธกิจที่สำคัญต้องปฏิบัติให้เกิดคุณประโยชน์โดยตรงต่อผู้เรียน ดังนี้

1. พัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาและจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะตามจุดมุ่งหมาย หรือมาตรฐานที่กำหนด โดยคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคลของผู้เรียนเป็นสำคัญ
2. จัดระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา เพื่อให้ผู้เกี่ยวข้องเชื่อมั่นได้ว่าสถานศึกษาจะจัดการศึกษาอย่างมีคุณภาพได้มาตรฐาน

กระบวนการบริหารจัดการการดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้เป็นระบบ มียุทธศาสตร์ในการดำเนินงาน ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2546: 12 – 13)

1. กำหนดทิศทางและกลยุทธ์ ดังนี้
 - 1.1 การวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการของนักเรียน ชุมชน สังคม และผู้เกี่ยวข้อง
 - 1.2 ศึกษานโยบายมาตรฐานต้นสังกัดและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
 - 1.3 ศึกษาศักยภาพของโรงเรียน
 - 1.4 กำหนดแผนกลยุทธ์ของโรงเรียน
2. กำหนดมาตรฐานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้สอดคล้องเชื่อมโยงกันกับระบบต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งได้แก่
 - 2.1 ระบบการแนะแนว
 - 2.2 ระบบป้องกันสารเสพติด
 - 2.3 ระบบกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

2.4 ระบบความปลอดภัยของสิ่งแวดล้อม การคุ้มครองสิทธิเด็ก เยาวชน

3. พิจารณามาตรฐานและตัวชี้วัดโดยผู้เกี่ยวข้อง เพื่อให้เกิดการยอมรับ วางมาตรการ และแนว ปฏิบัติ ดังนี้

- 3.1 ทบทวนระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน
- 3.2 การคัดกรองและช่วยเหลือผู้เสพหรือติดยาเสพติด
- 3.3 แนวทางการวางระบบความปลอดภัยทางสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน
- 3.4 แนวทางการคุ้มครองสิทธิเด็ก เยาวชน
- 3.5 มาตรการช่วยเหลือนักเรียน
4. วางแผนดำเนินการ เช่น
 - 4.1 กำหนดเป้าหมายและลำดับความสำคัญ
 - 4.2 กำหนดมาตรฐานการปฏิบัติงาน
 - 4.3 กำหนดกิจกรรม/โครงการ
 - 4.4 มอบหมายหน้าที่
5. ดำเนินงานตามแผน ได้แก่
 - 5.1 รู้จักนักเรียนรายบุคคล
 - 5.2 คัดกรองนักเรียน
 - 5.3 ส่งเสริมพัฒนา
 - 5.4 ป้องกัน แก้ไข ช่วยเหลือ
 - 5.5 ส่งต่อ
6. นิเทศ กำกับ ติดตาม งานที่ได้รับมอบหมาย เช่น
 - 6.1 ประสานสัมพันธ์กับผู้ที่เกี่ยวข้อง
 - 6.2 เสริมสร้างขวัญกำลังใจ
 - 6.3 พัฒนาบุคลากร
7. ประเมินผลและสรุปเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ เช่น
 - 7.1 แต่งตั้งคณะกรรมการประเมิน
 - 7.2 ประเมินตามมาตรฐานและแผนการประเมิน
 - 7.3 จัดทำรายงานและเผยแพร่ประชาสัมพันธ์

การบริหารจัดการการดูแลช่วยเหลือนักเรียน สถานศึกษาจะต้องเตรียมวางแผนและเตรียมความพร้อมเพื่อให้การดำเนินงานบรรลุเป้าหมายโดยจัดเตรียมความพร้อมของผู้เกี่ยวข้องในด้านต่างๆ ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2546: 26 – 27)

1. บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา
2. บทบาทของบุคลากรในคณะกรรมการดำเนินงาน
3. การประกันคุณภาพการจัดกิจกรรมการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

ในฐานะที่ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้นำสูงสุดในสถานศึกษาสามารถบริหารจัดการและให้ความสำคัญในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้ประสบผลสำเร็จจึงควรมีบทบาทหน้าที่และแนวดำเนินงาน ดังนี้

บทบาทหน้าที่	แนวทางดำเนินงาน
1. บริหารจัดการให้มีระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษาให้ชัดเจนมีประสิทธิภาพ	<ul style="list-style-type: none"> * กำหนดนโยบาย วัตถุประสงค์การดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน * สร้างความตระหนักให้ครูทุกคนและบุคคลที่เกี่ยวข้องเห็นคุณค่าและความจำเป็นของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน * กำหนดโครงสร้างการบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้เหมาะสมกับสถานศึกษา * แต่งตั้งคณะกรรมการในการดำเนินงานตามความเหมาะสม * ประชุมคณะกรรมการและกำหนดเกณฑ์จำแนกกลุ่มนักเรียน * ส่งเสริมให้ครูทุกคนและบุคคลที่เกี่ยวข้องได้รับความรู้เพิ่มเติม มีทักษะเกี่ยวกับระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างต่อเนื่อง
2. ประสานงานระหว่างสถานศึกษากับหน่วยงานและบุคคลภายนอก เช่นผู้ปกครอง เครือข่ายผู้ปกครององค์กรต่างๆ สาธารณสุข โรงพยาบาล สถานีตำรวจ ฯลฯ	<ul style="list-style-type: none"> * เชิญร่วมเป็นกรรมการและเครือข่ายในการช่วยเหลือนักเรียน * ประชุมปรึกษาหารือและขอความร่วมมือ
3. ดูแล กำกับ นิเทศ ติดตาม ประเมินผล สนับสนุนและให้ขวัญกำลังใจในการดำเนินงาน	<ul style="list-style-type: none"> * กำหนดปฏิทินการดำเนินงาน * นิเทศ กำกับ ติดตาม ประเมินผล * ยกย่องให้รางวัลเผยแพร่ผลงานการดำเนินงานในโอกาสต่างๆ * กำหนดปฏิทินการดำเนินงาน * นิเทศ กำกับ ติดตาม ประเมินผล * ยกย่องให้รางวัลเผยแพร่ผลงานการดำเนินงานในโอกาสต่างๆ

บทบาทหน้าที่ของครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษาในการดำเนินงานการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน
 ครูประจำชั้น / ครูที่ปรึกษา เป็นผู้ที่อยู่ใกล้ชิดกับนักเรียนมากที่สุด และเป็นบุคลากร
 หลักในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน จึงควรมีบทบาทหน้าที่และแนวทางดำเนินงานดังนี้

บทบาทหน้าที่	แนวทางดำเนินงาน
1. รู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล	<ul style="list-style-type: none"> * ศึกษาและรวบรวมข้อมูลพื้นฐานของนักเรียนเป็นรายบุคคล จัดเตรียมเครื่องมือเก็บข้อมูลนักเรียนรายบุคคล * หาข้อมูลเพิ่มเติมโดยนำเครื่องมือไปใช้ในการเก็บข้อมูล และปรับปรุงข้อมูลให้เป็นปัจจุบัน * เก็บรวบรวมข้อมูลอย่างเป็นระบบ * วิเคราะห์ข้อมูล
2. คัดกรอง จำแนกกลุ่มนักเรียน	<ul style="list-style-type: none"> * ดำเนินการคัดกรองนักเรียนตามเกณฑ์ที่กำหนด * สรุปผลการจำแนกนักเรียนเป็นกลุ่ม
3. จัดกิจกรรมต่างๆ เพื่อส่งเสริมพัฒนา	<ul style="list-style-type: none"> * จัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมโดย <ul style="list-style-type: none"> - เชิญบ้าน - จัดกิจกรรมโฮมรูม - สร้างความสัมพันธ์ระหว่างบ้านกับโรงเรียน - ประชุมผู้ปกครอง - จัดหมายข่าว - อื่นๆ * จัดกิจกรรมพัฒนาให้เหมาะสมกับกลุ่มนักเรียน
4. จัดกิจกรรมป้องกัน แก้ไขช่วยเหลือ	<ul style="list-style-type: none"> * ให้คำปรึกษา * ให้ความช่วยเหลือเบื้องต้น * ประสานความร่วมมือกับผู้ปกครองในการช่วยเหลือแก้ไข
5. ส่งต่อ	<ul style="list-style-type: none"> * ดำเนินการส่งต่อภายในไปยังบุคคลหรือฝ่ายที่เกี่ยวข้อง
6. รายงานผล	<ul style="list-style-type: none"> * รายงานผลระหว่างดำเนินการ * รายงานผลเมื่อสิ้นสุด

บทบาทหน้าที่ของครูประจำวิชา/ครูทั่วไปในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

ครูทุกคนเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาผู้เรียนให้บรรลุตามจุดหมายของหลักสูตร มีหน้าที่จัดกิจกรรมการเรียนรู้และดูแลช่วยเหลือนักเรียน จึงควรมีบทบาทหน้าที่และแนวทางดำเนินงาน ดังนี้

บทบาทหน้าที่	แนวทางดำเนินงาน
ดูแลนักเรียนและให้คำปรึกษาเบื้องต้นแก่นักเรียน	<ul style="list-style-type: none"> * ศึกษา สังเกต ดูแล รวบรวมข้อมูล * ประสานงานกับครูประจำชั้น / ครูที่ปรึกษาเพื่อส่งเสริมป้องกันแก้ไขพฤติกรรมนักเรียน * จัดกิจกรรมส่งเสริม ป้องกัน แก้ไขเพื่อพัฒนานักเรียน

บทบาทหน้าที่ของครูแนะแนวในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

ครูแนะแนว เป็นบุคคลที่มีความรับผิดชอบต่อการจัดระบบงานแนะแนว ซึ่งมีความสัมพันธ์กับระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน จึงควรมีบทบาทหน้าที่และแนวทางดำเนินงาน ดังนี้

บทบาทหน้าที่	แนวทางดำเนินงาน
1. สนับสนุนครูประจำชั้น / ครูที่ปรึกษาในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน	<ul style="list-style-type: none"> * ให้คำปรึกษาช่วยเหลือแก่ครูประจำชั้นครูที่ปรึกษา * ให้ความมั่นใจ กำลังใจกับผู้ร่วมงานในการปฏิบัติงาน * ให้คำปรึกษารอบคลุมทั้งด้านการเรียน อาชีพ ชีวิต และสังคม ทั้งรายกลุ่ม และรายบุคคล * จัดทำการศึกษากรณี (Case Study)
	<ul style="list-style-type: none"> * เตรียมเครื่องมือสนับสนุนระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างครอบคลุมต่อเนื่อง และเป็นปัจจุบัน * ให้คำปรึกษาในการจัดทำข้อมูลนักเรียน ประกอบกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในกรณีนักเรียนย้ายที่เรียน
2. จัดกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนา	<ul style="list-style-type: none"> * จัดกิจกรรมป้องกันช่วยเหลือและแก้ไขพฤติกรรมนักเรียน * ให้นักเรียนจัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาเต็มศักยภาพของแต่ละบุคคล

บทบาทหน้าที่	แนวทางดำเนินงาน
3. จัดกิจกรรมป้องกัน แก้ไข ช่วยเหลือ	<ul style="list-style-type: none"> * ให้คำปรึกษา * ให้ความช่วยเหลือ * ประสานความร่วมมือกับครูประจำชั้นครูที่ปรึกษา ผู้ปกครอง และผู้เกี่ยวข้อง * อื่นๆ
4. ส่งต่อ	* ส่งต่อผู้เชี่ยวชาญภายนอก

บทบาทหน้าที่ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

การดำเนินงานการดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้ครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมายและบรรลุผล จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของทุกส่วนในสังคม และเพื่อให้เกิดความชัดเจนในการปฏิบัติงาน ให้สอดคล้องไปในทิศทางเดียวกัน อย่างมีคุณภาพ การประสานงาน และการสร้างความร่วมมือร่วมใจ ในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน จึงเป็นสิ่งสำคัญ ซึ่งสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษา ควรประสานความร่วมมือ ทั้งภาครัฐและเอกชน เช่น กรมสุขภาพจิต ศูนย์อนามัยเขตฯ สาธารณสุขอำเภอ โรงพยาบาล องค์การบริหาร ส่วนท้องถิ่น การปกครองพิเศษ กระทรวงมหาดไทย กระทรวงกลาโหม กระทรวงแรงงานและสวัสดิการ สังคม สื่อมวลชน สำนักงานตำรวจแห่งชาติ องค์กรเอกชน องค์กรอิสระ ซึ่งมีความสามารถให้การสนับสนุน และให้ความร่วมมือได้ ดังนี้

1. ให้คำปรึกษาแนะนำเกี่ยวกับพฤติกรรมและพัฒนาการของเด็กวัยต่างๆ
2. สอดส่องดูแลให้ความช่วยเหลือเด็กและเยาวชนทั้งด้านความปลอดภัยและการแก้ปัญหาพฤติกรรม
3. ร่วมมือกับสถานศึกษาจัดกิจกรรมส่งเสริมนักเรียนให้ได้รับการพัฒนาตามศักยภาพของแต่ละบุคคล
4. เป็นแหล่งการเรียนรู้และฝึกงาน และเพิ่มพูนประสบการณ์แก่นักเรียนตามความรู้ ความสามารถ ความสนใจ และความถนัด
5. ติดตามผล สะท้อนปัญหา และแสดงความคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินการดูแลช่วยเหลือนักเรียน
6. ให้ความร่วมมือและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เผยแพร่ข้อมูล ข่าวสาร สารสนเทศที่เป็นประโยชน์และน่าสนใจ
7. ให้การสนับสนุนและเป็นเครือข่ายในการพัฒนา และขยายผลการดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างต่อเนื่อง

การประกันคุณภาพการจัดกิจกรรมการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

การประกันคุณภาพระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน มุ่งพัฒนาที่ไม่เน้นการรับรองคุณภาพจากหน่วยงานภายนอก แต่เป็นการดำเนินงานที่เน้นการประกันคุณภาพภายใน โดยการตรวจสอบ และการประเมินคุณภาพภายในของโรงเรียน ซึ่งคณะกรรมการประเมินเป็นคณะกรรมการที่เป็นคณะครู บุคลากรที่โรงเรียน แต่งตั้งให้ทำหน้าที่เป็นผู้ประเมิน หรือเป็นคณะกรรมการประเมินจากหน่วยงาน ต้นสังกัด ที่ทำหน้าที่กำกับติดตามการดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียน โดยดำเนินการประเมินตามมาตรฐานคุณภาพระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ด้านผลผลิต กระบวนการและปัจจัย กระบวนการดำเนินงานดังกล่าว ถือเป็นกิจกรรมหนึ่งที่มีความสำคัญอย่างมากในการพัฒนาคุณภาพการจัดระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียน โดยการประกันคุณภาพระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา (สพฐ.) มีดังนี้

มาตรฐานที่ 1 ผู้เรียนมีคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์

มาตรฐานที่ 2 ผู้เรียนมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม

มาตรฐานที่ 3 ผู้เรียนมีทักษะในการทำงาน รักการทำงาน สามารถทำงานร่วมกับ

ผู้อื่นได้และมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพสุจริต

มาตรฐานที่ 7 ผู้เรียนมีสุขนิสัย สุขภาพกาย และสุขภาพจิตที่ดี

มาตรฐานที่ 14 สถานศึกษามีการจัดหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียน

เป็นสำคัญ

มาตรฐานที่ 15 สถานศึกษามีการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณภาพผู้เรียนอย่างหลากหลาย

มาตรฐานที่ 16 สถานศึกษามีการจัดสภาพแวดล้อมและบริการที่ส่งเสริมให้ผู้เรียน

พัฒนาตามธรรมชาติ เต็มศักยภาพ

มาตรฐานที่ 17 สถานศึกษามีการสนับสนุนและใช้แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาในท้องถิ่น

มาตรฐานที่ 18 สถานศึกษามีการร่วมมือกันระหว่างบ้าน องค์กรทางศาสนา สถาบัน

ทางวิชาการและองค์กรภาครัฐและเอกชน เพื่อพัฒนาวิธีการเรียนรู้ในชุมชน

การประกันคุณภาพภายในโรงเรียนที่ดี ก็คือ การพัฒนาระบบย่อยให้มีคุณภาพและดำรงรักษาหรือปรับปรุงพัฒนาคุณภาพของระบบย่อยอย่างต่อเนื่อง เมื่อระบบย่อยมีความเข้มแข็ง การประกันคุณภาพก็จะมีคุณภาพเข้มแข็งด้วย (สถาบันวิจัยและพัฒนาการเรียนรู้. 2546: 13)

นอกจากนี้สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานยังกล่าวว่า การประกันคุณภาพระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน เป็นส่วนหนึ่งของระบบการประกันคุณภาพ ในสถานศึกษา มีวัตถุประสงค์ ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2546: 46)

1. มีระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่มีคุณภาพได้มาตรฐาน
2. มีโครงสร้างระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่ชัดเจน

3. ครูมีความรู้ ความเข้าใจ ทักษะคิด และมีทักษะการดูแลช่วยเหลือนักเรียน
4. นักเรียนได้รับการดูแลอย่างทั่วถึงและตรงตามสภาพปัญหา
5. นักเรียนอยู่ในโรงเรียนอย่างมีความสุข ได้รับการปกป้องและคุ้มครองสิทธิที่ประสพ

ผลสำเร็จตามศักยภาพ

ดังนั้นโรงเรียนสามารถนำการประกันคุณภาพมาประยุกต์กับการประเมินคุณภาพระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน สรุปได้ ดังนี้

1. โรงเรียนกำหนดมาตรฐานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน เพื่อให้เกิดความชัดเจนของการพัฒนาสู่เป้าหมาย พร้อมทั้งเกณฑ์และตัวชี้วัด
2. โรงเรียนกำหนดช่วงเวลาที่เป็นเป้าหมายในการประกันคุณภาพระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน และสร้างภาวะการณำทีม โดยเฉพาะทีมคุณภาพให้มีความชัดเจนในการดำเนินงาน
3. ผู้บริหารและครูร่วมกันจัดวางระบบคุณภาพของการดูแลช่วยเหลือนักเรียนประกอบด้วย กระบวนการ วิธีการ การบันทึกมาตรฐาน และระบบสารสนเทศ เป็นต้น
4. สร้างความตระหนักและพัฒนาครู และผู้เกี่ยวข้องให้สามารถทำตามระบบได้ เช่น การจัดอบรมให้ความรู้
5. ติดตาม สนับสนุน ให้กำลังใจ ส่งเสริม แลกเปลี่ยนเรียนรู้ในการทำงานตามระบบ
6. จัดประเมินเพื่อทบทวน โดยจัดทีมในแต่ละระดับประเมินในระดับอื่นๆว่า มีสิ่งใดพัฒนา สิ่งใดควรพัฒนา
7. นำเข้าสู่ระบบปกติที่จะต้องมีการดำเนินการตามวงจรคุณภาพ PDCA อย่างต่อเนื่อง

2.3 การพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้ให้แนวทางในการดำเนินงาน การจัดระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2546: 12 – 13)

กระบวนการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้เป็นระบบ มียุทธศาสตร์ในการดำเนินงาน ดังนี้

1. กำหนดทิศทางและกลยุทธ์การดำเนินงาน เป็นการวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการของนักเรียน ชุมชน สังคม และผู้ที่เกี่ยวข้อง ศึกษานโยบายมาตรฐานของต้นสังกัดและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ศึกษาศักยภาพของโรงเรียน และกำหนดยุทธศาสตร์ของโรงเรียน
2. กำหนดมาตรฐานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้สอดคล้องเชื่อมโยงกันกับระบบต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น ระบบการแนะแนว ระบบป้องกันยาเสพติด ระบบกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และระบบความปลอดภัยของสภาพสิ่งแวดล้อม การคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชน
3. พิจารณามาตรฐานและตัวชี้วัดโดยผู้เกี่ยวข้อง เพื่อให้เกิดการยอมรับ วางมาตรการและแนวปฏิบัติ

4. วางแผนการดำเนินงานโดยกำหนดเป้าหมายและลำดับความสำคัญ กำหนดมาตรฐานการปฏิบัติงาน กำหนดกิจกรรม/โครงการ และการมอบหมายหน้าที่ให้ผู้ที่เกี่ยวข้องปฏิบัติ

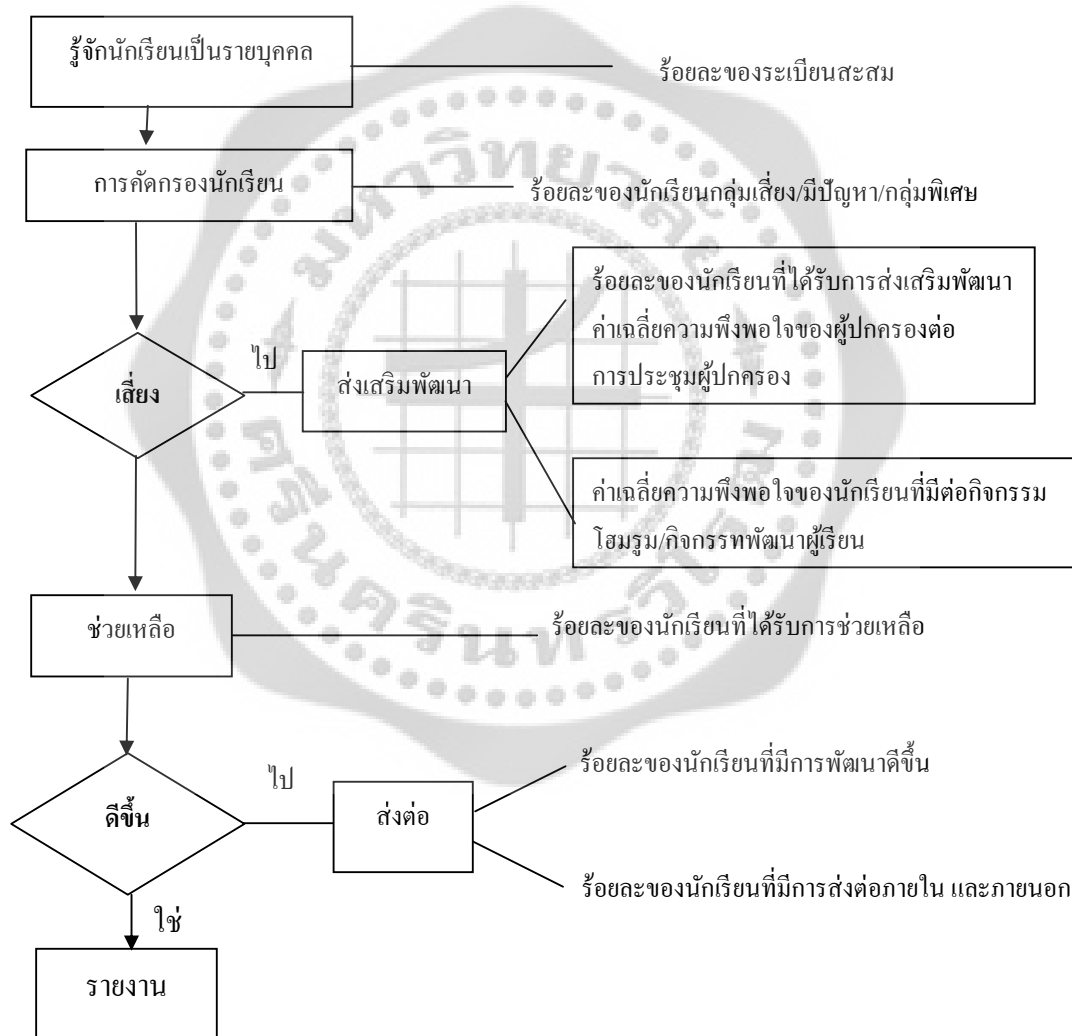
5. การดำเนินงานตามแผนการดำเนินงาน เช่น การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล การคัดกรองนักเรียน การส่งเสริมพัฒนา การป้องกัน/แก้ไข /ช่วยเหลือ และการส่งต่อ

6. การนิเทศ กำกับ ติดตาม งานที่มอบหมาย

7. การประเมินผลและสรุปเผยแพร่ประชาสัมพันธ์

การวิเคราะห์เกณฑ์ชี้วัดจาก Flow Chart ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2546: 49)

ภาพประกอบ 3 การวิเคราะห์เกณฑ์ชี้วัดจาก Flow Chart ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

ที่มา: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2546). การบริหารจัดการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตและแก้วิกฤตสังคม. หน้า 49, 32.

1.4 การจัดระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

โรงเรียนบ้านท้องคุ้งมีระเบียบปฏิบัติการ : ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

1.4.1 ความมุ่งหมาย

1. เพื่อให้โรงเรียนมีระบบคุณภาพในการดำเนินงานดูแลช่วยเหลือของโรงเรียนเป็นไปอย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ โดยมีฝ่ายงานแนะแนว งานอนามัย งานโภชนาการและทีมคณะครูที่ปรึกษาที่มีความรู้มีทักษะ เจตคติในการดูแลช่วยเหลือ ส่งเสริมให้ผู้เรียนทุกคนให้มีทักษะชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542

2. เพื่อให้โรงเรียน ผู้ปกครอง หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและชุมชน มีการทำงานร่วมกันโดยผ่านกระบวนการทำงานที่มีระบบ พร้อมด้วยเอกสาร หลักฐานการปฏิบัติงาน สามารถตรวจสอบ ติดตาม และประเมินได้

1.4.2 ขอบข่าย เป็นระบบที่เน้นกระบวนการ วิธีการดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างมีขั้นตอน พร้อมด้วยเครื่องมือการทำงานที่ชัดเจน โดยมีคณะครูที่ปรึกษางานปกครอง งานแนะแนว งานอนามัย และงานโภชนาการ เป็นบุคลากรหลักในการดำเนินการส่งเสริมดูแลช่วยเหลือนักเรียนในด้านต่างๆ ภายในโรงเรียน และประสานความร่วมมือกับผู้ปกครองและองค์กรภายนอก

1.4.3 คำจำกัดความ

1. การดูแลช่วยเหลือ หมายถึง การส่งเสริม การป้องกันและการช่วยเหลือ แก้ไขปัญหา โดยวิธีการและเครื่องมือสำหรับครูที่ปรึกษา บุคลากรที่เกี่ยวข้องเพื่อให้การดำเนินงาน พัฒนานักเรียนโดยเน้นให้นักเรียนเป็นคนดี คนเก่ง ปลอดภัย จากสารเสพติดและมีความสุขในการดำรงชีวิต

2. เกณฑ์คัดกรอง เป็นการนำเสนอข้อมูลที่ได้จากเครื่องมือและแหล่งข้อมูลต่างๆ มีกำหนดร่วมกัน เพื่อการตัดสินใจการส่งเสริมหรือให้การช่วยเหลือ

3. กลุ่มเสี่ยง/มีปัญหา นักเรียนที่มีปัญหาด้านความสามารถ ด้านสุขภาพด้านครอบครัว และด้านอื่นๆ ตามเกณฑ์ที่โรงเรียนกำหนด

4. การส่งต่อ การส่งนักเรียนที่มีปัญหาที่ครูช่วยเหลือแล้วนักเรียนไม่ดีขึ้นและขาดต่อการช่วยเหลือจึงดำเนินการส่งไปยังผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านต่อไป

5. การส่งต่อภายใน ครูที่ปรึกษาส่งต่อไปยังผู้ที่เกี่ยวข้องภายในโรงเรียน โดยพิจารณาจากปัญหาของผู้เรียน เช่น ครูแนะแนว ครูพยาบาล ครูโภชนาการ ครูประจำวิชา เป็นต้น

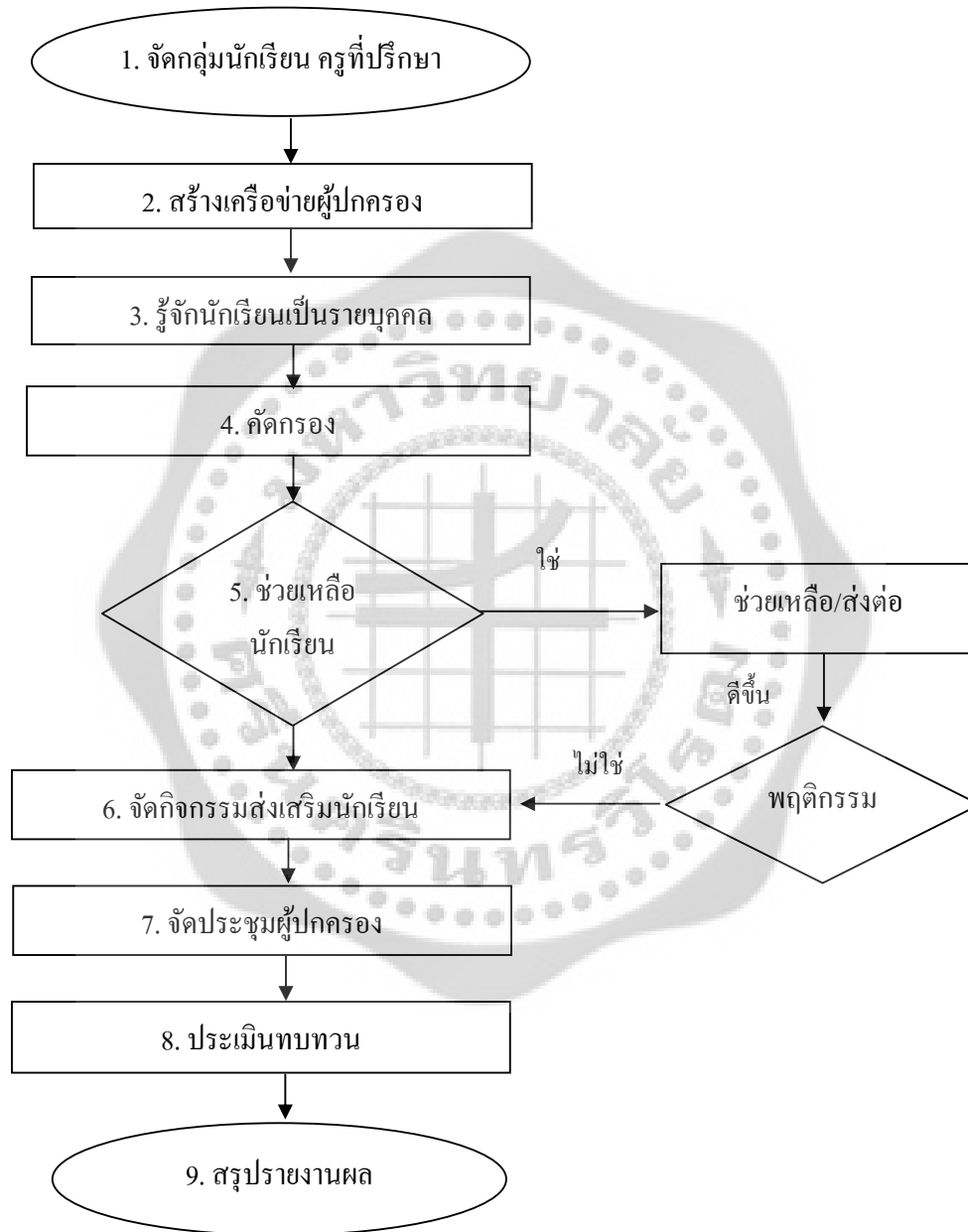
6. การส่งต่อภายนอก ผู้ที่เกี่ยวข้องภายในโรงเรียนดำเนินการส่งต่อไปยังผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านในกรณีที่นักเรียนที่มีปัญหายากต่อการช่วยเหลือ

1.4.4. ความรับผิดชอบ ฝ่ายปกครอง / ฝ่ายกิจกรรมนักเรียน ทีมพัฒนาคุณภาพระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นผู้รับผิดชอบการนำระบบนี้ไปใช้ติดตามผล ประเมินทบทวนและดำเนินการให้มีการปรับปรุงแก้ไข

1.4.5 รายละเอียดของการปฏิบัติ แสดงไว้ตาม Flowchart และตารางกำหนด

1.4.6 บันทึกมาตรฐาน

Flow Chart ของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนบ้านห้องคู้ง

ภาพประกอบ 4 Flow Chart ของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนบ้านห้องคู้งกระบวนการปฏิบัติงาน และวิธีการมาตรฐานของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

กระบวนการ	วิธีการมาตรฐาน	ตัวชี้วัด/เกณฑ์ โรงเรียนที่ กำหนด	สอดคล้องกับ มาตรฐาน / ตัวบ่งชี้			บันทึกที่ใช้ ตรวจสอบได้
			สวร.	สพฐ.	สมศ.	
1. จัดกลุ่ม นักเรียนครู ที่ปรึกษา	1. ประชุมทีมนำครูทุกคน เพื่อสร้างความตระหนัก ร่วมกัน 2. ครูทุกคนเป็นครูที่ ปรึกษาประจำชั้นเรียน 3. ครูทบทวนทำความเข้าใจ ในด้านกระบวนการ วิธีการและการใช้ แบบฟอร์มต่างๆของ ระบบดูแลช่วยเหลือ นักเรียน	ร้อยละ 90 ของ ครูมีความ ตระหนักรู้และ เข้าใจในระบบ ดูแลช่วยเหลือ นักเรียน	3.2	9.6 9.7 12.2 12.2 12.4 13.1 13.1 13.4	8.3 8.5 11.1	- แบบรายงานผล การประชุม - คำสั่งแต่งตั้งครู ที่ปรึกษา - แบบประเมิน ความเข้าใจใน ระบบดูแล ช่วยเหลือนักเรียน - แบบสรุปผล การประเมิน ความเข้าใจระบบ ดูแลช่วยเหลือ นักเรียน
2. สร้าง เครือข่าย ผู้ปกครอง	1. ชี้แจงทำความเข้าใจใน ระบบดูแลช่วยเหลือ นักเรียน 2. ประชุมผู้ปกครอง นักเรียนในชั้นเรียน (Classroom meeting) 3. จัดให้มีคณะกรรมการ เครือข่ายผู้ปกครองระดับ ห้อง 4. สร้างแนวทางร่วมกัน ระหว่างโรงเรียนและ ผู้ปกครอง ในการ ดำเนินงานระบบดูแล ช่วยเหลือนักเรียน	ร้อยละ 80 ของ คณะกรรมการ เครือข่าย ผู้ปกครองที่มี ความเข้าใจใน ระบบดูแล ช่วยเหลือ นักเรียน	9.2 9.4	14.7 16 17 18	12.1 12.3 14.1 14.2	- แบบรายงาน การประชุม ผู้ปกครอง - แบบสรุปผล การประเมิน ความเข้าใจระบบ ดูแลช่วยเหลือ - แบบแจ้งข้อมูล ด้านต่างๆของ ผู้ปกครองและ โรงเรียน / คู่มือ นักเรียน - แบบสรุป เครือข่าย ผู้ปกครอง

กระบวนการ	วิธีการมาตรฐาน	ตัวชี้วัด/เกณฑ์ โรงเรียนที่ กำหนด	สอดคล้องกับ มาตรฐาน / ตัวบ่งชี้			บันทึกที่ใช้ ตรวจสอบได้
			สวร.	สพฐ.	สมศ.	
3. รู้จัก นักเรียนเป็น รายบุคคล	1. สังเกตพฤติกรรม นักเรียน 2. สัมภาษณ์นักเรียน เพื่อนและครู 3. สังเกต สัมภาษณ์จาก การเยี่ยมบ้านนักเรียน 4. ศึกษาข้อมูลผลการ เรียน ปพ.5 และปัญหาสุขภาพจาก บัตรสุขภาพ 5. นำข้อมูลจาก 1-5 มา จัดระเบียบสะสม (ปพ. 8)และบันทึกข้อมูลอย่าง ต่อเนื่อง 6. ประเมินพฤติกรรม นักเรียนร่วมกันระหว่าง ผู้เกี่ยวข้อง เช่น(SDQ)	- ร้อยละ 80 ของระเบียบ สะสมที่มี ข้อมูลสมบูรณ์ - ร้อยละ 80 ของการ รายงาน การศึกษา พฤติกรรม นักเรียน(SDQ) ที่มีผลสรุปการ ประเมิน	9.1	7.1 7.2 7.3 7.4 7.5	2.1 2.2 2.3 2.4 2.5	- ระเบียบ สะสม(ปพ.8) - รายงานสรุป SDQ - แบบสังเกต และสัมภาษณ์ - แบบบันทึก เยี่ยมบ้าน นักเรียน

กระบวนการ	วิธีการมาตรฐาน	ตัวชี้วัด/เกณฑ์ โรงเรียนที่ กำหนด	สอดคล้องกับ มาตรฐาน / ตัวบ่งชี้			บันทึกที่ใช้ ตรวจสอบได้
			สวร.	สพฐ.	สมศ.	
4. คัดกรอง	1. วิเคราะห์ข้อมูลจาก ระเบียบสะสมและ เครื่องมือย่อยๆที่ใช้ ศึกษา ผู้เรียนเป็นรายบุคคล 2. ประเมินผู้เรียน ตามเกณฑ์การคัดกรอง 3. จัดกลุ่มผู้เรียนตาม แบบคัดกรอง	ร้อยละ 80 ของ นักเรียนกลุ่ม ปกติและกลุ่ม เสี่ยง/มีปัญหา ข้อมูลการคัด กรองสมบูรณ์	9.1	7.1 7.2 7.3 7.4 7.5	2.1 2.2 2.3 2.4 2.5	- ระเบียบ สะสม(ปพ.8) - รายงานสรุป SDQ - แบบสังเกต และสัมภาษณ์ - แบบบันทึก เยี่ยมบ้าน นักเรียน
5. ช่วยเหลือ นักเรียน กลุ่มเสี่ยง / มีปัญหา	1. ให้คำปรึกษาเบื้องต้น ตามสภาพปัญหา 2. ประสานการ ช่วยเหลือนักเรียนเป็น รายบุคคลตามสภาพ ปัญหาจากการคัดกรอง 3. ติดตามการช่วยเหลือ อย่างต่อเนื่อง 4. ประสานงานส่งต่อ 5. รายงานผล	ร้อยละ 75 ของ นักเรียนกลุ่ม เสี่ยง /มีปัญหา ได้รับการดูแล ช่วยเหลือ เบื้องต้นอย่าง ถูกต้อง	9.2 12.6 12.7 12.8 12.9	14.5 7.1 7.2 7.3 7.4 7.5	12.1 12.3 2.1 2.2 2.3 2.4 2.5	- แบบบันทึก การช่วยเหลือ นักเรียน - แบบบันทึก การส่งต่อ - รายงานผล จากการส่งต่อ

กระบวนการ	วิธีการมาตรฐาน	ตัวชี้วัด/เกณฑ์ โรงเรียนที่ กำหนด	สอดคล้องกับ มาตรฐาน / ตัวบ่งชี้			บันทึกที่ใช้ ตรวจสอบได้
			สวร.	สพฐ.	สมศ.	
6. จัด กิจกรรม ส่งเสริม นักเรียน	1. สำรวจความต้องการ การจัดกิจกรรมโฮมรูม ตามความต้องการของ นักเรียน	ร้อยละ 80 ของ นักเรียนมีความ พอใจในการ ร่วมกิจกรรม	9.3 10.1 10.2 10.3	16 15.1 15.2 15.3	12.1 12.3 1.1-6 7.1-3	- แบบบันทึก ผลการจัด กิจกรรมโฮม รูม
	2. นักเรียนและครูที่ ปรึกษาร่วมกันออกแบบ กิจกรรมโฮมรูม	ร้อยละ 80 ของ นักเรียนมีความ พอใจในการ	12.1 12.2 12.6	15.4 15.5 15.6	2.1 2.2 2.4	- แบบประเมิน ความพึงพอใจ ในการจัด
	3. จัดกิจกรรม โฮมรูมตามความ เหมาะสม	ร้อยละ 80 ของ นักเรียนมีความ พอใจในการ ร่วมกิจกรรม ส่งเสริม	12.7 12.8 12.9	15.7 1.1-6 2.1-2	2.5 3.1 3.2	กิจกรรมโฮม รูม -แบบสรุปผล
	4. ประเมินทบทวนและ แก้ไขกิจกรรมโฮมรูม ให้สอดคล้องกับ ความต้องการของนักเรียน	ความสามารถ		3.1-5 7.1-5	3.3 3.4	การประเมิน ความพอใจใน การจัดกิจกรรม โฮมรูม
	5. จัดทำโครงการ ส่งเสริมสนับสนุน ทักษะความสามารถ พิเศษของนักเรียน					-แบบสรุปผล การจัดกิจกรรม ส่งเสริม ความสามารถ
	6. ประสานงานกับ หน่วยงาน					
	6. ประสานงานกับ หน่วยงานภายนอกใน การส่งเสริมพัฒนา นักเรียนให้มีโอกาส แสดงออกมากขึ้น 7. รายงานผลการจัด กิจกรรมส่งเสริมให้ทุก ฝ่ายที่เกี่ยวข้องรับทราบ			41.		

2.5 ขั้นตอนการดำเนินงานกิจกรรมการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนบ้านทองค้ำ เป็นกระบวนการการดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างเป็นระบบขั้นตอน มีครูที่ปรึกษาเป็นบุคลากรหลักในการดำเนินงานโดยการมีส่วนร่วมของบุคลากรทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ทั้งภายในและนอกสถานศึกษา อันได้แก่คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง ชุมชน ผู้บริหาร และครูทุกคน มีวิธีการและเครื่องมือที่ชัดเจน มีมาตรฐานคุณภาพ และมีหลักฐานการทำงานที่ตรวจสอบได้ ซึ่งมีขั้นตอนการดำเนินงาน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล

ขั้นตอนที่ 2 การคัดกรองนักเรียน

ขั้นตอนที่ 3 การป้องกันและแก้ไขปัญหา

ขั้นตอนที่ 4 การส่งเสริมพัฒนานักเรียน

ขั้นตอนที่ 5 การส่งต่อ

ขั้นตอนที่ 6 การรายงานผล

ขั้นตอนที่ 1 การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล นักเรียนแต่ละคนมีพื้นฐานความเป็นมาของชีวิตที่ไม่เหมือนกัน หล่อหลอมให้เกิดพฤติกรรมหลากหลายรูปแบบ ทั้งด้านบวกและด้านลบ ดังนั้น การรู้จักข้อมูลที่จำเป็นเกี่ยวกับตัวนักเรียนจึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยให้ครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษามีความเข้าใจนักเรียนมากขึ้น สามารถนำข้อมูลวิเคราะห์เพื่อการคัดกรองนักเรียน เป็นประโยชน์ในการส่งเสริมพัฒนาการป้องกัน แก้ไข และช่วยเหลือนักเรียนได้อย่างถูกต้อง ซึ่งเป็นข้อมูลเชิงประจักษ์มิใช่การใช้ความรู้สึกหรือการคาดเดา โดยเฉพาะในการแก้ไขปัญหานักเรียน ซึ่งจะทำให้ไม่เกิดข้อผิดพลาดต่อการช่วยเหลือนักเรียนหรือเกิดได้น้อยที่สุด

ข้อมูลพื้นฐานของนักเรียน

ครูประจำชั้น / ครูที่ปรึกษาควรมีข้อมูลเกี่ยวกับนักเรียน ดังนี้

1. ด้านความสามารถ
 - 1.1 การเรียน
 - 1.2 ความสามารถพิเศษ / อัจฉริยะ
2. ด้านสุขภาพ
 - 2.1 ร่างกาย / ความพิการ
 - 2.2 จิตใจ – พฤติกรรม
3. ด้านครอบครัว
 - 3.1 เศรษฐกิจ
 - 3.2 การคุ้มครองสวัสดิภาพ
4. ด้านสารเสพติด

5. ด้านความปลอดภัย
6. พฤติกรรมทางเพศ
7. ด้านอื่นๆ ที่ครูพบเพิ่มเติม ซึ่งมีความสำคัญหรือเกี่ยวข้องกับการดูแลช่วยเหลือ

นักเรียน

ขั้นตอนที่ 2 การคัดกรองนักเรียน เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลทั้งหมดที่ได้จากการรู้จักนักเรียน เป็นรายบุคคลแล้วนำผลที่ได้ มาจำแนกตามเกณฑ์การคัดกรองที่สถานศึกษาได้จัดทำขึ้น การคัดกรองนักเรียน จะแบ่งนักเรียนออกเป็น 3 กลุ่ม

1. กลุ่มปกติ หมายถึง นักเรียนที่ไม่มีพฤติกรรมที่เป็นปัญหาและส่งผลกระทบต่อชีวิตประจำวันของตนเอง หรือสังคมส่วนรวมในด้านลบ
2. กลุ่มเสี่ยง หมายถึง นักเรียนที่มีพฤติกรรมเบี่ยงเบนไปจากปกติ เช่น เก็บตัว แสดงออกเกินขอบเขต การปรับตัวทางเพศไม่เหมาะสม ทดลองสิ่งเสพติด ผลการเรียนรู้เปลี่ยนแปลงไปในทางลบ
3. กลุ่มมีปัญหา หมายถึง นักเรียนมีพฤติกรรมที่เป็นปัญหาชัดเจน มีผลกระทบต่อวิถีชีวิตประจำวันของตนเองหรือต่อสังคมส่วนรวมในด้านลบ

จากการคัดกรองจะพบเด็กที่มีความต้องการพิเศษแทรกอยู่ในเด็กทั้ง 3 กลุ่ม ซึ่งเด็กที่มีความต้องการพิเศษเหล่านี้ ได้แก่

1. เด็กที่มีความบกพร่องทางการมองเห็น
2. เด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน
3. เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา
4. เด็กที่มีความบกพร่องทางร่างกาย
5. เด็กที่มีปัญหาทางการเรียนรู้
6. เด็กที่มีปัญหาทางอารมณ์และพฤติกรรม
7. เด็กออทิสติก
8. เด็กอัจฉริยะ

ขั้นตอนที่ 3 การป้องกันและแก้ไขปัญหา ในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษา ควรให้ความเอาใจใส่กับนักเรียนทุกคนเท่าเทียมกัน แต่สำหรับนักเรียนกลุ่มเสี่ยง/มีปัญหานั้นจำเป็นอย่างมาก ที่ต้องให้ความดูแลเอาใจใส่อย่างใกล้ชิดและหาวิธีการช่วยเหลือ ทั้งการป้องกันและแก้ไขปัญหาโดยไม่ปล่อยปละละเลยนักเรียนจนกลายเป็นปัญหาของสังคม การป้องกันและแก้ไขปัญหให้กับนักเรียนมีหลายเทคนิค วิธีการ

1. การให้การปรึกษาเบื้องต้น
2. การจัดกิจกรรมเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา
3. การติดตาม ดูแลช่วยเหลือนักเรียน

ขั้นตอนที่ 4 การส่งเสริมและพัฒนานักเรียน การส่งเสริมและพัฒนานักเรียน เป็นการสนับสนุนให้นักเรียนทุกคนที่อยู่ในความดูแลของครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษา ให้เป็นบุคคลที่มีคุณภาพ มีความภาคภูมิใจในตนเอง ซึ่งจะช่วยป้องกันมิให้นักเรียนที่อยู่ในกลุ่มปกติกลายเป็นนักเรียนกลุ่มเสี่ยงหรือกลุ่มมีปัญหา และเป็นการช่วยให้นักเรียนกลุ่มเสี่ยง / มีปัญหา กลับมามีพฤติกรรมดีขึ้นตามที่สถานศึกษาหรือชุมชนคาดหวัง การส่งเสริมพัฒนานักเรียนมีหลายวิธีที่โรงเรียนสามารถพิจารณาดำเนินการได้ แต่มีกิจกรรมหลักสำคัญที่โรงเรียนต้องดำเนินการ คือ

1. การจัดกิจกรรมโฮมรูม (Homeroom) เป็นการจัดกิจกรรมในห้องเรียนให้มีลักษณะเหมือนบ้าน เพื่อให้ครูและนักเรียนมีความคุ้นเคยประหนึ่งเป็นสมาชิกในครอบครัวเดียวกัน เป็นบริการที่จัดให้นักเรียนทุกคน
2. การจัดประชุมผู้ปกครองชั้นเรียน (Classroom Meeting) เป็นการจัด ประหนึ่งเป็นสมาชิกในครอบครัวเดียวกันเป็นบริการที่จัดให้นักเรียนทุกคน
3. การจัดกิจกรรมเสริมทักษะการดำรงชีวิต กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน โดยจัดทำโครงการและกิจกรรมที่เหมาะสมกับนักเรียน ได้แก่
 - 3.1 โครงการ ส่งเสริมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน
 - 3.2 โครงการ ส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม นำสู่วิถีพุทธ
 - 3.3 กิจกรรมทัศนศึกษานอกสถานที่
 - 3.4 กิจกรรมนันทนาการ
 - 3.5 กิจกรรมลานกีฬาต้านยาเสพติด

ขั้นตอนที่ 5 การส่งต่อ ในการป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียน โดยครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษา ตามกระบวนการป้องกันและช่วยเหลือนักเรียนนั้น ในกรณีที่มีปัญหาขอความช่วยเหลือหรือช่วยเหลือแล้ว นักเรียนมีพฤติกรรมไม่ดีขึ้น ก็ควรส่งต่อผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านกรณีที่มีเด็กมีความสามารถพิเศษ หรือเด็กอัจฉริยะ เด็กที่มีความต้องการพิเศษเด็กด้อยโอกาส ก็ควรส่งต่อผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เด็กนักเรียนได้รับการส่งเสริมพัฒนาและช่วยเหลืออย่างถูกต้องและรวดเร็วขึ้น การส่งต่อ แบ่งเป็น 2 ลักษณะ คือ

1. การส่งต่อภายใน ครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษาส่งต่อไปยังครูแนะแนวหรือผู้เกี่ยวข้องที่สามารถให้ความช่วยเหลือนักเรียนได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสภาพปัญหา และความต้องการของนักเรียน
2. การส่งต่อภายนอก เป็นการส่งนักเรียนไปให้ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะทาง หรือองค์กรที่เกี่ยวข้องได้ช่วยเหลือพัฒนานักเรียนกรณีที่เกิดความสามารถของสถานศึกษา โดยครูแนะแนวหรือผู้เกี่ยวข้องเป็นผู้ดำเนินการส่งต่อและมีการติดต่อรับทราบผลการช่วยเหลือเป็นระยะอย่างต่อเนื่อง การดำเนินการส่งต่ออย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ

ขั้นตอนที่ 6 การรายงานผล ครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษาแต่ละคนจัดทำรายงานสรุปผลการดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียนในแต่ละภาคเรียนและปีการศึกษา เสนอประธานคณะกรรมการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน หรือผู้เกี่ยวข้องเพื่อการปรับปรุงและพัฒนา ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน และเผยแพร่ประชาสัมพันธ์งานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษาต่อไป ทั้งนี้ต้องระมัดระวังข้อมูลบางอย่างที่ไม่อาจเผยแพร่ต่อสาธารณชนได้ต้องเก็บเป็นความลับ

3. หลักการเกี่ยวกับคู่มือ

3.1 ความหมายของคู่มือ

ในการดำเนินงานกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนให้มีประสิทธิภาพได้นั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีคู่มือในการปฏิบัติงาน เพราะคู่มือจะกำหนดเป้าหมาย วิธีการดำเนินงานตลอดจนการวัดผล และประเมินผล ซึ่งความหมายของคู่มือ ได้มีผู้ให้ความหมายไว้หลายท่าน ดังนี้

ปรีชา ช้างขวัญยืน และคนอื่นๆ (2542: 153) ได้ให้ความหมายของคู่มือว่า เป็นหนังสือที่ใช้ควบคู่ไปกับการทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เป็นหนังสือที่ให้แนวทางการปฏิบัติให้กับผู้ใช้ให้สามารถกระทำสิ่งนั้นๆ ให้บรรลุผลตามเป้าหมาย ส่วนคู่มือครูนั้นเป็นหนังสือที่ให้แนวทางและแนะนำเกี่ยวกับสาระวิธีการ กิจกรรม สื่อ วัสดุอุปกรณ์ และแหล่งข้อมูล แหล่งอ้างอิงต่างๆ ปกติมักจะใช้ควบคู่กับหนังสือนักเรียนเป็นหนังสือที่ครูได้ศึกษาด้วยตนเองได้

กีรติ บุญเจือ และ มาเรียม นิลพันธ์ (2542: 14) ได้ให้ความหมายในการจัดคู่มือครูว่า ต้องคำนึงถึงคู่มือที่สร้างขึ้นมานั้น มีความจำเป็นอย่างไร โดยคู่มือครูเป็นแหล่งของความรู้ของผู้ศึกษาและที่สำคัญคือ จะเป็นตัวช่วยให้มีความเข้าใจมากขึ้นและสามารถที่จะนำไปปฏิบัติได้ ถูกต้องมากขึ้น ในการเขียนคู่มือนั้นไม่จำเป็นที่จะต้องอาศัยผู้เชี่ยวชาญเท่านั้น ที่จำเป็นผู้สร้างและผู้ใช้คู่มือก็ไม่จำเป็นอีกต่อไป ทั้งนี้ผู้เชี่ยวชาญจะมีส่วนร่วมอย่างมาก ในการให้คำแนะนำต่างๆ เช่น แกะไขการยกตัวอย่าง เป็นต้น

สามารถ ประสูตธรรม (2545: 76) ได้สรุปความหมายของคู่มือว่า คู่มือ หมายถึง หนังสือ ตำรา เอกสารแนะนำ หรือเป็นสื่อที่ใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติควบคู่ไปกับการทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ที่มีเนื้อหาสาระสั้นๆ ที่ผู้อ่านสามารถนำไปปฏิบัติได้ทันที จนบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมาย

อนุชิต เจริญนิย (2545: 22) ได้สรุปความหมายของคู่มือไว้ว่า คู่มือ หมายถึง หนังสือที่เขียนขึ้น เพื่อเป็นแนวทางให้ผู้ใช้อคู่มือได้ศึกษาทำความเข้าใจและง่ายต่อการปฏิบัติตามได้ ในการทำกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง ให้มีมาตรฐานใกล้เคียงกันมากที่สุด และทำให้นักเรียนนักศึกษา มีความรู้ ความสามารถ และทักษะที่ใกล้เคียงกัน

จากความหมายของคู่มือดังกล่าว พอสรุปได้ว่า คู่มือเป็นหนังสือที่เขียนขึ้นเพื่อเป็นแนวทางให้ผู้ใช้อคู่มือได้ศึกษาทำความเข้าใจและง่ายต่อการปฏิบัติตามได้ ในการทำกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง เพื่อให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมาย

3.2 ประเภทคู่มือ

ปรีชา ช้างขวัญยืน และคนอื่นๆ (2542: 153) อธิบายว่า หนังสือคู่มือพบกันมี 3 ประเภท ได้แก่

1. คู่มือครู เป็นหนังสือที่ให้แนวทางและคำแนะนำแก่ครู เกี่ยวกับสาระ วิธีการ กิจกรรม สื่อ วัสดุอุปกรณ์ และแหล่งข้อมูลอ้างอิงต่างๆ ปกติมักใช้ควบคู่กับตำราเรียน เช่น คู่มือจัดกิจกรรมบูรณาการสำหรับเด็กปฐมวัย คู่มือครูวิทยาศาสตร์ คู่มือปฏิบัติการนิเวศวิทยา เป็นต้น

2. คู่มือผู้เรียน : แบบฝึกปฏิบัติ เป็นหนังสือที่ผู้เรียนใช้ควบคู่ไปกับตำราที่เรียนปกติ จะประกอบไปด้วยสาระ คำสั่ง แบบฝึกหัด ปัญหาหรือคำถามที่ว่างสำหรับเขียนคำตอบ และการทดสอบ ปัจจุบันคู่มือผู้เรียน ไม่เพียงแต่จัดทำขึ้นเพื่อใช้ควบคู่กับหนังสือตำราเท่านั้น แต่อาจใช้เป็นคู่มือสำหรับการศึกษาควบคู่ไปกับหนังสืออื่นๆ ที่ทำหน้าที่แทนครูหรือตำรา เช่น บทเรียน บทเรียนทางไกล วิดีทัศน์ ภาพยนตร์ หรือบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน เป็นต้น

3. คู่มือทั่วไป เป็นหนังสือที่ให้ข้อความรู้เกี่ยวกับการทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งแก่ผู้อ่าน โดยมุ่งหวังให้ผู้อ่านหรือผู้ใช้มีความเข้าใจและสามารถดำเนินการในเรื่องนั้นด้วยตนเองได้อย่างเหมาะสม
 ประดับ เรืองมาลัย (2542: 98) ได้สรุปประเภทของคู่มือ แบ่งออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่

1. คู่มือการสอนหรือคู่มือการจัดกิจกรรม เป็นคู่มือที่ให้เนื้อหาสาระความรู้และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน วิธีการสอน เช่น คู่มือการจัดกิจกรรม การส่งเสริมคุณธรรมในโรงเรียน คู่มือการจัดกิจกรรมประชาธิปไตยในโรงเรียน คู่มือการอบรมหน้าเสาธง เป็นต้น

2. คู่มือหนังสือเรียน เป็นคู่มือที่จัดทำขึ้นควบคู่กับหนังสือเรียน

3. คู่มือการใช้สื่อหรือนวัตกรรม เป็นการเผยแพร่ผลงานของครู เพื่อให้ผู้อื่นนำไปใช้ให้ถูกต้อง จึงต้องจัดทำคู่มือการใช้ การจัดทำสื่อชุดการสอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต เป็นต้น

อนุชิต เชนงาเนียร (2545: 24) ได้ทำการศึกษาและสรุปได้ว่า คู่มือแบ่งเป็น 2 ประเภท ได้แก่

1. คู่มือเกี่ยวกับการเรียนการสอนตามหลักสูตร จัดเป็นคู่มือที่เสนอแนะแนวทางหรือเทคนิควิธีการสอน การใช้สื่อหรือนวัตกรรมที่สัมพันธ์กับรายวิชาหนึ่งหรือระดับชั้นเรียนต่างๆ ที่กำหนดไว้ในหลักสูตรนั้นๆ เช่น คู่มือรายวิชา คู่มือระดับชั้นเรียน คู่มือการใช้สื่อวัตกรรมการเรียนการสอน เป็นต้น

2. คู่มือการจัดกิจกรรมการสอนทั่วไป เป็นคู่มือที่เสนอแนะแนวทางหรือเทคนิคการดำเนินกิจกรรมต่างๆ เพื่อการส่งเสริมให้การจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรบรรลุจุดประสงค์ที่กำหนดไว้ และเป็นคู่มือที่มีได้เกี่ยวข้องกับสัมพันธ์กับเนื้อหาสาระ หรือคำอธิบายรายวิชาใดวิชาหนึ่งโดยตรง เช่น คู่มือการจัดกิจกรรมประชาธิปไตยภายในโรงเรียน คู่มือปฏิบัติการนิเวศวิทยาสร้างนิสัยสำหรับโรงเรียนประถมศึกษา เป็นต้น

นิชากา เจริญรุ่งเรืองชัย (2547: 35) ได้กล่าวว่า คู่มือที่ดีนั้นต้องประกอบด้วย

1. ต้องระบุความสำคัญและประโยชน์ของคู่มือที่จะนำไปใช้

2. กำหนดวัตถุประสงค์ให้ชัดเจน
3. กำหนดคำชี้แจงที่เกี่ยวข้องทราบและเข้าใจขั้นตอนในการนำคู่มือไปใช้อย่างถูกต้อง
4. เนื้อหาในเล่มต้องมีความเหมาะสมกับผู้ศึกษา
5. ภาษาที่ใช้เข้าใจง่าย
6. การนำเสนอเป็นขั้นตอนและทันสมัยสะดวกแก่การใช้
7. จัดรูปเล่มให้มีความน่าสนใจ
8. มีแหล่งอ้างอิงสามารถค้นคว้าเพิ่มเติมได้

จากที่กล่าวมาแล้วสามารถสรุปได้ว่า คู่มือไม่ว่าจะเกี่ยวกับการเรียนการสอนหรือการจัดกิจกรรม เป็นคู่มือที่เสนอแนะแนวทางหรือเทคนิคในการดำเนินการสอนหรือดำเนินกิจกรรมต่างๆ เพื่อส่งเสริมให้บรรลุตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้

3.3 องค์ประกอบของคู่มือ

ในการจัดทำคู่มือมีส่วนประกอบที่สำคัญ ที่สามารถนำไปปฏิบัติงานได้ ซึ่งมีนักวิชาการหลายท่าน ได้อธิบายเกี่ยวกับองค์ประกอบของคู่มือไว้ ดังนี้

ปรีชา ช้างขวัญยืน และคณะ (2539: 145 – 156) ได้อธิบายองค์ประกอบของคู่มือไว้ 8 ส่วน ดังนี้

1. คำชี้แจงการใช้คู่มือ โดยจะครอบคลุมถึง
 - 1.1 วัตถุประสงค์ของคู่มือ
 - 1.2 ความรู้พื้นฐานที่จำเป็นในการใช้คู่มือ
 - 1.3 วิธีการใช้
 - 1.4 คำแนะนำ
2. เนื้อหาสาระที่จะสอน ปกติจะมีการให้เนื้อหาสาระที่จะสอน โดยมีคำชี้แจง หรือคำอธิบายประกอบ และอาจมีการวิเคราะห์เนื้อหาสาระให้ผู้อ่านเกิดความเข้าใจที่ กระจ่าง
3. การเตรียมการสอน ประกอบด้วยรายละเอียด ดังนี้
 - 3.1 การเตรียมสถานที่ วัสดุ สื่อ อุปกรณ์ และเครื่องมือที่จำเป็น
 - 3.2 การเตรียมวัสดุ เอกสารประกอบการสอน แบบฝึกหัดและแบบปฏิบัติข้อสอบ
 - 3.3 การติดต่อประสานงานที่จำเป็น
4. กระบวนการ วิธีการ กิจกรรมการเรียนการสอน เป็นส่วนสำคัญของคู่มือ ซึ่งมีข้อมูล และรายละเอียด ดังนี้
 - 4.1 คำแนะนำเกี่ยวกับขั้นตอนและวิธีดำเนินการสอน
 - 4.2 คำแนะนำและตัวอย่างเกี่ยวกับกิจกรรมการสอน ที่ช่วยให้ผู้สอนบรรลุผล

4.3 คำถาม ตัวอย่าง แบบฝึกหัด แบบฝึกปฏิบัติ และสื่อต่างๆที่ใช้ในการสอน

4.4 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับสิ่งที่ควรทำ ไม่ควรทำ ซึ่งมาจากประสบการณ์ของผู้เขียน

5. การวัดผลและประเมินผล คู่มือที่ดีควรจะให้คำแนะนำที่เกี่ยวข้องกับการสอนอย่างครบถ้วน การวัดและประเมินผลการสอน นับเป็นองค์ประกอบสำคัญของการสอนอีกองค์ประกอบหนึ่งที่คู่มือจำเป็นต้องให้รายละเอียดต่างๆ เช่น เครื่องมือวัดผล วิธีวัดผล เกณฑ์การประเมินผล

6. ความรู้เสริม คู่มือครูที่ดี จะต้องคำนึงถึงความต้องการของผู้ใช้ และสามารถคาดคะเนได้ว่า ผู้ใช้มักจะประสบปัญหาในเรื่องใด และจัดหาหรือจัดทำข้อมูลที่จะช่วยส่งเสริมความรู้ของครู อันจะทำให้การสอนมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

7. ปัญหาและคำแนะนำเกี่ยวกับการป้องกันและการแก้ปัญหา ผู้เขียนคู่มือครูจะเป็นผู้มีประสบการณ์ในเรื่องที่เขียนมากพอสมควร ซึ่งจะช่วยให้รู้ว่า ในการดำเนินการเรื่องนั้นๆ มักจะมีปัญหาอะไรเกิดขึ้นบ้าง และจุดอ่อนในเรื่องนั้นมีอะไรบ้างการมีประสบการณ์จะช่วยให้ผู้ใช้ และผู้อ่านสามารถกระทำสิ่งนั้นๆ ได้ราบรื่น ไม่เกิดอุปสรรค ปัญหา นับว่าเป็นจุดเด่นของคู่มือ การทำหน้าที่ผู้เขียนที่ดี จะต้องแนะนำและป้องกันปัญหาที่อาจเกิดขึ้นกับ ผู้อ่านหรือผู้ใช้

8. แหล่งข้อมูลและแหล่งอ้างอิงต่างๆ หนังสือที่ดีควรมีแหล่งข้อมูลและแหล่งอ้างอิงจะมีประโยชน์แก่ผู้อ่านในการศึกษาค้นคว้าต่อไป

เอกวุฒิ ไกรมาก (2541: 54) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของคู่มือครูว่า คู่มือครูควรประกอบด้วยรายละเอียดที่สำคัญๆ ดังต่อไปนี้

1. คำชี้แจงการใช้คู่มือ โดยปกติจะครอบคลุมถึง
 - 1.1 วัตถุประสงค์ของคู่มือ
 - 1.2 ความรู้พื้นฐานที่จำเป็นในการใช้คู่มือ
 - 1.3 วิธีการใช้
 - 1.4 คำแนะนำ
2. เนื้อหาสาระที่จะสอน ปกติจะมีการให้เนื้อหาสาระพร้อมที่จะสอน โดยมีคำชี้แจงหรือคำอธิบายประกอบและอาจมีการวิเคราะห์เนื้อหาสาระ ให้ผู้อ่านเกิดความเข้าใจที่จะอ่าน
3. การเตรียมการสอน ประกอบด้วยรายละเอียด ดังนี้
 - 3.1 การเตรียมสถานที่ วัสดุ สื่อ อุปกรณ์ และเครื่องมือที่จำเป็น การเตรียมวัสดุเอกสารประกอบการสอน แบบฝึกหัดและแบบปฏิบัติ
 - 3.2 ข้อสอบ คำเฉลย ฯลฯ
 - 3.3 การติดต่อประสานงานที่จำเป็น ฯลฯ
4. การบวนการ วิธีการ กิจกรรมการเรียนการสอน ส่วนที่นับว่าเป็นส่วนสำคัญของคู่มือคู่มือครูจำเป็นต้องให้ข้อมูลหรือรายละเอียดต่างๆ ดังต่อไปนี้

- 4.1 คำแนะนำเกี่ยวกับขั้นตอนและวิธีการดำเนินงาน
- 4.2 คำแนะนำและตัวอย่างเกี่ยวกับกิจกรรมการสอนที่จะให้การสอนบรรลุผล
- 4.3 คำถาม ตัวอย่าง แบบฝึกปฏิบัติ และสื่อต่างๆ ที่ใช้ในการสอน
- 4.4 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับสิ่งที่ควรทำไม่ควรทำ ซึ่งมักเกิดมาจากประสบการณ์ของผู้เขียน

ผู้เขียน

5. การวัดผลและประเมินผล คู่มือที่ดีควรจะต้องให้คำแนะนำที่เกี่ยวข้องกับการสอนอย่างครบถ้วน การวัดและการประเมินผลการสอนนับเป็นองค์ประกอบสำคัญของ การสอนอีกองค์ประกอบหนึ่งที่คู่มือจำเป็นต้องให้รายละเอียดต่างๆ เช่น

- 5.1 เครื่องมือวัด
- 5.2 วิธีวัดผล
- 5.3 เกณฑ์การประเมินผล

6. ความรู้เสริม คู่มือครูที่ดีควรจะต้องคำนึงถึงความต้องการของผู้ใช้และสามารถคาดคะเนได้ว่า ผู้ใช้มักจะประสบปัญหาในเรื่องใด และจัดหาหรือจัดทำข้อมูลที่จะช่วยส่งเสริมความรู้ของครู อันจะทำให้การสอนมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

7. ปัญหาและคำแนะนำเกี่ยวกับด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา ผู้เขียนคู่มือควรจะเป็นผู้ที่มีประสบการณ์ในเรื่องที่เขียนมาพอสมควร ซึ่งจะช่วยให้รู้ว่าในการดำเนินการในเรื่องนั้นๆ มักจะมีปัญหาอะไรเกิดขึ้นและจุดอ่อนในเรื่องนั้นมีอะไรบ้าง การเป็นผู้มีประสบการณ์เหล่านั้นมาช่วยให้ผู้ใช้หรือผู้อ่านให้สามารถกระทำสิ่งนั้นๆ ได้อย่างราบรื่น ไม่เกิดอุปสรรค ปัญหา นับว่าเป็นจุดเด่นของคู่มือ ผู้เขียนคู่มือที่สามารถให้คำแนะนำเกี่ยวกับการป้องกันและแก้ไขปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้นกับผู้อ่านหรือผู้ใช้คู่มือ จึงถือได้ว่า ได้ทำหน้าที่ของ ผู้เขียนหนังสือที่ดี

8. แหล่งข้อมูลและแหล่งอ้างอิงต่างๆ หนังสือที่ดีไม่ควรขาดการใช้แหล่งอ้างอิงหรือแหล่งข้อมูล ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อผู้อ่านในการไปศึกษาค้นคว้าต่อไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งคู่มือครู เป็นหนังสือที่ใช้เป็นแนวทางในการสอน หากครูได้รับข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งข้อมูลต่างๆ ก็จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการสอน

สามารถ ประจวบวิวัฒน์ (2545: 80 – 81) ได้จัดทำคู่มือครูในโรงเรียนทหารช่างวิชาการอ่านแผนที่หลักสูตรชั้นนายร้อย ของโรงเรียนทหารช่าง กรมการทหารช่าง กองทัพบก มีองค์ประกอบของคู่มือ ดังนี้

1. ปก
2. คำนำ
3. สารบัญ
4. คำแนะนำการใช้คู่มือ
5. ความหมายของวิชา

6. ลักษณะของรายวิชา
7. การแบ่งหน่วยการเรียนรู้
8. การวัดและประเมินผล
9. ตารางกำหนดน้ำหนักคะแนนและเกณฑ์การผ่าน
10. จุดประสงค์การสอน
11. แผนการสอนรายบท
 - 11.1 จุดประสงค์การสอน
 - 11.2 กล่าวนำ
 - 11.3 เนื้อหา
 - 11.4 สรุบบทเรียน
 - 11.5 การวัดและประเมินผล
 - 11.6 หนังสืออ่านประกอบ
 - 11.7 บันทึกหลังการสอน
 - 11.8 กิจกรรม
 - 11.9 สื่อการสอน
 - 11.10 งานที่รับมอบหมาย
12. หนังสืออ้างอิง
13. ภาคผนวก

มงคล ลีลาชนากร (2546: 41) ได้จัดทำคู่มือครูประกอบการสอนหลักสูตรการใช้โปรแกรมประมวลผลคำ ของสถาบันพัฒนาฝีมือแรงงาน โดยมีองค์ประกอบดังต่อไปนี้

1. ปก
2. คำนำ
3. สารบัญ
4. คำแนะนำการใช้คู่มือ
5. ไบเตรียมการสอน
 - 5.1 วัตถุประสงค์
 - 5.2 วิธีสอน
 - 5.3 หัวข้อหลักสูตร
 - 5.4 สื่อการสอน
 - 5.5 แบบฝึกหัดตามใบงาน
 - 5.6 การวัดผลจากใบงาน / ใบทดสอบ

6. ใบข้อมูล / เนื้อหาตามหัวข้อวิชาเรียงตามลำดับ

7. ใบงาน

องค์ประกอบของคู่มือ เป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับการจัดทำคู่มือ เพราะจะเป็นตัวบ่งชี้ถึงวิธีการใช้คู่มือ เนื้อหาสาระของคู่มือ คำชี้แจงเกี่ยวกับการจัดเตรียม วัสดุอุปกรณ์ การจัดกิจกรรมและยังบอกถึงแหล่งข้อมูลอ้างอิง

3.4 ลักษณะที่ดีของคู่มือ

ในการพัฒนาคู่มือขึ้นมาขึ้นนั้น จำเป็นต้องคำนึงถึงลักษณะของคู่มือเป็นสิ่งสำคัญเพราะผู้ที่ใช้หรือศึกษาคู่มือ นั้น จะให้ความสนใจหรือไม่ขึ้นอยู่กับลักษณะของคู่มือที่ดีนั่นเอง

ปรีชา ช่างขวัญยืน และคนอื่นๆ (2539: 132) ให้ทัศนะเกี่ยวกับการเขียนคู่มือที่ดีว่าคู่มือจะต้องมีความชัดเจนให้รายละเอียดครอบคลุม เพื่อให้ผู้อ่านเกิดความเข้าใจแจ่มแจ้ง การเขียนคู่มือต้องครอบคลุมประเด็นต่างๆ ดังนี้

1. ควรระบุให้ชัดเจนว่า คู่มือนี้เป็นคู่มือสำหรับใคร ใครเป็นผู้ใช้
2. กำหนดวัตถุประสงค์ให้ชัดเจน ต้องการให้ผู้ใช้ได้อะไรบ้าง
3. คู่มือนี้ช่วยผู้ใช้ได้อย่างไร ผู้ใช้จะได้ประโยชน์อะไรบ้าง
4. ควรมีส่วนที่ให้หลักการหรือความรู้ที่จำเป็นแก่ผู้ใช้ในการใช้เครื่องมือ เพื่อให้การใช้

คู่มือเกิดประสิทธิภาพสูงสุด

5. ควรมีส่วนที่ให้คำแนะนำแก่ผู้ใช้เกี่ยวกับการเตรียมตัว การเตรียมวัสดุอุปกรณ์และสิ่งจำเป็นในการดำเนินการตามที่คู่มือแนะนำ

6. ควรมีส่วนที่ให้คำแนะนำแก่ผู้ใช้เกี่ยวกับขั้นตอน กระบวนการในการทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งซึ่งมีคุณสมบัติ ดังนี้

6.1 เนื้อหาสาระที่ให้นั้นควรมีความถูกต้อง สามารถช่วยให้ผู้ใช้คู่มือทำสิ่งนั้นได้สำเร็จ

6.2 ให้ข้อมูลรายละเอียดที่เพียงพอที่จะช่วยให้ผู้ใช้คู่มือสามารถทำสิ่งนั้นได้สำเร็จ

6.3 ขั้นตอนการทำ จะต้องมีการเรียงลำดับอย่างเหมาะสม ซึ่งจะช่วยให้ผู้ใช้สามารถทำสิ่งนั้นๆ ได้อย่างถูกต้อง รวดเร็วและประหยัด

6.4 ภาษาที่ใช้จะต้องสามารถสื่อให้ผู้เข้าใจตรงกับผู้เขียน ไม่คลุมเครือหรือทำให้ผู้ใช้เกิดความเข้าใจผิด และภาษาที่ใช้จะต้องช่วยให้ผู้ใช้เกิดความเข้าใจง่าย หากสิ่งใดมีความยากและซับซ้อนควรเขียนให้เข้าใจง่ายโดยใช้เทคนิคอื่นๆ ประกอบ เช่น ภาพตารางการเปรียบเทียบ อุปมาอุปไมย การยกตัวอย่างการใช้สีจำแนก เป็นต้น

6.5 ควรให้คำแนะนำและชี้แจงเหตุผลเกี่ยวกับสิ่งที่ควรทำ และไม่ควรทำ เช่น เคล็ดลับ หรือเทคนิควิธีต่างๆ ที่จะช่วยให้กระทำสิ่งนั้นๆ สำเร็จได้อย่างครบถ้วนทั้งการแก้ปัญหาต่างๆ ที่มักเกิดขึ้นจากการทำสิ่งนั้นๆ ข้อมูลนี้มักจะมาจากความรู้และประสบการณ์ของผู้เขียน ซึ่งจะมีคุณค่าต่อผู้ใช่มาก

7. ควรมีคำถามหรือกิจกรรมให้ผู้ใ้คู่มือทำ เพื่อตรวจสอบความเข้าใจในการอ่านหรือการปฏิบัติขั้นตอนที่เสนอแนะ และเว้นที่ว่างสำหรับผู้ใ้คู่มือในการเขียนคำตอบรวมถึงมีคำถามหรือแนวในการตอบหรือคำแนะนำให้ไว้ด้วย และถ้าหากผู้เขียนสามารถคาดคะเนคำตอบของผู้ใ้คู่มือได้ ก็ควรจะอธิบายไว้ด้วยว่าคำตอบอะไร ถูกผิดด้วยเหตุใดก็จะเป็นประโยชน์ต่อผู้ใ้คู่มือ

8. ควรใช้เทคนิคต่างๆ ในการช่วยให้ผู้ใ้คู่มือได้โดยสะดวก เช่น การจัดทำรูปเล่ม ขนาด การเลือกตัวอักษร ขนาดของตัวอักษร การใช้ตัวคำ การใช้สี การใช้ภาพ การเน้นข้อความบางตอน เป็นต้น

9. การใช้แหล่งอ้างอิงที่เป็นประโยชน์แก่ผู้อื่น ซึ่งอาจเป็นบรรณานุกรม รายชื่อชมรม รายชื่อสื่อ รายชื่อสถาบัน รายชื่อบุคคลสำคัญ เป็นต้น

เอกวุฒิ ไกรมาก (2541: 57) ได้ให้ความหมายลักษณะที่ดีของคู่มือ ดังนี้

1. สามารถเข้าใจลักษณะเนื้อหา ขอบข่าย หรือสิ่งที่สอนได้อย่างกระจ่างชัด เช่น มองเห็นโครงสร้างของการสอนทั้งหมด

2. ช่วยให้สามารถดำเนินตามแนวทางและขั้นตอนต่างๆ ได้ดี โดยสามารถดัดแปลงและยืดหยุ่นได้เองไม่เป็นแนวทางบังคับ ต้องเสนอแนะแนวทางโดยสามารถให้ปฏิบัติงานคล่องขึ้น

3. กิจกรรมที่เสนอแนะหรือกำหนดไว้ ควรมีการทดลองใช้กับเด็กวัยนั้นๆ เด็กสนใจปฏิบัติได้ จึงควรใช้และเลือกได้บ้าง

4. แนวการเขียน เน้นย้ำปฏิบัติที่มุ่งไปสู่จุดมุ่งหมายอย่างต่อเนื่อง นั่นคือ มีจุดเน้นย้ำไปทางเดียวกัน เช่น มุ่งฝึกงานกลุ่มทำงานเป็นกลุ่มฝึกอย่างต่อเนื่องจนเด็กมีแนวทางได้แนวทางแล้วจึงฝึกเป็นรายบุคคล เป็นต้น

5. ความแปลกใหม่ของกิจกรรม ควรส่งเสริมแก่ผู้ปฏิบัติโดยค่อยเป็นค่อยไป มิได้มุ่งกระจายให้แนวใหม่ทั้งหมด แต่การใช้แนวปฏิบัตินั้นๆ ต้องเป็นการปฏิบัติได้และได้ผลด้วย

6. รูปแบบและวิธีการ (ขั้นตอน) ที่เป็นแนวทางในการเขียนคกรูปแบบและขั้นตอน โดยสม่ำเสมอ เพื่อสะดวกแก่การใช้ เป็นต้น

ศิริบูร จงวุฒิเวศย์ และ มาเรียม นิลพันธ์ (2542: 17–18) ได้แยกลักษณะของคู่มือที่ดีไว้ 3 ด้าน

1. ด้านเนื้อหา

1.1 เนื้อหาสาระหรือรายละเอียดในคู่มือ ควรตรงกับเรื่องที่ศึกษาและไม่ยากจนเกินไปจนทำให้ไม่มีผู้สนใจที่จะหยิบอ่าน

1.2 การนำเสนอเนื้อหาควรให้เหมาะสมกับพื้นฐานความรู้ของผู้ที่จะศึกษา

1.3 ข้อมูลที่มีในคู่มือ ผู้อ่านสามารถประยุกต์ใช้ได้

- 1.4 เนื้อหาควรเหมาะสมที่จะนำไปอ้างอิงได้
- 1.5 ควรมีกรณีตัวอย่างประกอบในบางเรื่อง เพื่อจะได้ทำความเข้าใจง่าย
- 1.6 ควรมีการปรับปรุงเนื้อหาของกลุ่มมือให้ทันสมัยเสมอ
2. ด้านรูปแบบ
 - 2.1 ตัวอักษรที่ใช้ควรมีตัวโต และมีรูปเล่มที่ชัดเจน อ่านง่าย เหมาะกับผู้ใช้คู่มือ
 - 2.2 ควรมีภาพหรือตัวอย่างประกอบเนื้อหา
 - 2.3 ลักษณะการจัดรูปเล่มควรทำให้น่าสนใจ
 - 2.4 การใช้ภาษาควรให้เข้าใจง่าย เหมาะกับผู้ใช้คู่มือ
 - 2.5 ระบบการนำเสนอควรเป็นระบบจากง่ายไปหายากหรือเป็นเรื่องๆ ให้ชัดเจน
3. ด้านการนำไปใช้
 - 3.1 ควรระบุขั้นตอน วิธีการใช้คู่มือให้ชัดเจน
 - 3.2 มีแผนภูมิ ตาราง ตัวอย่างประกอบให้สามารถนำไปปฏิบัติได้จริง
 - 3.3 มีข้อมูลเพื่อสามารถประสานงานต่างๆ ได้สะดวกและรวดเร็ว
 - 3.4 บอกสิทธิประโยชน์ และข้อควรปฏิบัติให้เข้าใจง่าย

หลักๆ ดังนี้

สามารถ ประจวบ (2545: 83) ได้ให้ความเห็นไว้ว่าคู่มือที่ดีนั้น ควรมีลักษณะในประเด็น

1. ด้านเนื้อหา ต้องถูกต้อง และครอบคลุมสาระของคู่มือนั้นๆ
2. การจัดลำดับข้อมูล นำเสนอเป็นขั้นตอนเข้าใจง่าย
3. รายละเอียดของคู่มือต้องชัดเจนเข้าใจง่าย
4. ผู้ได้อ่านแล้วสามารถนำไปปฏิบัติได้
5. รูปแบบของคู่มือสวยงามและทนต่อการใช้

ดังนี้

1. การเขียนข้อความในแต่ละประโยค ต้องชัดเจน เข้าใจง่าย ผู้ที่มีการศึกษาในแต่ละระดับสามารถอ่านและเข้าใจลักษณะในเนื้อหาและขอข่าปฏิบัติตามคู่มือได้อย่างถูกต้อง
2. ต้องระบุให้ชัดเจนว่าสำหรับใครใช้ ใช้เพื่ออะไร ใช้เมื่อไร ใช้ที่ไหนและใช้ได้อย่างไรสามารถดำเนินการตามแนวทางและขั้นตอนต่างๆ ได้
3. มีการเรียงลำดับขั้นตอนแนวทางการใช้คู่มือไว้ถูกต้องครบถ้วน
4. การจัดทำรูปเล่มน่าสนใจ น่าใช้
5. มีตัวอย่างของปัญหาและวิธีการแก้ปัญหา คำแนะนำต่างๆ
6. เนื้อหาสาระ ควรมีความถูกต้อง สามารถช่วยให้ผู้ใช้คู่มือประสบความสำเร็จ

7. ควรให้แหล่งอ้างอิงในการศึกษาค้นคว้า

3.5 ประโยชน์ของคู่มือ

คู่มือปฏิบัติงานที่จัดทำขึ้นจะเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานและผู้ปฏิบัติงาน ดังนี้

1. คู่มือปฏิบัติงานถือเป็นบรรทัดฐานสำหรับการปฏิบัติงาน คือ ช่วยให้การปฏิบัติงานเป็นไปอย่างมีกฎเกณฑ์
2. ช่วยให้ผู้ปฏิบัติงานตระหนักในหน้าที่และความรับผิดชอบอย่างชัดเจน
3. ใช้เป็นคู่มือใหม่ในการฝึกอบรมคนใหม่ทำให้สามารถเรียนรู้งานได้ถูกต้องรวดเร็ว
4. ช่วยลดเวลาและลดความผิดพลาดและความบกพร่องในการปฏิบัติงาน
5. ช่วยลดค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน
6. ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน

เยวภา อุดาห์ฤทธิ์ (2542: 69 – 70) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของคู่มือว่า คู่มือปฏิบัติงานที่จัดทำขึ้น จะเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานและผู้ปฏิบัติงาน ดังนี้

1. คู่มือปฏิบัติงานถือเป็นบรรทัดฐานสำหรับการปฏิบัติงาน คือ ช่วยให้การปฏิบัติงานเป็นไปอย่างมีกฎเกณฑ์ ไม่ว่าจะใครจะเป็นผู้ปฏิบัติหรือปฏิบัติต่อใคร ทำให้เกิดแบบแผนที่ดี
2. ช่วยให้ผู้ปฏิบัติงานตระหนักในหน้าที่และความรับผิดชอบอย่างชัดเจน
3. ใช้เป็นคู่มือใหม่ในการฝึกอบรมคนใหม่ทำให้สามารถเรียนรู้งานได้ถูกต้อง รวดเร็ว
4. ช่วยลดเวลาและลดความผิดพลาดและความบกพร่องในการปฏิบัติงาน
5. ช่วยลดค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน
6. ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน

ดังนั้นจะเห็นได้ว่า ประโยชน์ของคู่มือมีมากมาย และขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของการจัดทำคู่มือนั้นๆ ว่าต้องการส่งผลในลักษณะใด ซึ่งผู้จัดทำคู่มือต้องคำนึงถึงประโยชน์ และคุณลักษณะของคู่มือ ที่กล่าวมาทั้งหมดในข้างต้นของการจัดทำคู่มือนั้นๆ ให้มากที่สุดเพื่อให้ผู้ใช้ได้นำไปใช้และเกิดประโยชน์สูงสุด

3.6 การจัดทำและพัฒนาคู่มือ

ในการจัดทำคู่มือนั้น ผู้ศึกษาได้รวบรวมสาระสำคัญแนวทางการพัฒนาคู่มือพอสังเขปดังนี้
ปรีชา ช้างขวัญยืน และคนอื่นๆ (2539: 132 – 134) ได้เสนอแนะแนวทางการพัฒนาคู่มือ ไว้ว่า

1. ระบุให้ชัดเจนว่าคู่มือนั้นเป็นคู่มือสำหรับใคร ใครเป็นผู้ใช้
2. กำหนดวัตถุประสงค์ให้ชัดเจน
3. คู่มือควรมีส่วนช่วยผู้ใช้ได้อย่างไร มีประโยชน์อะไรบ้าง
4. ควรมีส่วนที่ให้หลักการหรือความรู้ที่จำเป็นแก่ผู้ใช้ในการใช้เครื่องมือ เพื่อให้การใช้

คู่มือ เกิดประสิทธิภาพสูงสุด

5. มีส่วนที่แนะนำให้ผู้เกี่ยวข้องกับการเตรียมตัว เตรียมวัสดุ อุปกรณ์ และสิ่งที่จำเป็น
คู่มือแนะนำ
 6. ควรมีส่วนให้คำแนะนำให้แก่ผู้ใช้ เกี่ยวกับขั้นตอน หรือกระบวนการในการทำสิ่งใด
สิ่งหนึ่ง
 7. เนื้อหาสาระมีความถูกต้อง สามารถช่วยให้ผู้ใช้คู่มือ ทำสิ่งนั้น ได้สำเร็จ
 - 7.1 มีข้อมูลรายละเอียดที่เพียงพอ ช่วยให้ผู้ใช้สามารถทำสิ่งนั้น ได้สำเร็จ
 - 7.2 ต้องเรียงลำดับขั้นตอนอย่างเหมาะสม ช่วยให้ผู้ใช้ทำได้ถูกต้องรวดเร็ว
- ประหยัด
- 7.3 ใช้ภาษาให้ผู้ใช้เข้าใจตรงกับผู้เขียน ไม่คลุมเครือ ภาษาเข้าใจง่าย

3.7 การประเมินคุณภาพของคู่มือ

การหาประสิทธิภาพของคู่มือ หมายถึง การตรวจสอบพัฒนา เพื่อให้งานดำเนินไป อย่างมี
ประสิทธิภาพเป็นการนำคู่มือไปทดลองใช้ (Try Out) เพื่อปรับปรุงและนำไปทดลองใช้จริง (Trial Run)
โดยนำผลที่ได้มาปรับปรุงแก้ไขให้มีความสมบูรณ์ต่อไป (ชัยยงค์ พรหมวงศ์; และคนอื่นๆ. 2520: 27)

การทดลองใช้ หมายถึง การนำคู่มือที่สร้างขึ้นเป็นต้นแบบ (Prototype) แล้วไปทดลองใช้
ตามขั้นตอนเพื่อปรับปรุงประสิทธิภาพของคู่มือให้เท่าเกณฑ์ที่กำหนด

การทดลองใช้จริง หมายถึง การนำคู่มือที่ทดลองใช้และปรับปรุงแล้วมาดำเนินการจริงเป็น
เวลาตามที่กำหนด ในประเภทงานแต่ละชนิดตามแผนที่กำหนดไว้

ความจำเป็นที่ต้องหาประสิทธิภาพในการผลิตหรือสร้างงานทุกประเภท จะต้องมีการตรวจสอบ
งาน เพื่อเป็นการประกันว่ามีประสิทธิภาพจริงตามที่มุ่งหวัง ซึ่งการหาประสิทธิภาพของคู่มือมีความจำเป็น
3 ประการ (ชัยยงค์ พรหมวงศ์; และคนอื่นๆ. 2520: 30) คือ

1. สำหรับหน่วยงานที่ผลิตคู่มือเป็นการประกันคุณภาพของคู่มือว่าอยู่ในขั้นสูงเหมาะสม
ที่จะผลิตหรือสร้างให้มากขึ้น ถ้าไม่มีประสิทธิภาพถึงผลิตออกมาก็ไม่คุ้มค่า และไม่มีประโยชน์
2. สำหรับผู้ใช้คู่มือ คู่มือจะทำหน้าที่ชี้แนะให้ผู้ใช้มีแนวทางในการดำเนินกิจกรรมได้
ด้วยความมั่นใจ คู่มือนั้นจะมีประสิทธิภาพในการให้ผู้ใช้เกิดการเรียนรู้จริงการหาประสิทธิภาพตามลำดับ
จะช่วยให้คู่มือที่มีคุณค่าทางการใช้จริงตามเกณฑ์ที่กำหนด
3. สำหรับผู้สร้างคู่มือ การทดสอบหาประสิทธิภาพ จะทำให้ผู้สร้างมั่นใจได้ว่าหัวข้อ
ที่บรรจุในคู่มือมีความเหมาะสม อันจะช่วยให้ผู้สร้างมีความชำนาญขึ้น เป็นการประหยัดแรงงานและเวลา
ในการเตรียมตัวการจัดทำคู่มือ จะต้องคำนึงบุคคลที่จะต้องมีส่วนร่วมในการใช้คู่มือ ดังนั้นการตรวจสอบ
จึงต้องอาศัยจากบุคลากรที่เกี่ยวข้อง โดยเริ่มจากผู้บริหาร นักวิชาการ และผู้ใช้คู่มือสำหรับปฏิบัติงานนั้น
คู่มือจึงเป็นหนังสือที่เขียนขึ้นเพื่อเป็นแนวทางให้ผู้ใช้คู่มือได้ศึกษาทำความเข้าใจ และง่ายต่อ
การปฏิบัติตามได้ ในการทำกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมาย

4. คู่มือการดำเนินงานที่เกี่ยวข้อง

การจัดทำคู่มือการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำกิจกรรมระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ผู้จัดทำได้ศึกษาและค้นคว้า เพื่อนำเสนอข้อมูลของการจัดกิจกรรม โดยลำดับคู่มือ ดังนี้

ทองชุบ ศรีแก้ว (2545: 4) ได้จัดทำคู่มืออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อพัฒนาพฤติกรรมนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา การพัฒนานักเรียนให้เป็นบุคคลที่มีคุณภาพทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความสามารถ มีคุณธรรม จริยธรรม และมีวิถีชีวิตที่เป็นสุขตามที่สังคมมุ่งหวัง โดยผ่านกระบวนการทางการศึกษานั้น นอกจากจะดำเนินการด้วยการส่งเสริม สนับสนุนนักเรียนแล้วการป้องกันและการช่วยเหลือแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นกับนักเรียนเป็นสิ่งสำคัญประการหนึ่งของการพัฒนา เนื่องจากสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก ทั้งด้านการสื่อสารเทคโนโลยีต่างๆ ซึ่งนอกจากจะส่งผลกระทบต่อผู้คนในเชิงบวกแล้ว ในเชิงลบก็มีปรากฏเช่นกัน เป็นต้นว่า ปัญหาเศรษฐกิจปัญหาการแพร่ระบาดของสารเสพติด ปัญหาการแข่งขันในรูปแบบต่างๆ ปัญหาครอบครัว ซึ่งก่อให้เกิดความทุกข์ ความวิตกกังวล ความเครียด มีการปรับตัวที่ไม่เหมาะสม ที่เป็นผลเสียต่อสุขภาพจิตและสุขภาพกายของทุกคนที่เกี่ยวข้อง ดังนั้นภาพความสำเร็จที่เกิดจากการพัฒนานักเรียนให้ไปเป็นไปตามความมุ่งหวังนั้น จึงต้องอาศัยความร่วมมือจากผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายทุกคน โดยเฉพาะบุคลากรครูทุกคนในโรงเรียน โดยมีครูที่ปรึกษาเป็นบุคคลสำคัญในการดำเนินการต่างๆ เพื่อการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างใกล้ชิดด้วยความรักและความเมตตาที่มีต่อศิษย์และภาคภูมิใจในบทบาทที่สำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเยาวชนให้เจริญเติบโตเป็นบุคคลที่มีคุณค่าของสังคมต่อไป

วิสรณ พลเสน (2547: 4) ได้จัดทำคู่มือการจัดกิจกรรมนักเรียนกลุ่มเสี่ยงในระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนกล่าวว่า การจัดกิจกรรมนักเรียนกลุ่มเสี่ยงในระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งสำหรับฝ่ายปกครองของโรงเรียนที่จะวางแผนจัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับนโยบายของโรงเรียนเป็นแนวทางให้ฝ่ายปกครอง ครูที่ปรึกษา ครู อาจารย์ที่ทำหน้าที่รับผิดชอบการจัดกิจกรรม และดำเนินการจัดกิจกรรมให้ตรงกับวัตถุประสงค์ได้อย่างรวดเร็ว ถูกต้องเหมาะสมกับสภาพของนักเรียนแต่ละคน และสภาพความพร้อมของโรงเรียน การจัดทำคู่มือการจัดกิจกรรมนักเรียนกลุ่มเสี่ยงในระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องจัดทำขึ้นเพื่อให้ผู้เกี่ยวข้องของโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดราชบุรี ได้นำกิจกรรมต่างๆ ในคู่มือไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในการดำเนินงาน ให้เหมาะสม และสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 6 ที่กำหนดความมุ่งหมายว่า การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ มีคุณธรรม จริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

อนุชิต เริงจำเนียร (2545: 3) ได้จัดทำคู่มือการจัดกิจกรรมเสริมสร้างคุณลักษณะคนดีของนักเรียน นักศึกษาสังกัดกรมอาชีวศึกษากล่าวว่า คู่มือการจัดกิจกรรมเสริมสร้างคุณลักษณะคนดีของนักเรียนนักศึกษา จำเป็นอย่างยิ่งสำหรับสถานศึกษาที่จะวางแผนการจัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ

และของกรมอาชีวศึกษา เป็นแนวทางให้กับฝ่ายกิจการนักเรียนนักศึกษา หัวหน้างานกิจกรรมนักเรียนนักศึกษา ครูอาจารย์ที่ทำหน้าที่รับผิดชอบการจัดกิจกรรมดำเนินการจัดกิจกรรมให้ตรงกับวัตถุประสงค์ได้อย่างรวดเร็ว ถูกต้อง และเหมาะสมกับสภาพความพร้อมของสถานศึกษา เนื่องจากสถานศึกษาของกรมอาชีวศึกษามีจำนวนถึง 413 แห่ง ดังนั้นเป็นเรื่องยากมากที่จะพัฒนานักเรียนนักศึกษาไปสู่เป้าหมายเดียวกันเพราะสภาพความพร้อมของสถานศึกษาที่แตกต่างกัน คู่มือการจัดกิจกรรมเสริมสร้างคุณลักษณะคนดีของนักเรียนนักศึกษาจึงจำเป็นต้องจัดทำขึ้นเพื่อให้สถานศึกษาสังกัดกรมอาชีวศึกษานำโครงการต่างๆในคู่มือไปใช้เป็นประโยชน์ในการจัดกิจกรรมให้เหมาะสมและสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 6 ที่กำหนดความมุ่งหมายว่า การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ มีคุณธรรม จริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ผู้จัดทำได้ศึกษาและค้นคว้าเพื่อนำเสนอข้อมูลและสามารถมองเห็นสภาพของการจัดกิจกรรมโดยลำดับ จากการวิจัยในประเทศ และการวิจัยต่างประเทศ ดังนี้

5.1 งานวิจัยในประเทศ

บุญหนา ศรีลาดเลา (2546: 92 – 95) ได้ศึกษาการพัฒนาการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนแคนดงพิทยาคม กิ่งอำเภอแคนดง จังหวัดบุรีรัมย์ ตัวแปรที่ศึกษาได้แก่ ความคิดเห็นต่อการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน 5 ด้าน คือ การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล การคัดกรองนักเรียน การส่งเสริมนักเรียน การป้องกันและแก้ไขปัญหา การส่งต่อนักเรียน กลุ่มผู้ร่วมศึกษาค้นคว้า ได้แก่ ครู อาจารย์โรงเรียนแคนดงพิทยาคม กิ่งอำเภอแคนดง จังหวัดบุรีรัมย์ จำนวน 9 คน และผู้ให้ข้อมูลจำนวน 32 คน ผลการวิจัยพบว่า ครูที่ปรึกษาซึ่งเป็นบุคลากรหลักในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนยังขาดความรู้ความเข้าใจเทคนิคกระบวนการดำเนินงานหลายประการ บุคลากรในโรงเรียนบางส่วน ยังขาดความตระหนักถึงความสำคัญของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน จึงจัดอบรมสัมมนาเชิงวิทยากรมาให้ความรู้ ความเข้าใจ เพื่อให้ครูที่ปรึกษาเกิดความรู้ ความเข้าใจ และเกิดทักษะในการปฏิบัติงาน ผลการดำเนินงานมีอุปสรรคคือ กิจกรรมโฮมรูมที่ได้ได้ผลยังไม่เป็นที่น่าพอใจ ปัญหาอุปสรรคเกิดจากนักเรียนบางส่วน ยังไม่เข้าใจและขาดความรับผิดชอบและไม่ให้ความร่วมมือและขาดการเยี่ยมบ้านนักเรียน

วิสารธรณ พลเสน (2547: 74) ได้ศึกษาเรื่อง คู่มือการจัดกิจกรรมนักเรียนกลุ่มเสี่ยงในระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดราชบุรี ผลการศึกษาสามารถพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมนักเรียนกลุ่มเสี่ยงในระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน จำนวน 2 ด้าน คือ กลุ่มเสี่ยงด้านยาเสพติด และกลุ่มเสี่ยงด้านการมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร ได้แก่ 1) รูปแบบการใช้สื่อเพื่อนักเรียนกลุ่มเสี่ยงโดย

นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรม และ 2) การจัดค่ายพัฒนาสร้างภูมิคุ้มกันนักเรียน ผลการศึกษาสามารถนำไปปฏิบัติได้จริงมีขั้นตอนง่ายต่อการปฏิบัติและเหมาะสมกับสภาพและสถานศึกษา นักเรียนมีพฤติกรรมที่พึงประสงค์สูงขึ้นกว่าก่อนการพัฒนา

วีระ โอบอ้อม (2549: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการบริหารการจัดการจัดระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอบ้านลาด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบุรี เขต 2 พบว่า ครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอบ้านลาด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบุรี เขต 2 มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยรวมอยู่ในระดับมาก ด้านการดำเนินงานตามแผน และด้านการประเมินผลอยู่ในระดับมาก ส่วนด้านการนิเทศ กำกับ ติดตาม อยู่ในระดับปานกลาง และในสถานภาพในการปฏิบัติงานต่างกันมีความคิดโดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน ครูที่อยู่ประเภทสถานศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นโดยรวมไม่แตกต่างกัน แต่รายด้าน พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 ในด้านการเตรียมและการวางแผนการดำเนินงาน การประเมินผลที่อยู่ในสถานศึกษาที่มีขนาดต่างกันมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน แต่เป็นรายด้าน พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่สถิติ .05 ในด้านการเตรียม และการวางแผนการดำเนินงาน และด้านการนิเทศ กำกับ ติดตาม ครูที่มองผู้นำมีพฤติกรรมต่างกัน มีความคิดเห็นโดยรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 รายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 ในด้านการเตรียม และวางแผนการดำเนินงานและด้านการดำเนินงานตามแผน

เสมอ หาวิวร (2546: 131 – 135) ได้ศึกษาการพัฒนากระบวนการดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนบ้านกรวดวิทยาคาร อำเภอบ้านกรวด เขตพื้นที่การศึกษานบุรีรัมย์ เขต 2 จังหวัดบุรีรัมย์ ตัวแปรที่ศึกษา ได้แก่ ความคิดเห็นต่อการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน 4 ขั้นตอน คือ ขั้นการวางแผน ขั้นการสังเกต ขั้นการปฏิบัติ และขั้นการสะท้อนผล กลุ่มผู้ร่วมศึกษาค้นคว้าได้แก่ ครู อาจารย์โรงเรียนบ้านกรวดวิทยาคาร จำนวน 16 คน ผลการวิจัยพบว่า จากการศึกษาที่ระบบการบริหารจัดการและกระบวนการดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนยังไม่สามารถดำเนินการได้เป็นรูปธรรม ส่งผลให้การป้องกัน การส่งเสริม และการแก้ไขปัญหานักเรียนไม่ตรงตามสาเหตุที่แท้จริง ผู้ปกครอง ชุมชนขาดความเชื่อมั่นในกระบวนการดำเนินงานปกครองดูแลนักเรียนของโรงเรียน หลังจากที่ได้ดำเนินการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามขั้นตอน 4 ขั้นแล้วทำให้เกิดการพัฒนา คือ การพัฒนาความรู้ ความเข้าใจ ความสามารถ ความคิดเห็นต่อการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนมีการพัฒนาอยู่ในเกณฑ์เฉลี่ยระดับดี ซึ่งมากขึ้นกว่าก่อนการพัฒนาการประเมินเพื่อทบทวนการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนมีระดับการปฏิบัติเฉลี่ยอยู่ในเกณฑ์ระดับดี ซึ่งได้พัฒนาเพิ่มขึ้นจากเดิมที่อยู่ในระดับปฏิบัติ พอใช้ และการประเมินเพื่อทบทวนระบบการบริหารจัดการตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนมีการปฏิบัติเฉลี่ยอยู่ในเกณฑ์ระดับดี ซึ่งได้พัฒนาเพิ่มขึ้นจากเดิมที่อยู่ในระดับปฏิบัติ ต้องปรับปรุง

สังคม แก้วสว่าง (2547: 121) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนเสสะเวชวิทยา ผลการศึกษาพบว่า 1) การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ครูส่วนใหญ่มีภาระงานมาก

และประสบปัญหาในการออกเยี่ยมบ้านนักเรียน ขาดการพัฒนาระบบ 7 ขั้นตอน ได้แก่ การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน การจัดทำแผนปฏิบัติการ การจัดกิจกรรมดูแลช่วยเหลือนักเรียน การนิเทศ กำกับ ติดตาม การประเมินผล โครงการ การสรุปและรายงานผลการดำเนินงาน และปรับปรุงพัฒนาในปีต่อไปสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง มีความยืดหยุ่นมีขั้นตอนง่ายต่อการปฏิบัติและเหมาะสมกับสภาพของสถานศึกษา

อร่าม เสือเดช (2549: 58) จากการศึกษาเรื่อง คู่มือการดำเนินงานตามกระบวนการในระบบ การดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนวัดช้างเผือก ผลการศึกษาพบว่า โรงเรียนมีการกำหนดนโยบาย วัตถุประสงค์ และโครงสร้างการจัดกิจกรรมนักเรียน การวางแผนกิจกรรมนักเรียน การดำเนินงานกิจกรรมนักเรียน การติดตาม และการประเมินผลการจัดกิจกรรม นักเรียนได้อย่างชัดเจน ผู้บริหารและคณะครูให้ความสนใจกิจกรรมนักเรียน อยู่ในระดับมากทุกด้าน กิจกรรมที่โรงเรียนจัดมากที่สุดคือ กิจกรรมลูกเสือ/เนตรนารี ยุวกาชาด และกิจกรรม ส่งเสริมวิชาการ กิจกรรมที่จัดน้อย คือ กิจกรรมทัศนศึกษา ปัญหาการบริหารงานของผู้บริหารและปัญหา การบริหารงานกิจกรรมนักเรียนของครู มีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง นักเรียนควรมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรม เพื่อเป็นการเสริมสร้างประสบการณ์ในทุกๆด้าน

อารีย์ นิมฉลอง (2552: 73) จากการศึกษาเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทผู้บริหารสถานศึกษากับการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบุรี เขต 1 ผลการศึกษาพบว่า ในกรณีนักเรียนที่มีพฤติกรรมเลวร้ายนั้น มาจากสาเหตุครอบครัวพ่อแม่ผู้ปกครองขาดการเอาใจใส่ให้ความรักความอบอุ่นแก่บุตรหลานไม่ดีเท่าที่ควร และยังมีสาเหตุมาจากสภาพแวดล้อมที่ไม่ดีโดยสภาพของสังคมในปัจจุบันเปลี่ยนแปลงไป ทำให้นักเรียนเกิดปัญหาต่างๆ มากมายในด้านของพฤติกรรมที่ก้าวร้าว เรื่องชู้สาว หรือพฤติกรรมที่เบี่ยงเบนทางเพศ ยาเสพติด ซึ่งส่วนใหญ่เป็นการตัดสินใจเป็นไปด้วยความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ หรือเป็นไปด้วยความอารมณ์ ดังนั้น ผู้บริหารและครูที่เกี่ยวข้อง ควรที่จะทำความเข้าใจกับนักเรียนและแก้ไขหรือให้คำปรึกษา ซึ่งเป็นกิจกรรมพัฒนาที่จะช่วยพัฒนาหรือปรับพฤติกรรมในทางเลวของนักเรียนได้มากยิ่งขึ้น ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพของการดำเนินงานระบบ การดูแลช่วยเหลือนักเรียน ทุกฝ่ายต้องร่วมมือประสานสัมพันธ์กัน ทั้งผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง คณะกรรมการ หรือคณะทำงานทุกคณะ และมีการทำงานโดยมีการวางแผน การดำเนินการ ตรวจสอบ การประเมินผลและการปรับปรุงพัฒนาเพื่อความสำเร็จและมีประสิทธิภาพที่ดีของการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

5.2 งานวิจัยต่างประเทศ

อัล-ตันซิจิ (Al-Tanciji, 2001: 200) ได้ศึกษาการเข้าเกี่ยวข้องของผู้ปกครองในประเภทต่างๆ ในโรงเรียนประเทศสหรัฐอเมริกาและได้กำหนดว่า การเข้าเกี่ยวข้องของผู้ปกครองช่วยทำให้เกิดความสำเร็จของ “โรงเรียนดีเด่น” หรือไม่เพื่อตอบคำถามวิจัยนี้จึงได้ทำการสัมภาษณ์อาจารย์ใหญ่ ครู และผู้ปกครองโรงเรียนดีเด่น และโรงเรียนธรรมดาในเมืองคูเพีย รัฐซาร์จันท์ และ เมืองรัส อัล-คยามาห์ โรงเรียนดีเด่นเหล่านี้ ได้รับรางวัลสำหรับการปฏิบัติงานดีเด่น เพื่อทำการเปรียบเทียบ จึงได้เรียกโรงเรียนธรรมดาจากการตั้งระดับที่เหมือนกันกับโรงเรียนดีเด่นมาศึกษา กลุ่มตัวอย่าง 70 คน ผลการศึกษาพบว่าผู้ปกครอง

ส่วนใหญ่ปฏิบัติการเข้าเกี่ยวข้องกับผู้อุปการะประเภทแรกคือ การทำหน้าที่ผู้อุปการะที่บ้าน โรงเรียนติดต่อกับผู้อุปการะ แต่ผู้อุปการะไม่ก็คนตอบกลับมา ผู้อุปการะไม่ก็คนช่วยบุตรหลานของตนด้านการเรียนไม่ได้ นอกจากนี้ เมื่อบุตรหลานโตขึ้นผู้อุปการะชอบให้บุตรหลานเป็นอิสระมากกว่า ยิ่งไปกว่านั้นผู้อุปการะไปร่วมกิจกรรมของโรงเรียนขึ้นอยู่กับโอกาส กิจกรรมเป็นการเฉลิมฉลอง การเข้าร่วมอาจจะมีสูง แต่ถ้ากิจกรรมเป็นการบรรยาย ผู้อุปการะ อาจจะไม่เข้าร่วมบ่อยนัก ผู้อุปการะทั่วไปไม่เกี่ยวข้องในการตัดสินใจในการส่งบุตรหลานของตนและจะไม่ช่วยโรงเรียนให้ได้รับการสนับสนุนจากองค์กรชุมชนด้วย

โคล (Cole. 2002: 9462 – A) ได้ศึกษาการรับรู้เกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ผู้ช่วยครูใหญ่ในด้าน การควบคุมดูแลวินัยตามความคิดเห็นของครูใหญ่ และผู้ช่วยครูใหญ่ใน โรงเรียน รัฐจอร์เจีย เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม ผลการศึกษาพบว่า ผู้ช่วยครูใหญ่ได้ปฏิบัติหน้าที่อย่างเหมาะสมในการจัดการกับกลุ่มนักเรียนที่มีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม ทำหน้าที่ประสานงานระหว่างแขกผู้มาเยี่ยมเยียนโรงเรียนกับบุคลากรของโรงเรียนควบคุมการเข้าชั้นเรียน และประสานงานกับหน่วยงานกับหน่วยสนับสนุน การทำกิจกรรมของนักเรียน ทั้ง 2 กลุ่ม มีการรับรู้เกี่ยวกับความรับผิดชอบเบื้องต้นของผู้ช่วยผู้บริหาร ฝ่ายวินัยนักเรียน แตกต่างกันในเรื่องต่อไป การเสริมสร้างบรรยากาศของโรงเรียน ให้ให้เกิดการสร้างสรรค พฤติกรรมที่เหมาะสม การรวบรวมข้อมูลการทำผิดวินัยของโรงเรียนเป็นผู้ประสานงานกับบุคคลภายนอก บุคลากรร่วมทำงาน และการบริหารงบประมาณแต่ทั้ง 2 กลุ่มมีการรับรู้เรื่องอื่น ไม่แตกต่างกัน

กลาสเซียร์ (Glazier. 2004: Abstract) ได้ศึกษาเรื่อง การสำรวจทัศนคติของนักวิชาการการศึกษา สามัญในเรื่องเกี่ยวกับปัญหาและประสิทธิภาพด้านการยอมรับตนเองของนักเรียนที่จัดอยู่ในกลุ่มเสี่ยง ซึ่ง มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในคณะทำงาน เพื่อการดูแลช่วยเหลือนักเรียน พบว่า กลุ่มตัวอย่างของ นักวิชาการการศึกษาสามัญ ซึ่งมีทัศนคติในด้านบวกต่อกระบวนการบริหารงานของคณะทำงาน เพื่อ การดูแลช่วยเหลือปัญหาที่อาจเกิดขึ้นกับนักเรียนที่จัดในกลุ่มเสี่ยงมากกว่า นอกจากนี้ ครูนักวิชาการการศึกษา สามัญใน โรงเรียนประถมศึกษา Patrick Henry Elementary School ส่วนใหญ่มีทัศนคติที่ดีต่อนักเรียนใน กลุ่มเสี่ยงของพวกเขา และมีความเต็มใจที่จะทำการปรับปรุงสภาพสิ่งแวดล้อม และการจัดการประเมินผล ตามระดับชั้นเรียนเพื่อนำไปทำการวางแผนงานด้านการพัฒนาบุคลากร ซึ่งมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อกระบวนการ บริหารงานของคณะทำงานเพื่อการดูแลช่วยเหลือนักเรียนใน โรงเรียนประถมศึกษา Patrick Henry Elementary School

เลกเก็ต (Leggett. 2004: Abstract) ได้ศึกษาเรื่อง การสำรวจผลกระทบของการจัดโปรแกรม ให้คำปรึกษาในชั้นเรียน โดยเน้นทักษะการแก้ปัญหา สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษา ตัวแปรที่ศึกษา ได้แก่ ผลกระทบของการจัด โปรแกรมให้คำปรึกษาในชั้นเรียน โดยเน้นทักษะการแก้ปัญหา สำหรับนักเรียนชั้น ประถมศึกษา กลุ่มตัวอย่างได้แก่ นักเรียนเกรด 4 จำนวน 67 คน และครู 4 คน กำหนดให้นักเรียนในกลุ่มทดลอง ได้รับการอบรมในโปรแกรมให้คำปรึกษา โดยเน้นทักษะการแก้ปัญหา เป็นเวลา 1 ชั่วโมง/สัปดาห์ ตลอด ช่วงระยะเวลา 11 สัปดาห์ ในขณะที่กลุ่มควบคุมจะไม่ได้รับการอบรมดังกล่าวในช่วงเวลานี้ นักเรียนจาก

ทั้ง 2 กลุ่ม จะได้รับการประเมินผล โดยใช้แบบสอบถาม ทั้งแบบก่อนและหลังการทดลอง เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงอย่างมีนัยสำคัญที่เกิดขึ้นกับระดับความเชื่อมั่นในตนเองของนักเรียน การมีความหวังและสิ่งแวดล้อมในชั้นเรียน โดยใช้แบบสอบถาม Coopersmith Self – Esteem Inventories (Coopersmith. 2002) และ The Children’s Hope Scale (Synder. 1997) เพื่อประเมินผลของระดับความเชื่อมั่นในตนเอง และการมีความหวังของนักเรียน นอกจากนี้ ยังได้ทำการประเมินผลด้านทัศนคติของครูและนักเรียนในเรื่องเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมในชั้นเรียน โดยใช้แบบสอบถาม Classroom Environment Scale (Trickett; & Moos. 2002) ผลจากการวิจัยครั้งนี้พบว่า โปรแกรมให้คำปรึกษาโดยเน้นทักษะการแก้ปัญหา (SFC) เป็นรูปแบบหนึ่งของการดูแลช่วยเหลือและให้คำปรึกษาแก่นักเรียนในชั้นเรียน ซึ่งมีผลกระทบในด้านบวกต่อการจัดการศึกษา และยังให้ผลการวิจัยที่สนับสนุนข้อมูลที่พบว่า การจัดโปรแกรมให้การดูแลช่วยเหลือและให้คำปรึกษาแก่นักเรียนอย่างเหมาะสมตามระดับอายุ จะมีผลในการช่วยให้กระบวนการตัดสินใจ กระบวนการบริหารจัดการและกระบวนการเรียนรู้มีความสะดวกมากขึ้น ทำให้เกิดชั้นเรียนที่สามารถใช้ทักษะการแก้ปัญหาในด้านบวกได้

จากการศึกษาผลการดำเนินการจัดทำคู่มือดังกล่าวสามารถ สรุปได้ว่า ในกรณีนักเรียนที่มีพฤติกรรมเสี่ยงนั้นมีสาเหตุจากครอบครัว พ่อแม่ ผู้ปกครองปฏิบัติตนที่เป็นแบบอย่าง ไม่เหมาะสมขาดการเอาใจใส่ ดูแลให้ความรักความอบอุ่นแก่บุตรหลานไม่ดีเท่าที่ควร นอกจากนี้สังคมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ไม่ว่าจะเป็นสังคมในชุมชนหรือโรงเรียนทำให้เด็กปรับตัวเข้ากับสภาพการเปลี่ยนแปลงได้ไม่ดีเท่าที่ควร ทำให้เด็กนักเรียนขาดความเชื่อมั่นในตนเอง ดังนั้นการตัดสินใจจึงเป็นไปด้วยอารมณ์ นักเรียนที่มีพฤติกรรมเสี่ยงเหล่านี้ ครูซึ่งเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการที่จะทำความเข้าใจและดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหามาให้กับเด็กนักเรียนกลุ่มดังกล่าวด้วยวิธีการจัดกิจกรรมให้การปรึกษาแก่นักเรียน ซึ่งเป็นกิจกรรมที่จะช่วยในการพัฒนานักเรียนให้สามารถปรับตัวพัฒนาตนเองไปในทิศทางที่เหมาะสม สามารถเรียนรู้ได้เต็มตามศักยภาพของตน การจัดกิจกรรมพัฒนานักเรียนเป็นอีกวิธีการหนึ่งที่จะช่วยในการพัฒนาผู้เรียนในด้านความคิดสร้างสรรค์เสริมสร้างภาวะความเป็นผู้นำ เป็นการลดปัญหาของเยาวชนที่มีพฤติกรรมไม่เหมาะสมในสภาพสังคมปัจจุบันสำหรับการดำเนินการ เพื่อพัฒนาผู้เรียนดังกล่าวจำเป็นต้องจัดกระบวนการบริหารจัดการงานปกครองนักเรียนให้มีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะการวางแผนการดำเนินการให้เป็นระบบมีระบบการกำกับติดตามผลและสรุปประเมินผลการดำเนินงาน โดยแนวทางการบริหารงานดังกล่าวนี้ควรได้นำเอาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนมาเป็นหลักสำคัญในการดำเนินการ

การจัดทำคู่มือระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งสำหรับครู ผู้บริหาร และผู้ปกครอง เพื่อจะวางแผนจัดการดูแลและช่วยเหลือนักเรียนให้สอดคล้องกับนโยบายของโรงเรียนและจะเป็นแนวทางให้ทุกฝ่ายทำหน้าที่รับผิดชอบ และดำเนินการระบบการดูแลนักเรียนให้ตรงกับวัตถุประสงค์ได้อย่างรวดเร็วถูกต้องเหมาะสมกับสภาพของนักเรียนแต่ละคน และสภาพความพร้อมของโรงเรียน และชุมชน เนื่องจากโรงเรียนบ้านท้องคุ้งผู้ปกครองมีรายได้น้อย รวมทั้งนักเรียนมีปัญหาด้านสภาพครอบครัวแตกแยก ดังนั้นคู่มือระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนจึงจำเป็นต้องจัดทำขึ้น เพื่อให้ครูได้เข้าใจ

ในการปฏิบัติงานให้เป็นไปในแนวทางเดียวกันและผู้บริหารได้ใช้คู่มือในการติดตามผลการปฏิบัติงานของ
ครู และการนิเทศ

บทที่ 3

ขั้นตอนและวิธีการจัดทำคู่มือ

การพัฒนาคู่มือระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนบ้านท้องคู้้ง มีวิธีการจัดทำและตรวจสอบความเหมาะสม ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 พัฒนาคู่มือ

1. ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง
2. เขียนโครงร่างของคู่มือ
3. จัดทำเนื้อหาสาระของการพัฒนาคู่มือระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนบ้านท้องคู้้ง

4. ให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คนตรวจสอบความเหมาะสมของเนื้อหาสาระของคู่มือ

ขั้นตอนที่ 2 ประเมินความเหมาะสมของคู่มือในการนำไปใช้

1. นำคู่มือ ไปให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน ประเมินความเหมาะสมของคู่มือ
2. นำคู่มือ ไปให้ครูผู้ปฏิบัติการสอน จำนวน 12 คน ประเมินความเหมาะสมของคู่มือ
3. ปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้ประเมินความเหมาะสม

ขั้นตอนที่ 1 พัฒนาคู่มือ

1. ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำคู่มือระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนบ้านท้องคู้้ง

2. เขียนโครงร่างคู่มือ ขั้นตอน รายละเอียด ซึ่งประกอบด้วยส่วนต่างๆ ดังนี้

2.1 ปก

2.2 คำนำ

2.3 สารบัญ

2.4 คำแนะนำการใช้คู่มือ

3. เขียนโครงร่าง เนื้อหา ซึ่งประกอบด้วยขั้นตอน 2 ขั้นตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ทักษะพื้นฐาน

ตอนที่ 2 เครื่องมือและกิจกรรมเพื่อช่วยเหลือนักเรียนตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

โรงเรียนบ้านท้องคู้้ง

ขั้นตอนที่ 1 การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล

ขั้นตอนที่ 2 การคัดกรองนักเรียน

ขั้นตอนที่ 3 การป้องกันและแก้ไขปัญหา

ขั้นตอนที่ 4 การส่งเสริมพัฒนานักเรียน

ขั้นตอนที่ 5 การส่งต่อ

ขั้นตอนที่ 6 การรายงานผล

ดำเนินการวางแผนจัดทำคู่มือการดำเนินงานตามกระบวนการในระบบการดูแลช่วยเหลือ นักเรียนโรงเรียนบ้านท้องคุ้ง โดยจัดทำโครงร่างและรูปแบบโดยอาศัยข้อมูลที่ได้จากการศึกษาจากตำรา เอกสารทางวิชาการงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง นำมาจัดตามโครงร่างและรูปแบบที่กำหนดไว้

4. นำคู่มือการดำเนินงานตามกระบวนการในระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนบ้านท้องคุ้งให้อาจารย์ที่ปรึกษาการทำสารนิพนธ์ตรวจแก้ไข แล้วเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความถูกต้อง และเหมาะสมของโครงร่างคู่มือ ทั้งด้านเนื้อหา รูปแบบ ตลอดจนความเหมาะสมในด้านเอกสาร และ ภาษาที่ใช้

ขั้นตอนที่ 2 ประเมินความเหมาะสมของคู่มือในการนำไปใช้

นำคู่มือการดำเนินงานตามกระบวนการในระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนบ้านท้องคุ้ง ให้อาจารย์ผู้เชี่ยวชาญ พิจารณาให้ความเห็นและข้อเสนอแนะ โดยทำหนังสือราชการเรียนเชิญผู้เชี่ยวชาญ เพื่อ ตรวจสอบความเป็นไปได้ด้วยวิธีการตอบแบบสอบถามแสดงความคิดเห็น ดังรายชื่อต่อไปนี้

1. ผู้เชี่ยวชาญ

1.1 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ เรือโท ดร.ไพบุลย์ อ่อนมั่ง ตำแหน่งผู้ช่วยศาสตราจารย์สาขาการวิจัย และพัฒนาหลักสูตรบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

1.2 เรือเอก ดร.อภิสิทธิ์ ทรงบัณฑิต ตำแหน่งอาจารย์ประจำภาควิชาการบริหารการศึกษามหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

1.3 นางนิรมล โพธิ์ ศักยานิเทศก์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2

1.4 ดร.กัมปนาท วัชรนาคม ผู้อำนวยการโรงเรียนอนุบาลชุมชนบางป่อ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2

1.5 นายนิกร ประสงค์เจริญ ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านท้องคุ้งสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการเขต 2

2. ครูผู้ปฏิบัติการสอน

2.1 นางพรสวรรค์ ปู่วัด ตำแหน่ง ครู คศ. 3 โรงเรียนบ้านท้องคุ้ง

2.2 นางสาวอนุช พงษ์ชัยวิบูลย์ ตำแหน่ง ครู คศ. 3 โรงเรียนบ้านท้องคุ้ง

2.3 นายปรีชา แสงแจ่ม ตำแหน่ง ครู คศ. 3 โรงเรียนบ้านท้องคุ้ง

- 2.4 นางสาวจิรนนท์ นาคมอญ ตำแหน่ง ครู คศ. 3 โรงเรียนบ้านท้องคู้ง
- 2.5 นางสาวนลินรัตน์ รัตน์ใจดี ตำแหน่ง ครู คศ. 2 โรงเรียนบ้านท้องคู้ง
- 2.6 นางอรทัย จันทะสุด ตำแหน่ง ครู คศ. 2 โรงเรียนบ้านท้องคู้ง
- 2.7 นางจันทร์เกษม สุขยิ่ง ตำแหน่ง ครู คศ. 2 โรงเรียนบ้านท้องคู้ง
- 2.8 นางสาวรรรรม จันทรเปล่ง ตำแหน่งครูอัตราจ้าง โรงเรียนบ้านท้องคู้ง
- 2.9 นางสาวพรณี ลำดวล ตำแหน่งครูอัตราจ้าง โรงเรียนบ้านท้องคู้ง
- 2.10 นางสาววิมลรัตน์ สิ้นจันอัด ตำแหน่งครูอัตราจ้าง โรงเรียนบ้านท้องคู้ง
- 2.11 นางสาวอุบล ชูทอง ตำแหน่งครูอัตราจ้าง โรงเรียนบ้านท้องคู้ง
- 2.12 นางกชมาส เรียบร้อย ตำแหน่งครูอัตราจ้าง โรงเรียนบ้านท้องคู้ง

ผู้จัดทำคู่มือได้ดำเนินการเขียนคู่มือการดำเนินงานตามกระบวนการในระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนบ้านท้องคู้งสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2 พิจารณาให้ความเห็น และข้อเสนอแนะโดยทำหนังสือราชการเรียนเชิญผู้เชี่ยวชาญ เพื่อตรวจสอบความเป็นไปได้ ด้วยวิธีการตอบแบบสอบถามความคิดเห็น แล้วเก็บแบบสอบถามความเหมาะสมของคู่มือ ต่อจากนั้นนำผลการตอบแบบสอบถาม มาสรุปจัดทำเป็นเกณฑ์การตรวจสอบความเป็นไปได้ในการนำคู่มือไปใช้ในเกณฑ์การตรวจสอบความเป็นไปได้ ในการนำคู่มือไปใช้ ผู้ศึกษาได้กำหนดเกณฑ์การตรวจสอบเป็นมาตราส่วน 5 ระดับ ของ ประคอง กรรมสุด (2540: 73) โดยให้คะแนนลำดับความสำคัญจากมากไปหาน้อย ดังนี้

5	คะแนน	หมายถึง	มีความเหมาะสมในการนำคู่มือไปใช้ได้	มากที่สุด
4	คะแนน	หมายถึง	มีความเหมาะสมในการนำคู่มือไปใช้ได้	มาก
3	คะแนน	หมายถึง	มีความเหมาะสมในการนำคู่มือไปใช้ได้	ปานกลาง
2	คะแนน	หมายถึง	มีความเหมาะสมในการนำคู่มือไปใช้ได้	น้อย
1	คะแนน	หมายถึง	มีความเหมาะสมในการนำคู่มือไปใช้ได้	น้อยที่สุด

ผู้ศึกษาได้นำคะแนนที่ได้จากความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ มาทำการสรุปโดยการหาค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และแปลความหมายของค่าเฉลี่ย ดังนี้

- ค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 4.50 – 5.00 หมายถึงมีความเหมาะสมในการนำคู่มือไปใช้ได้มากที่สุด
- ค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 3.50 – 4.49 หมายถึงมีความเหมาะสมในการนำคู่มือไปใช้ได้มาก
- ค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 2.50 – 3.49 หมายถึงมีความเหมาะสมในการนำคู่มือไปใช้ได้ปานกลาง
- ค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 1.50 – 2.49 หมายถึงมีความเหมาะสมในการนำคู่มือไปใช้ได้น้อย
- ค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 1.00 – 1.49 หมายถึงมีความเหมาะสมในการนำคู่มือไปใช้ได้น้อยที่สุด

บทที่ 4

ผลการพัฒนาคู่มือระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนบ้านท้องกึ่ง

การพัฒนาคู่มือระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนบ้านท้องกึ่งผู้จัดทำมีวัตถุประสงค์ เพื่อให้บุคลากรทุกคนในโรงเรียนบ้านท้องกึ่งตระหนักถึงความสำคัญ และเห็นคุณค่าของระบบการดูแลช่วยเหลือ โดยมีครูประจำชั้นเป็นบุคลากรหลักในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนและให้บุคลากรทุกคนในโรงเรียนมีความเข้าใจบทบาทภาระหน้าที่ของการดูแลช่วยเหลือนักเรียนและเข้าใจขั้นตอนวิธีการดำเนินงานในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

จากการพัฒนาคู่มือระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนบ้านท้องกึ่ง ผู้ศึกษาได้นำไปพัฒนาคู่มือให้ครูในโรงเรียนบ้านท้องกึ่งทดลองใช้ รายละเอียดของคู่มือดัง ภาคผนวก ก

ได้สรุปความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน และครูผู้ปฏิบัติการสอนจำนวน 12 คน ดังตาราง 1 และ 2

ตาราง 1 ค่าเฉลี่ยและระดับความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน ตรวจสอบความเหมาะสมด้วยโครงร่างเนื้อหา รูปแบบของคู่มือ

ความคิดเห็นต่อความเป็นไปได้ในการนำคู่มือไปใช้	\bar{X}	แปลผล
1. รายละเอียดของเนื้อหาสาระของคู่มือมีความเหมาะสมในการนำไปใช้ในระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน	4.80	เห็นด้วยมากที่สุด
2. ลำดับขั้นตอนวิธีการคู่มือมีความเหมาะสมในทางปฏิบัติ	4.80	เห็นด้วยมากที่สุด
3. วัตถุประสงค์ของแต่ละกิจกรรมในคู่มือมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน	4.80	เห็นด้วยมากที่สุด
4. จำนวนกิจกรรมมีความเหมาะสมในทางปฏิบัติ	5.00	เห็นด้วยมากที่สุด
5. โครงการจัดกิจกรรมของคู่มือมีความสมบูรณ์ นำไปใช้ได้	5.00	เห็นด้วยมากที่สุด
6. คู่มือที่จัดทำขึ้นมีประโยชน์ต่อการจัดกิจกรรม ของนักเรียนในสถานศึกษา	4.60	เห็นด้วยมากที่สุด
7. คู่มือมีวิธีการบันทึกและวิธีการวัดผลประเมินผล ที่ชัดเจน	4.80	เห็นด้วยมากที่สุด
8. คู่มือมีประโยชน์ต่อการบริหารงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา	5.00	เห็นด้วยมากที่สุด
รวม	4.85	เห็นด้วยมากที่สุด

จากตาราง 1 พบว่า รายละเอียดของเนื้อหาสาระของกลุ่มมีความเหมาะสมในการนำไปใช้ในระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน เฉลี่ยความคิดเห็นอยู่ในระดับ 4.80 เมื่อเทียบกับเกณฑ์ที่ตั้งไว้อยู่ในระดับเห็นด้วยมากที่สุด ลำดับขั้นตอนวิธีการกลุ่มมีความเหมาะสมในทางปฏิบัติ เฉลี่ยความคิดเห็นอยู่ในระดับ 4.80 เมื่อเทียบกับเกณฑ์ที่ตั้งไว้อยู่ในระดับเห็นด้วยมากที่สุด วัตถุประสงค์ของแต่ละกิจกรรมในกลุ่มมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน เฉลี่ยความคิดเห็นอยู่ในระดับ 4.80 เมื่อเทียบกับเกณฑ์ที่ตั้งไว้อยู่ในระดับเห็นด้วยมากที่สุด จำนวนกิจกรรมมีความเหมาะสมในทางปฏิบัติ เฉลี่ยความคิดเห็นอยู่ในระดับ 5.00 เมื่อเทียบกับเกณฑ์ที่ตั้งไว้อยู่ในระดับเห็นด้วยมากที่สุด โครงการจัดกิจกรรมของกลุ่ม มีความสมบูรณ์นำไปใช้ได้ เฉลี่ยความคิดเห็นอยู่ในระดับ 5.00 เมื่อเทียบกับเกณฑ์ที่ตั้งไว้อยู่ในระดับเห็นด้วยมากที่สุด กลุ่มที่จัดทำขึ้นมีประโยชน์ต่อการจัดกิจกรรมของนักเรียนในสถานศึกษา เฉลี่ยความคิดเห็นอยู่ในระดับ 5.00 เมื่อเทียบกับเกณฑ์ที่ตั้งไว้อยู่ในระดับเห็นด้วยมากที่สุด กลุ่มมีวิธีการบันทึกและวิธีการวัดผลประเมินผลที่ชัดเจน เฉลี่ยความคิดเห็นอยู่ในระดับ 4.80 เมื่อเทียบกับเกณฑ์ที่ตั้งไว้อยู่ในระดับเห็นด้วยมากที่สุด กลุ่มมีประโยชน์ต่อการบริหารงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา เฉลี่ยความคิดเห็นอยู่ในระดับ 5.00 เมื่อเทียบกับเกณฑ์ที่ตั้งไว้อยู่ในระดับเห็นด้วยมากที่สุด

ตาราง 2 ค่าเฉลี่ยและระดับความคิดเห็นของครูผู้ปฏิบัติงาน จำนวน 12 คน ตรวจสอบความเหมาะสมสำหรับการนำไปใช้

ความคิดเห็นต่อความเป็นไปได้ในการนำคู่มือไปใช้	\bar{X}	แปลผล
1. รายละเอียดของเนื้อหาสาระของกลุ่มมีความเหมาะสมในการนำไปใช้ในระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน	4.58	เห็นด้วยมากที่สุด
2. ลำดับขั้นตอนวิธีการกลุ่มมีความเหมาะสมในทางปฏิบัติ	4.50	เห็นด้วยมากที่สุด
3. วัตถุประสงค์ของแต่ละกิจกรรมในกลุ่มมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน	4.50	เห็นด้วยมากที่สุด
4. จำนวนกิจกรรมมีความเหมาะสมในทางปฏิบัติ	4.50	เห็นด้วยมากที่สุด
5. โครงการจัดกิจกรรมของกลุ่มมีความสมบูรณ์ นำไปใช้ได้	4.92	เห็นด้วยมากที่สุด
6. กลุ่มที่จัดทำขึ้นมีประโยชน์ต่อการจัดกิจกรรมของนักเรียนในสถานศึกษา	4.92	เห็นด้วยมากที่สุด
7. กลุ่มมีวิธีการบันทึกและวิธีการวัดผลประเมินผลที่ชัดเจน	4.67	เห็นด้วยมากที่สุด
8. กลุ่มมีประโยชน์ต่อการบริหารงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา	4.92	เห็นด้วยมากที่สุด
รวม	4.68	เห็นด้วยมากที่สุด

จากตาราง 2 พบว่า รายละเอียดของเนื้อหาสาระของกลุ่มมีความเหมาะสมในการนำไปใช้ในระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน เฉลี่ยความคิดเห็นอยู่ในระดับ 4.58 เมื่อเทียบกับเกณฑ์ที่ตั้งไว้อยู่ในระดับเห็นด้วยมากที่สุด ลำดับขั้นตอนวิธีการกลุ่มมีความเหมาะสมในทางปฏิบัติ เฉลี่ยความคิดเห็นอยู่ในระดับ 4.50 เมื่อเทียบกับเกณฑ์ที่ตั้งไว้อยู่ในระดับเห็นด้วยมากที่สุด วัตถุประสงค์ของแต่ละกิจกรรมในกลุ่ม มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน เฉลี่ยความคิดเห็นอยู่ในระดับ 4.50 เมื่อเทียบกับเกณฑ์ที่ตั้งไว้อยู่ในระดับเห็นด้วยมากที่สุด จำนวนกิจกรรมมีความเหมาะสมในทางปฏิบัติ เฉลี่ยความคิดเห็นอยู่ในระดับ 4.50 เมื่อเทียบกับเกณฑ์ที่ตั้งไว้อยู่ในระดับเห็นด้วยมากที่สุด โครงการจัดกิจกรรมของกลุ่มมีความสมบูรณ์นำไปใช้ได้ เฉลี่ยความคิดเห็นอยู่ในระดับ 4.92 เมื่อเทียบกับเกณฑ์ที่ตั้งไว้อยู่ในระดับเห็นด้วยมากที่สุด กลุ่มที่จัดทำขึ้นมีประโยชน์ต่อการจัดกิจกรรมของนักเรียนในสถานศึกษา เฉลี่ยความคิดเห็นอยู่ในระดับ 4.92 เมื่อเทียบกับเกณฑ์ที่ตั้งไว้อยู่ในระดับเห็นด้วยมากที่สุด กลุ่มมีวิธีการบันทึกและวิธีการวัดผลประเมินผลที่ชัดเจน เฉลี่ยความคิดเห็นอยู่ในระดับ 4.67 เมื่อเทียบกับเกณฑ์ที่ตั้งไว้อยู่ในระดับเห็นด้วยมากที่สุด กลุ่มมีประโยชน์ต่อการบริหารงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา เฉลี่ยความคิดเห็นอยู่ในระดับ 4.92 เมื่อเทียบกับเกณฑ์ที่ตั้งไว้อยู่ในระดับเห็นด้วยมากที่สุด

ตาราง 3 สรุปผลจากการตรวจสอบความเหมาะสมของกลุ่มนำไปใช้ค่าเฉลี่ยและระดับความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ และครูผู้ปฏิบัติการสอน จำนวน 17 คน

ความคิดเห็นต่อความเป็นไปได้ในการนำกลุ่มไปใช้	\bar{X}	แปลผล
1. รายละเอียดของเนื้อหาสาระของกลุ่มมีความเหมาะสมในการนำไปใช้ในระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน	4.69	เห็นด้วยมากที่สุด
2. ลำดับขั้นตอนวิธีการกลุ่มมีความเหมาะสมในทางปฏิบัติ	4.65	เห็นด้วยมากที่สุด
3. วัตถุประสงค์ของแต่ละกิจกรรมในกลุ่มมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน	4.65	เห็นด้วยมากที่สุด
4. จำนวนกิจกรรมมีความเหมาะสมในทางปฏิบัติ	4.75	เห็นด้วยมากที่สุด
5. โครงการจัดกิจกรรมของกลุ่มมีความสมบูรณ์ นำไปใช้ได้	4.96	เห็นด้วยมากที่สุด
6. กลุ่มที่จัดทำขึ้นมีประโยชน์ต่อการจัดกิจกรรมของนักเรียนในสถานศึกษา	4.76	เห็นด้วยมากที่สุด
7. กลุ่มมีวิธีการบันทึกและวิธีการวัดผลประเมินผลที่ชัดเจน	4.74	เห็นด้วยมากที่สุด
8. กลุ่มมีประโยชน์ต่อการบริหารงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา	4.96	เห็นด้วยมากที่สุด
รวม	4.77	เห็นด้วยมากที่สุด

จากตาราง 3 พบว่า ผู้เชี่ยวชาญและครูผู้ปฏิบัติการสอนจำนวน 17 คน มีความคิดเห็นต่อความเหมาะสมในการนำคู่มือไปใช้ในระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนบ้านท้องคู้ง รายการที่มีความเหมาะสมมากที่สุดจากค่าเฉลี่ย (\bar{X}) เท่ากับ 4.77 เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า อยู่ในระดับเห็นด้วยมากที่สุด ทุกข้อ

บทที่ 5

สรุปผลการดำเนินการจัดทำคู่มือ

ในการศึกษาเพื่อจัดทำคู่มือการพัฒนากระบวนการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนบ้านท้องคุ้ง มีขั้นตอนในการจัดทำและตรวจสอบความเหมาะสมของคู่มือ ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 พัฒนาคู่มือ

1. ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องในเรื่องหลักการเขียนคู่มือจากตำรา หนังสือ และเอกสารทางวิชาการ งานวิจัย เพื่อให้การจัดทำคู่มือเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ
2. เขียนโครงร่างคู่มือการพัฒนากระบวนการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนบ้านท้องคุ้ง โดยอาศัยข้อมูลที่ศึกษามา
3. นำโครงร่างคู่มือระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเสนออาจารย์ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน ตรวจสอบความเหมาะสม ของ โครงร่างคู่มือให้คำแนะนำและปรับปรุงแก้ไข
4. จัดทำเนื้อหาสาระของคู่มือระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ตามกระบวนการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนซึ่งมีเนื้อหาแบ่งออกเป็น 1) การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล 2) การคัดกรองนักเรียน 3) การป้องกันและการแก้ไขปัญหา 4) การส่งเสริมพัฒนานักเรียน 5) การส่งต่อ 6) การรายงานผล
5. ผู้ศึกษาได้ทำการตรวจสอบความเหมาะสมของคู่มืออีกครั้ง โดยให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจสอบปรับปรุงแก้ไขเนื้อหาสาระและความเหมาะสมของคู่มือ

ขั้นตอนที่ 2 ประเมินความเหมาะสมของคู่มือ

1. ประเมินความเหมาะสมของคู่มือ
2. นำแบบประเมินคู่มือและคู่มือเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบและปรับปรุงให้เหมาะสม
3. ผู้ศึกษาได้ติดต่อผู้เชี่ยวชาญเพื่อให้ความคิดเห็น และคำแนะนำ จำนวน 2 กลุ่ม ได้แก่
 - 3.1 ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน
 - 3.2 ครูผู้ปฏิบัติการสอน จำนวน 12 คน
4. รวบรวมรายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเหมาะสมของเนื้อหาสาระของคู่มือ

ผู้เชี่ยวชาญ

1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ เรือโท ดร.ไพฑูริย์ อ่อนมั่ง ตำแหน่งผู้ช่วยศาสตราจารย์สาขาการวิจัยและพัฒนาหลักสูตรบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
2. เรือเอก ดร.อภิสิทธิ์ ทรงบัณฑิต ตำแหน่งอาจารย์ประจำภาควิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

3. นางนิรมล โโพระ ศึกษาพิเศษ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2

4. ดร.กัมปนาท วัชรนาคม ผู้อำนวยการโรงเรียนอนุบาลชุมชนบางบ่อ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2

5. นายนิกร ประสงค์เจริญ ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านท้องคุ้ง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2

ครูผู้ปฏิบัติการสอน

1. นางพรสวรรค์	ปู้วัด	ตำแหน่ง ครู คศ. 3	โรงเรียนบ้านท้องคุ้ง
2. นางสาวอนุช	พฤติชัยวิบูลย์	ตำแหน่ง ครู คศ. 3	โรงเรียนบ้านท้องคุ้ง
3. นายปรีชา	แสงแจ่ม	ตำแหน่ง ครู คศ. 3	โรงเรียนบ้านท้องคุ้ง
4. นางสาวจิรนนท์	นาคมอญ	ตำแหน่ง ครู คศ. 3	โรงเรียนบ้านท้องคุ้ง
5. นางสาวนลินรัตน์	รัตน์ใจดี	ตำแหน่ง ครู คศ. 2	โรงเรียนบ้านท้องคุ้ง
6. นางอรทัย	จันทนะสุด	ตำแหน่ง ครู คศ. 2	โรงเรียนบ้านท้องคุ้ง
7. นางจันทร์เกษม	สุขยิ่ง	ตำแหน่ง ครู คศ. 2	โรงเรียนบ้านท้องคุ้ง
8. นางสาวอรวรรณ	จันทร์เปล่ง	ตำแหน่งครูอัตราจ้าง	โรงเรียนบ้านท้องคุ้ง
9. นางสาวพรรณี	ลำควล	ตำแหน่งครูอัตราจ้าง	โรงเรียนบ้านท้องคุ้ง
10. นางสาววิมลรัตน์	สินจันอัด	ตำแหน่งครูอัตราจ้าง	โรงเรียนบ้านท้องคุ้ง
11. นางสาวอุบล	ชูทอง	ตำแหน่งครูอัตราจ้าง	โรงเรียนบ้านท้องคุ้ง
12. นางกษามาส	เรียบร้อย	ตำแหน่งครูอัตราจ้าง	โรงเรียนบ้านท้องคุ้ง

สรุปผลจากการตรวจสอบความเหมาะสมการนำคู่มือการพัฒนากระบวนการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนบ้านท้องคุ้ง จากการพิจารณาตรวจสอบแสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญจำนวน 17 คน

5. ดำเนินการจัดทำคู่มือระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนบ้านท้องคุ้ง

สรุปความเหมาะสมของคู่มือ

1. การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้แสดงให้เห็นว่าการพัฒนาคู่มือระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนบ้านท้องคุ้ง ดำเนินงานตามกระบวนการในระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ซึ่งมีเนื้อหา แบ่งออกเป็น 6 ขั้นตอน คือ 1) การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล 2) การคัดกรองนักเรียน 3) การป้องกันและแก้ไขปัญหา 4) การส่งเสริมพัฒนานักเรียน 5) การส่งต่อ 6) การรายงานผล

2. ได้คู่มือการดำเนินงานตามกระบวนการในระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนบ้านท้องคุ้ง

3. ครูประจำชั้น และครูผู้สอนในโรงเรียนบ้านท้องคุ้งสามารถนำคู่มือไปใช้ในการศึกษา และพัฒนาพฤติกรรมนักเรียนเพื่อช่วยเหลือนักเรียนได้

อภิปรายผล

จากการศึกษา ค้นคว้าครั้งนี้ แสดงให้เห็นว่า การพัฒนาคู่มือระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนบ้านท้องคุ้ง สามารถช่วยเหลือนักเรียนได้เพิ่มขึ้น ครูผู้สอนและผู้เกี่ยวข้อง สามารถนำคู่มือระบบการดูแลช่วยเหลือไปใช้ เป็นแนวทางในการดำเนินการช่วยเหลือ และแก้ไขปัญหา นักเรียนได้อย่างถูกวิธี และเป็นไปในแนวทางเดียวกัน และจากตาราง 3 พบว่า ผู้เชี่ยวชาญและครูผู้ปฏิบัติการสอนจำนวน 17 คน มีความคิดเห็นต่อความเหมาะสมในการนำคู่มือไปใช้ในระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนบ้านท้องคุ้ง รายการที่มีความเหมาะสมมากที่สุดจากค่าเฉลี่ย (\bar{X}) เท่ากับ 4.77 เมื่อพิจารณารายชื่อพบว่าอยู่ในระดับเห็นด้วยมากที่สุด ทุกข้อ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะทั่วไป

จากผลการศึกษาเรื่อง การจัดทำคู่มือระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนบ้านท้องคุ้ง มีประเด็นที่ควรเสนอแนะ ดังนี้

โรงเรียนบ้านท้องคุ้ง ควรนำผลการศึกษาไปใช้เป็นข้อมูลเพื่อวางแผน นำระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ไปใช้เชื่อมโยงกับการพัฒนางานฝ่ายต่างๆ ของโรงเรียนให้เกิดประสิทธิภาพต่อการบริหารงาน และพัฒนาศักยภาพของนักเรียน ตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

2. ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

ผู้ศึกษามีข้อเสนอแนะ สำหรับการศึกษาครั้งต่อไปดังนี้ ควรจะศึกษาถึงปัจจัยต่างๆ ที่คาดว่าจะมีอิทธิพลต่อการปฏิบัติงานของครู ในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเช่น สภาพแวดล้อมในการดำเนินงาน ปัจจัยสนับสนุนการดำเนินงาน ได้แก่ งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ การให้ขวัญและกำลังใจในรูปของความคิด ความชอบ มีการประสานงานและการสื่อสารที่ชัดเจน และมีการส่งเสริมในปัจจัยเหล่านั้น เพื่อให้ครูปฏิบัติ ตามบทบาทหน้าที่ ในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในระดับมากยิ่งขึ้น

บรรณานุกรม

- กรมวิชาการ. (2545). *กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนและการบริหารจัดการแนะแนว*. กรุงเทพฯ:
โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- กรมสามัญศึกษา. (2544). *เอกสารคู่มือระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน*. กรุงเทพฯ: หน่วยงานพิเศษ.
- กรมสุขภาพจิต. (2544). *คู่มือครูที่ปรึกษาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน*. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ:
กรมสุขภาพจิต.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2545). *หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544*. กรุงเทพฯ: องค์การ
รับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.
- ศิริบุญ จงวุฒิวาศย์; และ มาเรียม นิลพันธ์. (2542). *รายงานการวิจัยการศึกษาและจัดทำคู่มือปฏิบัติงาน
อาสาสมัครท้องถิ่นในการดูแลรักษามรดกทางศิลปวัฒนธรรม(อส.มส.)*. กรุงเทพฯ:
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร. ถ่ายเอกสาร.
- บุญหนา ศรีลาดเลา. (2546). *การพัฒนาการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียน
แคนดงพิทยาคม กิ่งอำเภอแคนดง จังหวัดบุรีรัมย์*. รายงานการศึกษาค้นคว้าอิสระ กศ.ม.
(การบริหารการศึกษา). มหาสารคาม: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย มหาสารคาม.
ถ่ายเอกสาร.
- ประดับ เรืองมาลัย. (2542). *หลักการสอนและการเตรียมประสบการณ์ภาคปฏิบัติ*. กรุงเทพฯ:
วัฒนาพานิช.
- ปรีชา ช่างขวัญยืน; และคนอื่นๆ. (2539). *เทคนิคการเขียนและผลิตตำรา*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.
- พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545. (2545, 19
ธันวาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่มที่ 119. หน้า 1 – 47.
- พวงรัตน์ เกษรแพทย์. (2544). *เอกสารประกอบการสอน: การวางแผนการศึกษา*. กรุงเทพฯ:
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- มงคล ลีลาธนากร. (2546). *คู่มือประกอบการสอนหลักสูตรการใช้โปรแกรมประมวลผลคำของสถาบัน
พัฒนาฝีมือแรงงาน*. สารนิพนธ์ กศม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- เริงชัย จงพิพัฒน์สุข. (2543). *คู่มือผู้ปกครองและครู*. กรุงเทพฯ: วัฒนาพานิช.
- วิสารวรรณ พลเสน. (2547). *คู่มือการจัดกิจกรรมกลุ่มเสี่ยงในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียน
มัธยมศึกษา จังหวัดราชบุรี*. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

- วีระ โอบอ้อม. (2549). การบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
อำเภอบ้านลาด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบุรี เขต 2. (การบริหารการศึกษา).
กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย.มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- สมพร พุดตาล เบ็ทซ์. (2539, ธันวาคม). การจัดทำคู่มือปฏิบัติงานวารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยนเรศวร. (ฉบับพิเศษ): 88 – 95.
- สมมาตร ปรุงสุวรรณ. (2545). การพัฒนาคู่มือครูในโรงเรียนทหารช่าง. สารนิพนธ์ กศ.ม.
(การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
ถ่ายเอกสาร.
- สังคม แก้วสว่าง. (2549). การพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนเสละเวชวิทยา
สารนิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2546). การบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน
เพื่อปัญหาคุณภาพชีวิตและแก้วิกฤตสังคม. กรุงเทพฯ: หน่วยงานพิเศษกรมสามัญ
เขตการศึกษา 5.
- เสมอ หาวีร. (2546). การพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนบ้านกรวดวิทยาการ
อำเภอบ้านกรวด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษารัชมัย เขต 2 จังหวัดบุรีรัมย์. รายงาน
การศึกษาค้นคว้าอิสระ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). มหาสารคาม: บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. ถ่ายเอกสาร.
- อนุชิต เจริญใจ. (2545). คู่มือการจัดกิจกรรม เสริมสร้างคุณลักษณะคนดีของนักเรียน นักศึกษา
สังกัดกรมอาชีวศึกษา. สารนิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- อร่าม เลือเดช. (2549). คู่มือการดำเนินงานตามกระบวนการในระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน
โรงเรียนวัดช้างเผือก. สารนิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- อารีย์ ฉิมฉลอง. (2552). ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทผู้บริหารสถานศึกษากับการดำเนินงาน ระบบ
การดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
เพชรบุรี เขต 1. สารนิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย
- เอกวุฒิ ไกรมาก. (2541). การสร้างคู่มือในการจัดหาและใช้ประโยชน์วิทยากรท้องถิ่น สอนวิชาช่าง
อุตสาหกรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษา กรมสามัญศึกษา. ปริญญาโท กศ.ม. (อุตสาหกรรมศึกษา).
กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

- Al-Tanciji, Shaikah Obaid. (2001). *The Relationship Between Parental Involvement and School Success in the United Arab Emirates*. Colorado: University of Colorado.
- Cole, David Akinola. (2002, May). An Analysis of the Perception of High School Assistant Principal for Discipline and Supervision in Georgia School. *Dissertation Abstracts International*. 60(11): 3850 –A.
- Glazier, Shana Yvette. (2004). *General educators perceptions of at – risk students and self Perceived Efficacy in Relationship to Participation in a Student Assistance Team Model*. Retrieved February 5, 2006, from <http://www.od.arc.nrru.ac.th/dao/detail.nap/>
- Leggett, Maria Elsa Soto. (2004). *The Effects of a Solution - focused Classroom Guidance Intervention ith Elementary Students*. Retrieved February 5, 2006, from <http://www.od.arc.nrru.ac.th/dao/detail.nsp/>

ภาคผนวก ก

คู่มือระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนบ้านทองคั้ง

คู่มือระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนบ้านทองคั่ง

โรงเรียนบ้านทองคั่ง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

สมุทรปราการเขต 2

คำนำ

การพัฒนาคู่มือระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนบ้านท้องกึ่งผู้จัดทำตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาคุณภาพชีวิตของนักเรียนทุกคน โดยมุ่งหวังว่า นักเรียนจะได้เติบโตอย่างมีคุณภาพ ทั้งด้านสติปัญญา ความสามารถ ด้านคุณธรรมจริยธรรม และด้านการดำรงชีวิตอย่างเป็นสุขในสังคม พร้อมด้วยสุขภาพกายสุขภาพจิตที่ดี จึงได้ทำการพัฒนาคู่มือระบบการดูแลช่วยเหลือ นักเรียน ซึ่งจะต้อง นำไปปฏิบัติให้เกิดผลกับนักเรียนอย่างเป็นระบบต่อเนื่องและยั่งยืน

ผู้จัดทำหวังเป็นอย่างยิ่ง การพัฒนาคู่มือเล่มนี้คงเป็นแนวทางให้ครูประจำชั้นและบุคลากรในโรงเรียนได้นำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในการช่วยเหลือนักเรียนได้เป็นอย่างดี

รัตนา นิธิรักษ์

ผู้จัดทำ

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
คำนำ	72
คำชี้แจงการใช้คู่มือ	75
ตอนที่ 1 ทักษะพื้นฐานในการสื่อสาร	76
ทักษะการใส่ใจ	76
ทักษะการนำ	76
ทักษะการถาม	76
ทักษะการเงี่ยบ	77
ทักษะการสะท้อนกลับ	78
ทักษะการซ้ำความ/การทวนความ	78
ทักษะการให้กำลังใจ	79
ทักษะการสรุปความ	79
ทักษะการให้ข้อมูล	79
ทักษะการชี้ผลที่ตามมา	80
ตอนที่ 2 กระบวนการของระบบการดูแลช่วยเหลือให้นักเรียน 6 ขั้นตอน	80
ขั้นตอนที่ 1 การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล	82
แบบบันทึกรายงานการเยี่ยมบ้าน	84
แบบประเมินการเยี่ยมบ้าน	86
แบบบันทึกการสัมภาษณ์	87
แบบบันทึกสรุปรายงานการเยี่ยมบ้านนักเรียน	88
แบบประเมินพฤติกรรมเด็ก (SDQ)	89
แบบประเมินตนเอง (SDQ) ฉบับนักเรียนประเมิน	91
แบบประเมินตนเอง (SDQ) ฉบับครูประเมินนักเรียน	93
แบบประเมินตนเอง (SDQ) ฉบับผู้ปกครองประเมิน	95
การให้คะแนนการแปลผล	97
ขั้นตอนที่ 2 การคัดกรองนักเรียน	100
เกณฑ์การคัดกรองนักเรียน	100
แบบคัดกรองกรองนักเรียนและแนวทางการช่วยเหลือ	102
แบบสรุปผลการคัดกรองและช่วยเหลือให้นักเรียนเป็นรายบุคคล	104

สารบัญ (ต่อ)

เรื่อง	หน้า
ขั้นตอนที่ 3 การป้องกันและแก้ไข้ปัญหา	106
แบบบันทึกการให้คำปรึกษา	107
แบบบันทึกการประชุมให้คำปรึกษาเพื่อแก้้ปัญหานักเรียน	108
แบบบันทึกการติดตามดูแลนักเรียน	109
ขั้นตอนที่ 4 การส่งเสริมพัฒนานักเรียน	110
แบบสำรวจความต้องการของนักเรียนในการจัดกิจกรรมโฮมรูม	111
แบบบันทึกการจัดกิจกรรม โฮมรูมสั้น	112
แบบประเมินการจัดกิจกรรมโฮมรูม	113
แบบรายงานผลการจัดประชุมผู้ปกครองชั้นเรียน	114
แบบบันทึกสรุปผลการประชุมผู้ปกครองชั้นเรียน	115
แบบบันทึกการช่วยเหลือนักเรียนที่มีความสามารถพิเศษ(จำแนกตามแววอัจฉริยะ)	116
แบบบันทึกการช่วยเหลือนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ (พิการหรือบกพร่อง)	117
แบบบันทึกการช่วยเหลือนักเรียนกลุ่มด้อยโอกาส (จำแนกตามแววอัจฉริยะ)	118
โครงการส่งเสริมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน	119
โครงการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมนำสู่วิถีพุทธ	123
กิจกรรมทัศนศึกษานอกสถานที่	128
กิจกรรมลานกีฬาต้านยาเสพติด	130
กิจกรรมนันทนาการ	132
ขั้นตอนที่ 5 การส่งต่อ	134
แบบบันทึกการส่งต่อภายใน (โดยครูประจำชั้น)	135
แบบรายงานแจ้งผลการช่วยเหลือนักเรียน (ส่งต่อภายใน)	136
แบบบันทึกการส่งต่อภายนอก	137
ขั้นตอนที่ 6 การรายงานผล	138
แบบแจ้งผลการช่วยเหลือนักเรียน	138
แบบบันทึกสรุปรายงานผลการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของครูประจำชั้น	139

คำชี้แจงการใช้คู่มือ

การพัฒนาคู่มือระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนบ้านทองคั้งเล่มนี้แบ่งเป็น 2 ตอน เพื่อให้ง่ายต่อการศึกษาทำความเข้าใจและนำไปใช้ กล่าวคือ

ตอนที่ 1 แนะนำครูในเรื่อง ทักษะพื้นฐานในด้านการสื่อสาร ภาษา ท่าทาง และคำพูด ซึ่งเป็นเครื่องมือสำคัญของครูในการช่วยเหลือนักเรียน

ตอนที่ 2 เครื่องมือและกิจกรรมเพื่อช่วยเหลือนักเรียน ตามกระบวนการ ดำเนินงาน ของระบบช่วยเหลือนักเรียน 6 ขั้นตอน ดังนี้

1. การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล
2. การคัดกรองนักเรียน
3. การป้องกันและแก้ไขปัญหา
4. การพัฒนาและส่งเสริมนักเรียน
5. การส่งต่อ
6. การรายงานผล

ผู้จัดทำหวังเป็นอย่างยิ่งว่าคู่มือฉบับนี้จะจลุดประกายให้กับคุณครูทุกท่านได้ดำเนินงานที่มีคุณค่าอันยิ่งใหญ่ และน่าภาคภูมิใจนั่นคือการสร้างเยาวชนให้เป็นคนดีมีความสามารถดำเนินชีวิตอยู่ในสังคม อย่างมีความสุข เติบโตและงอกงามอย่างมีคุณภาพเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้ง ร่างกายจิตใจ พร้อมด้วยสติปัญญา คุณธรรม จริยธรรม และการอยู่ร่วมกับผู้อื่น ได้อย่างมีความสุขต่อไป

ตอนที่ 1 ทักษะพื้นฐานในการสื่อสาร ประกอบด้วยทักษะ ดังต่อไปนี้

1. ทักษะการใส่ใจ (Attending Skill)

แนวทางปฏิบัติ

1. ในขณะที่ผู้ให้คำปรึกษากำลังฟังผู้รับคำปรึกษาอยู่นั้น ควรประสาน สายตากับ ผู้รับคำปรึกษา ในลักษณะที่เป็นธรรมชาติ หรือพยักหน้าเล็กน้อยในขณะที่รับฟัง
2. ผู้ให้คำปรึกษาควรตอบรับภายหลังจากที่ผู้รับคำปรึกษาพูดจบ เช่น “ครับ ค่ะ อืม” หรือพูดซ้ำประโยคที่ผู้รับคำปรึกษากล่าวไว้
3. ใช้คำพูดที่สัมพันธ์กับคำพูดของผู้รับคำปรึกษา โดยไม่มีการขัดจังหวะ จะช่วยให้ผู้รับคำปรึกษาได้สำรวจเรื่องราวของตนเองต่อไป และเป็นสิ่งที่ยืนยันว่า ผู้ให้คำปรึกษา กำลังฟังเขาอยู่ด้วย เช่นเดียวกัน
4. ลักษณะท่าทางของผู้ให้คำปรึกษาจะต้องมีท่าที่ผ่อนคลาย ไม่เกร็งหรือเคร่งเครียด เพราะจะทำให้ผู้รับคำปรึกษาตั้งเครียดได้ด้วย ควรนั่งโน้มตัวไปข้างหน้าพอสมควร เว้นระยะห่างประมาณ 3 ฟุต ลักษณะท่าทีและการนั่งก็เป็นสิ่งสำคัญประการหนึ่งที่จะแสดงถึงความสนใจ เอาใจใส่ต่อผู้รับคำปรึกษา

2. ทักษะการนำ (Leading Skill)

แนวทางปฏิบัติ

1. กำหนดวัตถุประสงค์ของการนำให้ชัดเจนว่าต้องการนำ โดยให้อิสระแก่ผู้รับคำปรึกษา ในการพูดถึงเรื่องใดเรื่องหนึ่งตามที่เขาต้องการ หรือต้องการนำในประเด็นใดประเด็นหนึ่งเฉพาะเจาะจง
2. ใช้ประโยคบอกเล่าเพื่อเป็นการนำให้ผู้รับคำปรึกษาพูด
3. ใช้คำถามเพื่อให้ผู้รับคำปรึกษาแสดงความรู้สึกหรือความคิดเห็นหรือรายละเอียดเพิ่มเติม

3. ทักษะการถาม (Question Skill)

แนวทางปฏิบัติ

1. กำหนดวัตถุประสงค์ของการถามว่าต้องการข้อมูลแบบใดจากผู้รับคำปรึกษาแล้ว การตั้งคำถามซึ่งมีอยู่ 2 แบบ คือ การถามเปิดและการถามปิด

การถามเปิด เมื่อต้องการให้ผู้รับคำปรึกษาได้พูดเล่าความรู้สึกหรือเรื่องราวของเขาอย่างอิสระ มักจะลงท้ายประโยคด้วย “อะไร อย่างไร”

การถามปิด เมื่อต้องการคำตอบสั้นและเฉพาะเจาะจงมักจะลงท้ายประโยคด้วย “ไหม เหนอ หรือไม่ หรือยัง รีเปล่า”

โดยทั่วไปแล้วผู้ให้คำปรึกษาควรใช้คำถามแบบเปิด เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้รับคำปรึกษาได้ตอบตามที่ต้องการอย่างเต็มที่และจะช่วยให้ผู้รับคำปรึกษาไม่รู้สึกรู้สึกว่าถูกซักถามมากเกินไปจากการถามแบบปิด เพราะได้ข้อมูลน้อย ผู้ให้คำปรึกษาต้องถามบ่อยเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ต้องการ

2. สังเกตและฟังอย่างตั้งใจ หลังจากนั้นสรุป/ทวนซ้ำประเด็นที่ต้องการข้อมูลและรายละเอียดก่อนแล้วจึงตั้งคำถาม
3. เมื่อถามและให้ฟังคำตอบของผู้รับคำปรึกษาอย่างใส่ใจ เพื่อรวบรวมข้อมูลของผู้รับคำปรึกษาไว้
4. ไม่ควรถามบ่อยเกินไป เพราะอาจทำให้ผู้รับคำปรึกษารำคาญและต่อต้านการให้คำปรึกษาได้
5. หลีกเลี่ยงการถามด้วยคำถาม “ทำไม” เพราะคำถามที่เริ่มด้วย “ทำไม” มักจะทำให้ผู้รับคำปรึกษา รู้สึกว่าตนเองผิด และคิดหาคำตอบที่เหมือนเป็นการแก้ตัวและคำถาม “ทำไม” ไม่ได้ช่วยให้ผู้รับคำปรึกษาได้เล่าระบายความรู้สึกทุกข์/ไม่สบายใจ ซึ่งวัตถุประสงค์หลักของการให้คำปรึกษา คือการให้โอกาสในการเล่าระบาย

4. ทักษะการเงียบ (Silence Skill)

แนวทางการปฏิบัติ

1. เมื่อผู้รับคำปรึกษานิ่งเงียบผู้ให้คำปรึกษาควรประเมินว่าที่ผู้รับคำปรึกษาเงียบนั้นเงียบเพราะสาเหตุใด เช่น
 - 1.1 รู้สึกเศร้า สะเทือนใจ จนพูดต่อไปไม่ได้
 - 1.2 เหนื่อยล้าจากการร้องไห้ หรือเล่าระบายความรู้สึกที่รุนแรง
 - 1.3 คิดทบทวนเรื่องราวของตนเอง
 - 1.4 จบประเด็นหรือเรื่องราวนั้นๆ แล้ว หรือกำลังคิดถึงเรื่องที่จะพูดต่อไป

ซึ่งเหตุผลดังกล่าวเป็นการเงียบที่จะเป็นประโยชน์ต่อการให้คำปรึกษา ดังนั้นผู้ให้คำปรึกษาไม่ควรรีบถามเสียงเงียบนั้น ควรรอจนกระทั่งผู้ให้รับคำปรึกษาพร้อมที่จะพูดต่อไป ซึ่งอาจใช้เวลาในการรอคอย 5 – 10 วินาที หากผู้รับคำปรึกษาเงียบนานพอสมควรแล้ว และไม่พูดต่อ ผู้ให้คำปรึกษาอาจดำเนินการดังนี้

 1. พูดให้กำลังใจ หรือแสดงความเข้าใจ เห็นใจ
 2. สะท้อนเนื้อหาและความรู้สึกของผู้รับคำปรึกษาเกี่ยวกับสิ่งที่กำลังพูดถึงก่อนที่จะมีการเงียบเกิดขึ้น
 3. ถามถึงความหมายของการเงียบ โดยสรุปเนื้อหาที่พูดถึงก่อนที่ผู้รับคำปรึกษาจะเงียบไป
 4. ถามถึงความรู้สึกของผู้รับคำปรึกษาในขณะที่เงียบ โดยสรุปเนื้อหาที่พูดถึงก่อนที่ผู้รับคำปรึกษาจะเงียบไป
 5. หากผู้ให้คำปรึกษาพิจารณาแล้วเห็นว่า การที่ผู้รับคำปรึกษาเงียบไปนานนั้นอาจมีสาเหตุมาจาก

5.1 ต่อต้านการมาพบผู้ให้คำปรึกษา เพราะถูกบังคับให้มา ผู้ให้คำปรึกษาควรแสดงความเข้าใจ เห็นใจ และพูดถึงความตั้งใจ ความใส่ใจและเต็มใจที่จะช่วยเหลือผู้รับปรึกษา รวมทั้งหลักการ วิธีการและประโยชน์ของการให้คำปรึกษา เพื่อช่วยให้ผู้รับคำปรึกษาเกิดทัศนคติที่ดีต่อการถูกเชิญพบ และประโยชน์ที่เขาจะได้รับจากการรับ

5.2 ประหม่า หรือหวาดกลัวต่อการถูกเรียกพบ ผู้ให้คำปรึกษาควรชวนพูดคุยเรื่องทั่วไป และแสดงท่าทางที่อบอุ่นเป็นมิตร เพื่อสร้างความเป็นกันเองให้ผู้รับคำปรึกษารู้สึกผ่อนคลาย

2. ไม่ควรพูดเพื่อลดความรู้สึกอึดอัดของผู้ให้คำปรึกษาที่ทนให้มีการเสียบเกิดขึ้นในระหว่างการสนทนาไม่ได้ ให้อดทนต่อความเสียบและใช้การเสียบให้เป็นประโยชน์ในการให้คำปรึกษา เพราะการฟังผู้รับคำปรึกษาอย่างสงบ หรือนั่งอยู่กับเขาเงียบๆ เมื่อผู้รับคำปรึกษามีสภาพอารมณ์ที่รุนแรง เช่น โกรธมาก เสียใจมาก ร้องไห้ เป็นการเปิดโอกาสให้เขาได้แสดงอารมณ์อย่างเต็มที่โดยที่ไม่มีการรบกวนและยังเป็นการแสดงว่าผู้ให้คำปรึกษาเข้าใจความรู้สึกของเขา จะเป็นผลดีกับการให้คำปรึกษามากกว่าการปลอบโยนหรือซักถามความรู้สึกในขณะนั้น

5. ทักษะการสะท้อนกลับ (Reflection Skill)

แนวทางปฏิบัติ

1. พยายามสังเกตพฤติกรรมของผู้รับคำปรึกษาขณะให้คำปรึกษา เช่น ลักษณะคำพูด น้ำเสียง หน้า
2. หาคำที่ตรงกับความรู้สึกของผู้รับคำปรึกษามากที่สุด โดยใช้ภาษาที่เข้าใจได้ง่าย
3. จับประเด็นสำคัญของสิ่งที่ผู้รับคำปรึกษาพูด
4. รวมความรู้สึกและเนื้อหาที่ผู้รับคำปรึกษาแสดงหรือพูดถึงเข้าด้วยกัน แล้วใช้คำพูดที่ชัดเจน เข้าใจได้ง่าย โดยอาจพูดออกไปทันทีเพื่อสะท้อนสิ่งที่ผู้รับคำปรึกษากำลังรู้สึกหรือรับรู้ โดยอาจพูดความรู้สึกก่อนแล้วตามด้วยเนื้อหา หรือเริ่มด้วยเนื้อหาแล้วตามด้วยความรู้สึก ในการสะท้อนความรู้สึกควรหลีกเลี่ยงที่จะใช้คำว่า “รู้สึก” บ่อย

6. ทักษะการซ้ำความ/การทวนความ (Paraphrasing Skill)

แนวทางปฏิบัติ

ตั้งใจฟังในสิ่งที่ผู้รับคำปรึกษาพูด แล้วพิจารณาว่า คำพูดใดของผู้รับคำปรึกษาที่น่าจะเป็นประเด็นสำคัญ ที่ควรเน้นย้ำเป็นพิเศษ เพื่อกระตุ้นให้ผู้รับคำปรึกษาได้เล่าอย่างต่อเนื่องหรือให้รายละเอียดเพิ่มเติม ให้พูดข้อความ/ประโยค/ คำพูดนั้นซ้ำ โดยอาจจะพูดซ้ำความ/ทวนความตามแนวทางปฏิบัติ ดังนี้

1. ซ้ำ/ ทวนความนั้นทั้งหมด โดยเปลี่ยนเฉพาะสรรพนาม
2. ซ้ำ/ ทวนความเฉพาะประเด็นสำคัญ
3. หลีกเลี่ยงการซ้ำความ/ทวนความบ่อยๆ เพราะจะทำให้ผู้รับคำปรึกษารู้สึกอึดอัดหรือเหมือนถูกล้อเลียนและไม่แน่ใจในความสามารถของผู้ให้คำปรึกษา

4. ซ้ำความ/ทวนความ โดยไม่เพิ่มเติมความคิดเห็นของผู้ให้คำปรึกษาลงไป
5. เมื่อซ้ำความ / ทวนความแล้ว ให้สังเกตการตอบสนองของผู้รับคำปรึกษา ถ้าผู้ให้คำปรึกษา ซ้ำความ/ทวนความได้ถูกต้อง ผู้รับคำปรึกษาจะพยักหน้าตอบรับและพูดหรือขยายความต่อในกรณี ที่ผู้รับคำปรึกษาไม่มีปฏิกิริยาตอบสนอง ผู้ให้คำปรึกษาอาจใช้ทักษะการถามเปิดร่วมด้วย

7. ทักษะการให้กำลังใจ

แนวทางปฏิบัติ

เมื่อผู้รับคำปรึกษาเสนอความคิด หรือแนวทางแก้ไขปัญหาที่ถูกต้องเหมาะสมหรือผู้รับ คำปรึกษามีความพร้อมที่จะปรับปรุงพัฒนาตนเองแต่ยังลังเลใจ ผู้ให้คำปรึกษาอาจใช้การให้กำลังใจ โดย ใช้แนวทางต่อไปนี้

1. มองหน้า สบตา ยิ้ม ผงกศีรษะ ตอบรับสั้น
2. ทวนซ้ำคำสำคัญๆ ที่ผู้รับคำปรึกษาพูดถึง รวมทั้งยิ้ม มองหน้า สบตาผู้รับ คำปรึกษา
3. ใช้คำพูดกระตุ้นให้ผู้รับคำปรึกษาเกิดความมั่นใจมีความหวังและกำลังใจที่จะคิดหรือ ทำในสิ่งที่ถูกต้องเหมาะสมและเป็นจริงได้
4. หลีกเลี่ยงการสร้างความหวังและการปลอบใจที่ไม่อาจเป็นจริงได้ หรือใช้การให้ กำลังใจเพื่อกลบเกลื่อนความรู้สึกท้อแท้ของผู้รับคำปรึกษา

8. ทักษะการสรุปความ (Summarizing Skill)

แนวทางปฏิบัติ

ผู้ให้คำปรึกษาพยายามจับประเด็นสำคัญทั้งเนื้อหาที่ผู้รับคำปรึกษาพูดและความรู้สึกที่ ผู้รับคำปรึกษาแสดงแล้วใช้คำพูดสั้นๆ ให้ได้ใจความครบ โดยอาจใช้แนวทางต่อไปนี้

1. ผู้รับคำปรึกษาพูดถึงประเด็นปัญหาต่างๆ หลายประเด็น ผู้ให้คำปรึกษาอาจสรุป แต่ละประเด็นก่อนที่ผู้รับคำปรึกษาจะเริ่มประเด็นต่อไป
2. ก่อนจบและเริ่มการให้คำปรึกษาในแต่ละครั้ง ในกรณีที่มีการปรึกษาหลายครั้ง
3. ครั้งสุดท้ายก่อนยุติการให้คำปรึกษา
4. ขอให้ผู้รับคำปรึกษาเป็นผู้สรุปโดยมีผู้ให้คำปรึกษาช่วยเสริมในส่วนสำคัญที่ผู้รับ คำปรึกษามีได้กล่าวถึง หรือขาดหายไป

9. ทักษะการให้ข้อมูล (Giving Information Skill)

แนวทางปฏิบัติ

1. ข้อมูลที่ให้การชัดเจน ถูกต้อง ครบถ้วน ใช้ภาษาต่างๆ
2. ผู้ให้คำปรึกษาควรตรวจสอบความรู้แล้วความต้องการเกี่ยวกับเรื่องที่จะให้ข้อมูล จากผู้รับคำปรึกษาก่อนให้ข้อมูล เพื่อประหยัดเวลาและเป็นการให้ข้อมูลได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. หลังจากให้ข้อมูลแล้ว ผู้ให้คำปรึกษาควรตรวจสอบว่าข้อมูลที่ให้ นั้น ผู้รับคำปรึกษา เข้าใจถูกต้องหรือไม่ โดยใช้วิธีให้ผู้รับคำปรึกษาทวนซ้ำ

10. ทักษะการชี้ผลที่ตามมา (Pointing Outcome Skill)

แนวทางการปฏิบัติ

1. ทวนซ้ำหรือสะท้อนความรู้สึก เพื่อให้แน่ใจว่าผู้รับคำปรึกษาได้เข้าใจเหตุการณ์ได้ ถูกต้อง
2. ให้ผู้รับคำปรึกษานึกถึงผลดีหรือผลเสียที่จะตามมาจากการตัดสินใจหรือการปฏิบัติ ของตนเอง
3. ผู้ให้คำปรึกษาชี้ผลที่ตามมาจากการรับรู้ของตนเอง
4. สรุปผลดีและผลเสียของการตัดสินใจหรือการปฏิบัติ

ตอนที่ 2 กระบวนการและขั้นตอนของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน เป็นกระบวนการดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียน อย่างเป็นระบบ มีขั้นตอน มีครูประจำชั้นเป็นบุคลากรหลักในการดำเนินงาน โดยการมีส่วนร่วมของบุคลากรทุกฝ่าย ที่เกี่ยวข้องทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา อันได้แก่ คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง ชุมชน ผู้บริหาร และครูทุกคน มีวิธีการและเครื่องมือที่ชัดเจน มีมาตรฐานคุณภาพ และมีหลักฐานการทำงานที่ตรวจสอบ ได้ กระบวนการและขั้นตอนของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนมีองค์ประกอบสำคัญ 6 ประการ ดังนี้

1. การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล
2. การคัดกรองนักเรียน
3. การป้องกันและแก้ไขปัญหา
4. การพัฒนาและส่งเสริมนักเรียน
5. การส่งต่อ
6. การรายงานผล

1. การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล

ด้วยความหลากหลายของนักเรียนและนักเรียนแต่ละคนซึ่งมีพื้นฐานความเป็นมาของชีวิต ที่แตกต่างกัน ผ่านการหล่อหลอมให้เกิดพฤติกรรมในหลายลักษณะ ทั้งด้านบวกและด้านลบ ดังนั้น การรู้จัก ข้อมูลที่จำเป็นเกี่ยวกับตัวนักเรียนจึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยให้ครูอาจารย์มีความเข้าใจนักเรียนมากขึ้นสามารถ นำข้อมูลมาวิเคราะห์เพื่อการคัดกรองนักเรียนและนำไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาส่งเสริม การป้องกัน และ แก้ไขปัญหาของนักเรียนได้อย่างถูกต้อง ซึ่งเป็นข้อมูลเชิงประจักษ์ที่ได้จากเครื่องมือและวิธีการที่หลากหลาย

ตามหลักวิธีการ ไม่ใช่การใช้ความรู้สึกหรือการคาดเดาโดยเฉพาะในการแก้ไขปัญหานักเรียน ซึ่งจะทำให้ไม่เกิดข้อผิดพลาดต่อการช่วยเหลือนักเรียน

2. การคัดกรองนักเรียน

การคัดกรองนักเรียนเป็นการพิจารณาข้อมูลเกี่ยวกับนักเรียน เพื่อการจัดกลุ่มนักเรียนซึ่งจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการหาวิธีการที่เหมาะสมในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้ตรงกับสภาพปัญหาและความต้องการจำเป็นด้วยความรวดเร็วและถูกต้องแม่นยำ ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอาจจัดกลุ่มนักเรียนตามผลการคัดกรองเป็น 2,3 หรือ 4 กลุ่มก็ได้ ตามขอบข่ายและเกณฑ์การคัดกรองที่โรงเรียนกำหนด เช่น

1. กลุ่มปกติ คือ นักเรียนที่ได้รับการวิเคราะห์ข้อมูลต่างๆตามเกณฑ์การคัดกรองของโรงเรียน อยู่ในเกณฑ์ของกลุ่มปกติ ซึ่งควรได้รับการสร้างเสริมภูมิคุ้มกันและการส่งเสริมพัฒนา
2. กลุ่มเสี่ยง คือ นักเรียนที่อยู่ในเกณฑ์ของกลุ่มเสี่ยงตามเกณฑ์การคัดกรองของโรงเรียน ซึ่งโรงเรียนต้องให้การป้องกันและแก้ไขตามกรณี
3. กลุ่มมีปัญหา คือ นักเรียนที่จัดอยู่ในเกณฑ์ของกลุ่มมีปัญหตามเกณฑ์การคัดกรองของโรงเรียน ซึ่งโรงเรียนต้องให้การป้องกันและแก้ไขโดยเร่งด่วน
4. กลุ่มพิเศษ คือ นักเรียนที่มีความสามารถพิเศษ มีความเป็นอัจฉริยะแสดงออกซึ่งความสามารถอันโดดเด่นด้านใดด้านหนึ่ง หรือหลายด้าน อย่างเป็นที่ประจักษ์เมื่อเทียบกับผู้มีอายุในระดับเดียวกันภายใต้สภาพแวดล้อมเดียวกัน ซึ่งโรงเรียนต้องให้การส่งเสริมให้นักเรียน ได้พัฒนาศักยภาพ ความสามารถพิเศษ นั้นจนถึงขั้นสูงสุด

3. การป้องกันและแก้ไขปัญหา

ในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ครูควรให้ความเอาใจใส่กับนักเรียนทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน แต่สำหรับนักเรียนกลุ่มเสี่ยง/มีปัญหานั้น จำเป็นอย่างมากที่ต้องให้ความดูแลเอาใจใส่อย่างใกล้ชิด และหาวิธีการช่วยเหลือ ทั้งการป้องกัน และการแก้ไขปัญหาโดยไม่ปล่อยปละละเลยนักเรียนจนกลายเป็นปัญหาของสังคม การสร้างภูมิคุ้มกัน การป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียนจึงเป็นภาระงานที่ยิ่งใหญ่ และมีคุณค่าอย่างมากในการพัฒนาให้นักเรียนเติบโต เป็นบุคคลที่มีคุณภาพของสังคมต่อไป การป้องกัน และการแก้ไขปัญหาให้กับนักเรียนนั้นมีหลายเทคนิควิธีการ แต่สิ่งที่ครูจำเป็นต้องดำเนินการมีอย่างน้อย 2 ประการคือ

1. การให้คำปรึกษาเบื้องต้น
2. การจัดกิจกรรมเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา

4. การพัฒนาและส่งเสริมนักเรียน

การส่งเสริมพัฒนานักเรียนเป็นการสนับสนุนให้นักเรียนทุกคนไม่ว่าจะเป็นนักเรียนกลุ่มปกติหรือกลุ่มเสี่ยง/มีปัญหา กลุ่มความสามารถพิเศษ ให้มีคุณภาพมากขึ้น ได้พัฒนาเต็มศักยภาพ มีความภาคภูมิใจในตนเองในด้านต่างๆ ซึ่งจะช่วยป้องกันไม่ให้นักเรียนที่อยู่ในกลุ่มปกติ และกลุ่มพิเศษกลายเป็นนักเรียน

ในกลุ่มเสี่ยง/มีปัญหา และเป็นการช่วยให้นักเรียนกลุ่มเสี่ยง/มีปัญหากลับมาเป็นนักเรียนกลุ่มปกติ และมีคุณภาพตามมาตรฐานที่โรงเรียนหรือชุมชนคาดหวังต่อไป การพัฒนาส่งเสริมนักเรียนมีหลายวิธีที่โรงเรียนสามารถพิจารณาดำเนินการได้ แต่มีกิจกรรมหลักสำคัญที่โรงเรียนต้องดำเนินการ คือ

1. การจัดกิจกรรมโฮมรูม
2. การเยี่ยมบ้าน
3. การจัดประชุมผู้ปกครองชั้นเรียน (Classroom Meeting)
4. การจัดกิจกรรมเสริมสร้างทักษะการดำรงชีวิตและกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

5. การส่งต่อ

ในการป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียนโดยครูประจำชั้น อาจมีกรณีที่บางปัญหาที่มีความยากต่อการช่วยเหลือ หรือช่วยเหลือแล้วนักเรียนมีพฤติกรรมไม่ดีขึ้นก็ควรดำเนินการส่งต่อไปยังผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านต่อไป เพื่อให้ปัญหานักเรียนได้รับการช่วยเหลืออย่างถูกทางและรวดเร็วขึ้น หากปล่อยให้ เป็นบทบาทหน้าที่ของครูประจำชั้น หรือครูคนใดคนหนึ่งเพียงลำพัง ความยุ่งยากของปัญหาอาจมีมากขึ้น หรือลุกลามกลายเป็นปัญหาใหญ่โต จนยากต่อการแก้ไข ซึ่งครูสามารถดำเนินการได้ตั้งแต่กระบวนการ รู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล หรือการคัดกรองนักเรียนก็ได้ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับลักษณะปัญหานักเรียนในแต่ละกรณี การส่งต่อแบ่งออกเป็น 2 แบบ คือ

1. การส่งต่อภายใน ครูประจำชั้นส่งต่อไปยังครูที่สามารถให้การช่วยเหลือนักเรียนได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับลักษณะปัญหา เช่น ส่งต่อครูแนะแนว
2. การส่งต่อภายนอก ครูแนะแนวหรือฝ่ายปกครองเป็นผู้ดำเนินการส่งต่อไปยังผู้เชี่ยวชาญภายนอก หากพิจารณาเห็นว่า เป็นกรณีปัญหาที่มีความยากเกินกว่าศักยภาพของโรงเรียนจะดูแลช่วยเหลือได้

6. การรายงานผล

จัดทำหลักฐานการสรุปรายงานประชาสัมพันธ์ที่ครอบคลุมประเด็นต่อไปนี้
จุดประสงค์ เป้าหมาย วิธีการดำเนินงาน ผลการดำเนินงาน ปัญหาและอุปสรรค ข้อเสนอแนะ/
แนวทางการพัฒนา

การจําแนกประเภทเครื่องมือเพื่อใช้ในการช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนบ้านทองคํงตามกระบวนการดูแลช่วยเหลือนักเรียน (เอกสารหมายเลข 1/1)

ขั้นตอนที่ 1 การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล

1. แบบบันทึกรายงานการเยี่ยมบ้าน (เอกสารหมายเลข 1/1)
2. แบบประเมินการเยี่ยมบ้าน (เอกสารหมายเลข 1/2)
3. แบบบันทึกการสัมภาษณ์ (เอกสารหมายเลข 1/3)
4. บันทึกสรุปรายงานการเยี่ยมบ้านนักเรียน (เอกสารหมายเลข 1/4)

5. แบบประเมินพฤติกรรม (SDQ) ฉบับนักเรียน (เอกสารหมายเลข 1/5)
6. แบบประเมินพฤติกรรม (SDQ) ฉบับครู (เอกสารหมายเลข 1/6)
7. แบบประเมินพฤติกรรม (SDQ) ฉบับผู้ปกครองนักเรียน (เอกสารหมายเลข 1/7)
8. การให้คะแนนและการแปลผลแบบประเมินพฤติกรรม (SDQ) (เอกสารหมายเลข 1/8)

บันทึกรายงานการเยี่ยมบ้าน (เอกสารหมายเลข 1/1)
โรงเรียนบ้านทองค้ำ
 ภาคเรียนที่ ปีการศึกษา

1. ประวัติส่วนตัวของนักเรียน

1.1 ชื่อนักเรียน นามสกุล ชั้น ป. .../... เลขที่ ... เลขประจำตัว
 เกิดวันที่ เดือน พ.ศ.
 ชื่อครูที่ปรึกษา
 วันที่ไปเยี่ยมบ้าน เวลา น. ถึง น.
 ที่อยู่
 โทรศัพท์

2. สถานภาพภายในครอบครัว

2.1 อาชีพหลัก

อาชีพเสริม (อาชีพรอง) คือ

รายได้ภายในบ้านประมาณเดือนละ บาท (รายได้บิดาและรายได้มารดา)
 รายจ่ายภายในบ้านประมาณเดือนละ บาท
 นักเรียนนำเงินมาโรงเรียนวันละ บาท นำอาหารมารับประทานหรือไม่

ค่าใช้จ่ายในการเดินทางของนักเรียนแต่ละวัน บาท

โดยรถรับจ้าง รถส่วนตัว รถมอเตอร์ไซค์ส่วนตัว รถมอเตอร์ไซค์รับจ้าง
 รถโดยสารประจำทาง เรือ เดินมาโรงเรียน อื่นๆ ระบุ

สรุปสภาพเศรษฐกิจของครอบครัว

2.2 ลักษณะโดยทั่วไปของสภาพบ้าน / ทำเลบ้าน

บ้านเช่า บ้านไม้ชั้นเดียว บ้านไม้สองชั้น ทาวน์เฮาส์
 ตึกแถว อื่นๆ ระบุ

สถานภาพ เจ้าของ ด้านใดอาศัยผู้อื่น เช่า เดือนละ บาท
 อื่นๆ ระบุ

2.3 สภาพแวดล้อมและบริเวณที่ตั้ง

2.4 สภาพภายในบ้านและบรรยากาศ

3. การช่วยเหลือตามความจำเป็น

นักเรียนต้องการให้โรงเรียนช่วยเหลือด้านใด

ลงชื่อ
 (.....

..... / /
 ผู้ปกครองที่ให้ข้อมูล

4. รูปข้อคิดเห็นและภาพรวม

.....

.....

.....

.....

.....

ลงชื่อ

(.....

..... / /

ผู้บันทึกการเยี่ยมชมบ้าน

ลงชื่อ

(.....

..... / /

ผู้บันทึกการเยี่ยมชมบ้าน

แนบรูปถ่ายตามความเหมาะสม

รูปถ่าย

แบบประเมินการเยี่ยมบ้าน (เอกสารหมายเลข 1/2)
โรงเรียนบ้านทองคั้ง

เพศ ชาย
 หญิง

อายุ ปี ศาสนา

คำชี้แจง: โปรดกาเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความเป็นจริง

รายการ	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. ท่านรู้สึกพอใจในการที่ครูที่ปรึกษามาเยี่ยมบ้าน					
2. ท่านเต็มใจให้ความร่วมมือในการใช้ข้อมูล					
3. ท่านคิดว่าการเยี่ยมบ้านจะทำให้ครูเข้าใจบุตรหลานของท่านมากขึ้น					
4. ท่านพอใจในตัวครูที่ปรึกษาที่มาเยี่ยมบ้าน					
5. ท่านต้องการให้ครูที่ปรึกษาร่วมมือและประสานกับทางบ้านสม่ำเสมอ					

ข้อเสนอแนะอื่นๆ

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ขอขอบคุณอย่างยิ่งในความร่วมมือ

แบบบันทึกการสัมภาษณ์

(เอกสารหมายเลข 1/3)

ชื่อนักเรียน นามสกุล ป. / เลขที่

อายุ ปี วันเดือนปี เวลา น. สถานที่

ผู้สัมภาษณ์ ตำแหน่ง

จุดมุ่งหมายในการสัมภาษณ์เพื่อ

บันทึกผลจากการสัมภาษณ์

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

การนำข้อมูลจากการสัมภาษณ์มาสรุปประเด็นปัญหาประมวลความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ ดังนี้

✧ ประเด็นปัญหาเกี่ยวกับเรื่อง มีรายละเอียดข้อมูล คือ

1.

2.

✧ ความคิดเห็น

✧ ข้อเสนอแนะ

.....

.....

ลงชื่อ ผู้สัมภาษณ์

(.....)

ตำแหน่ง

บันทึกสรุปรายงานการเยี่ยมบ้านนักเรียน (เอกสารหมายเลข 1/4)
โรงเรียนบ้านทองคั้ง

วันที่ เดือน พ.ศ.

เรื่อง สรุปรายงานการเยี่ยมบ้านนักเรียน
เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียน

ข้าพเจ้าเป็นครูที่ปรึกษานักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ... / ... มีนักเรียนในการดูแล จำนวน คน
ได้ดำเนินการเยี่ยมบ้านนักเรียนในภาคเรียนที่ .. ปีการศึกษา ไปแล้วจำนวน คน ดังมีรายนามต่อไปนี้

ลำดับที่	ชื่อ - สกุล	ลำดับที่	ชื่อ - สกุล	ลำดับที่	ชื่อ - สกุล
รวมทั้งสิ้น		คน			

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบ และ พิจารณา

ลงชื่อ ครูที่ปรึกษา
(.....)

ลงชื่อ ครูที่ปรึกษา
(.....)

ลงชื่อ หัวหน้างานระบบดูแลฯ
(.....)

ลงชื่อ รองฯฝ่ายกิจการนักเรียน
(.....)

ลงชื่อ ผู้อำนวยการ
(.....)

แบบประเมินพฤติกรรมเด็ก (SDQ)

แบบประเมินตนเอง (SDQ) นี้เป็นแบบประเมินของสำนักพัฒนาสุขภาพจิต กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข พัฒนาจาก The Strengths and Difficulties Questionnaire (SDQ) เป็นเครื่องมือที่ผ่านการวิจัยแล้วว่า มีประสิทธิภาพในการคัดกรองปัญหาเด็กได้ดี สามารถช่วยเหลือครูในการคัดกรองปัญหาและให้การช่วยเหลือเบื้องต้นแก่เด็กในโรงเรียน แบบประเมินตนเอง (SDQ) นี้เหมาะที่จะใช้กับเด็กอายุระหว่าง 4 – 16 ปี

แบบประเมินแต่ละชุด มี 2 หน้า หน้าแรกเป็นลักษณะพฤติกรรม จำนวน 25 ข้อ ซึ่งลักษณะของพฤติกรรมทั้งด้านบวกและด้านลบ โดยสามารถจัดเป็นพฤติกรรมได้ 5 ด้าน ได้แก่

1. พฤติกรรมด้านอารมณ์ (5 ข้อ)
2. พฤติกรรมอยู่ไม่นิ่ง / สมาธิสั้น (5 ข้อ)
3. พฤติกรรมเกร / ความประพฤติ (5 ข้อ)
4. พฤติกรรมด้านความสัมพันธ์กับเพื่อน (5 ข้อ)
5. พฤติกรรมด้านสัมพันธภาพทางสังคม (5 ข้อ)

คะแนนรวมของกลุ่มที่ 1 – 4 เป็นคะแนนที่แสดงถึงปัญหาพฤติกรรมของเด็กในด้านนั้นๆ (Total Difficulties Score) ส่วนคะแนนในด้านที่ 5 เป็นคะแนนที่แสดงถึงจุดแข็งของเด็ก (Strength Score) ซึ่งเป็นส่วนสำคัญในการพิจารณานำจุดแข็งมาใช้เพื่อให้การช่วยเหลือแก้ไขปัญหาในด้านอื่นๆ แก่เด็กต่อไป ในขณะที่คะแนนด้านสัมพันธภาพทางสังคมก็เป็นตัวบ่งชี้ให้ครู ได้ทราบถึงความยากง่ายในการแก้ปัญหา ถ้าเด็กมีจุดแข็ง (คะแนนด้านสัมพันธภาพทางสังคมสูง) การให้ความช่วยเหลือปัญหาพฤติกรรมจะง่ายกว่าเด็กที่ไม่มีจุดแข็ง (คะแนนด้านสัมพันธภาพทางสังคมต่ำ) เป็นต้น

หน้าที่ 2 ในด้านหลังของแบบประเมิน เป็นการประเมินผลกระทบของพฤติกรรมว่ามีความเรื่องร้องส่งผลกระทบต่อบุคคลรอบข้าง ต่อตัวเด็กเอง มีผลต่อสัมพันธภาพทางสังคม และชีวิตประจำวันของเด็กมากน้อยอย่างไร ซึ่งส่วนนี้ให้คำสรุปลงว่า “เป็นระดับความรุนแรงของปัญหา”

ข้อแนะนำการใช้

1. แบบประเมินตนเอง (SDQ) มี 3 ชุด คือ
 - 1.1 แบบประเมินพฤติกรรม (SDQ) ฉบับนักเรียน (เอกสารหมายเลข 1/5)
 - 1.2 แบบประเมินพฤติกรรม (SDQ) ฉบับครู (เอกสารหมายเลข 1/6)
 - 1.3 แบบประเมินพฤติกรรม (SDQ) ฉบับผู้ปกครองนักเรียน (เอกสารหมายเลข 1/7)

แบบประเมินทั้ง 3 ชุดนี้ มีลักษณะข้อความคล้ายคลึงกับคำถามในแบบประเมินที่นักเรียนประเมินตนเอง ตลอดจนการตรวจให้คะแนน ยกเว้นเกณฑ์การแปรผลต่างกันเล็กน้อย

2. ครูที่ประเมินนักเรียน ตลอดจนผู้ปกครองที่จะประเมิน ควรรู้จักนักเรียนและมีความใกล้ชิดกับนักเรียนมาระยะเวลาหนึ่ง และควรประเมินทั้ง 25 ข้อในครั้งเดียว

3. ระยะเวลาที่นักเรียนประเมินตนเอง ครูประเมินนักเรียน หรือผู้ปกครองประเมินนักเรียน ควรเป็นระยะเวลาที่ใกล้เคียงกัน

4. ครั้งแรกอาจให้นักเรียนประเมินตนเองก่อน และครู/ผู้ปกครองสามารถใช้แบบประเมินตนเองฉบับของครู/ผู้ปกครอง ทำการประเมินนักเรียนซ้ำเพื่อดูผลที่ได้สอดคล้องกันหรือไม่

5. อาจใช้การสัมภาษณ์หรือเครื่องมืออื่นช่วยในการพิจารณาเพิ่มเติมกรณีที่เห็นว่าผลที่ได้ขัดแย้งกับความเป็นจริง อย่าลืมว่า ไม่มีเครื่องมือชนิดใดสมบูรณ์แบบ ขึ้นอยู่กับสภาพความพร้อมของผู้ตอบ แบบการประเมินเป็นสำคัญ แบบประเมินตนเองชุดนี้เป็นเพียงเครื่องมือเพื่อช่วยในการคัดกรองปัญหานักเรียนเท่านั้น ไม่ใช่เป็นตัวชี้้นำครูในการตัดสินปัญหานักเรียน

6. การประเมินพฤติกรรมนักเรียน เป็นการประเมินในช่วง 6 เดือนที่ผ่านมา ยกเว้นการใช้เพื่อติดตามลักษณะพฤติกรรมของนักเรียน

แบบประเมินตนเอง (SDQ) ฉบับนักเรียนประเมิน (เอกสารหมายเลข 1/5)

(ด้านหลัง)

ชื่อ-สกุลนักเรียน (นาย/ค.ช./นางสาว/ค.ญ.) ชั้นป. / เลขที่

วันเดือนปีเกิด เพศ ชาย หญิง

คำชี้แจง: จงทำเครื่องหมาย × ลงในช่องท้ายหัวข้อ กรุณาตอบให้ตรงความเป็นจริงที่เกิดขึ้นในช่วง 6 เดือน

ข้อ	รายการประเมิน	ไม่จริง	ค่อนข้างจริง	จริง
1	ฉันพยายามจะทำตัวดีกับคนอื่น ฉันใส่ใจในความรู้สึกของคนอื่น			
2	ฉันอยู่ไม่นิ่ง ฉันนั่งนานๆ ไม่ได้			
3	ฉันปวดศีรษะ ปวดท้อง หรือไม่สบายบ่อยๆ			
4	ฉันเต็มใจแบ่งปันสิ่งของให้คนอื่น (ของกิน เกม ปากกา เป็นต้น)			
5	ฉันโกรธแค้น และมักอารมณ์เสีย			
6	ฉันชอบอยู่กับตัวเอง ฉันชอบเล่นคนเดียว หรืออยู่ตามลำพัง			
7	ฉันมักทำตามที่คุณอื่นบอก			
8	ฉันขี้กังวล			
9	ใครๆ ก็ฟังฉัน ได้ถ้าเขาเสียใจ อารมณ์ไม่ดีหรือไม่สบายใจ			
10	ฉันอยู่ไม่สุข วุ่นวาย			
11	ฉันมีเพื่อนสนิท			
12	ฉันมีเรื่องทะเลาะวิวาทบ่อย ฉันทำให้คนอื่นทำอย่างที่คุณต้องการได้			
13	ฉันไม่มีความสุข ท้อแท้ ร้องไห้บ่อย			
14	เพื่อนๆ ส่วนมากชอบฉัน			
15	ฉันวอกแวกง่าย ฉันรู้สึกว่าไม่มีสมาธิ			
16	ฉันกังวลเวลาอยู่ในสถานการณ์ที่ไม่คุ้น และเสียความเชื่อมั่นในตนเองง่าย			
17	ฉันใจดีกับเด็กที่เล็กกว่า			
18	มีคนว่าฉัน โกหก หรือขี้อายบ่อยๆ			
19	เด็กๆ คนอื่น สอเลี่ยนหรือรังแกฉัน			
20	ฉันมักจะอาสาช่วยเหลือคนอื่น (พ่อแม่ ,ครู, เด็กคนอื่น)			
21	ฉันคิดก่อนทำ			
22	ฉันเอาของคนอื่นในบ้าน ที่โรงเรียน หรือที่อื่นๆ			
23	ฉันเข้ากับผู้ใหญ่ได้ดีกว่าเด็กวัยเดียวกัน			
24	ฉันขี้กลัว รู้สึกหวาดกลัวได้ง่าย			
25	ฉันทำงานได้จนสำเร็จ ความตั้งใจในการทำงานของฉันดี			

นักเรียนมือข้างอื่นที่จะบอกอีกหรือไม่

คะแนนด้านที่ 1

แปลผล

คะแนนด้านที่ 2

แปลผล

คะแนนด้านที่ 3

แปลผล

คะแนนด้านที่ 4

แปลผล

รวมคะแนนทั้ง 4 ด้าน

แปลผล

คะแนนสัมพันธภาพทางสังคม

แปลผล

(ด้านหลัง)

โดยรวมนักเรียนคิดว่า ตัวเองมีปัญหาในด้านใดด้านหนึ่งต่อไปนี้หรือไม่
 ด้านอารมณ์ ด้านสมาธิ ด้านพฤติกรรม หรือความสามารถเข้ากับผู้อื่น

ไม่ ใช่ มีปัญหาเล็กน้อย
 ใช่ มีปัญหาชัดเจน ใช่ มีปัญหาอย่างมาก

ถ้าตอบว่า “ไม่” ไม่ต้องตอบคำถามข้อต่อไป

ถ้าตอบว่า “ใช่” กรุณาตอบข้อต่อไปนี้

ปัญหานี้เกิดขึ้นมานานเท่าไรแล้ว

น้อยกว่า 1 เดือน 1-5 เดือน
 6-12 เดือน มากกว่า 1 ปี

ปัญหานี้ทำให้นักเรียนรู้สึกไม่สบายใจหรือไม่

ไม่เลย เล็กน้อย
 ค่อนข้างมาก มาก

ปัญหานี้รบกวนชีวิตประจำวันของนักเรียนในด้านต่างๆ ต่อไปนี้หรือไม่

	ไม่	เล็กน้อย	ค่อนข้างมาก	มาก
ความเป็นอยู่ที่บ้าน				
การคบเพื่อน				
การเรียนในห้องเรียน				
กิจกรรมยามว่าง				

ปัญหานี้ทำให้คนรอบข้างเกิดความยุ่งยากหรือไม่ (ครอบครัว เพื่อน ครู เป็นต้น)

ไม่เลย เล็กน้อย
 ค่อนข้างมาก มาก

คะแนนรวมแบบประเมินด้านหลัง แปลผล

แบบประเมินตนเอง (SDQ) ฉบับครูประเมินนักเรียน (เอกสารหมายเลข 1/6) (ด้านหน้า)

ชื่อ-สกุลนักเรียน (นาย/ค.ช./นางสาว/ค.ญ.) ชั้นป. / เลขที่

วัน/เดือน/ปีเกิด เพศ ชาย หญิง

คำชี้แจง: จงทำเครื่องหมาย X ลงในช่องท้ายหัวข้อ กรุณาตอบให้ตรงความเป็นจริงที่เกิดขึ้นในช่วง 6 เดือน

ข้อ	รายการประเมิน	ไม่จริง	ค่อนข้างจริง	จริง
1	ห่วงใยความรู้สึกของคนอื่น			
2	อยู่ไม่นิ่งนั่งนิ่งๆ ไม่ได้			
3	มักจะบ่นว่าปวดศีรษะ ปวดท้อง หรือไม่สบาย			
4	เต็มใจแบ่งปันสิ่งของให้เพื่อน (ขนม, ของเล่น, ดินสอ เป็นต้น)			
5	มักจะอาละวาดหรือโมโหง่าย			
6	ค่อนข้างแยกตัว ชอบเล่นคนเดียว			
7	เชื่อฟัง มักจะทำตามผู้ใหญ่ที่ต้องการ			
8	กังวลใจหลายเรื่อง ดูวิตกกังวลเสมอ			
9	เป็นที่พึ่งได้เวลาที่คนอื่นเสียใจ อารมณ์ไม่ดี หรือไม่สบายใจ			
10	อยู่ไม่สุข วุ่นวายอย่างมาก			
11	มีเพื่อนสนิท			
12	มักมีเรื่องทะเลาะวิวาทกับเด็กอื่น หรือรังแกเด็กอื่น			
13	ดูไม่มีความสุข ท้อแท้ ร้องไห้บ่อย			
14	เป็นที่ชื่นชมชอบของเพื่อน			
15	วอกแวกง่าย สมาธิสั้น			
16	เครียด ไม่ยอมห่างเวลาอยู่ในสถานการณ์ที่ไม่คุ้น และขาดความเชื่อมั่นในตนเอง			
17	ใจดีกับเด็กที่เล็กกว่า			
18	ชอบโกหกหรือจู้จี้			
19	ถูกเด็กคนอื่นล้อเลียนหรือรังแก			
20	ชอบอาสาช่วยเหลือคนอื่น (พ่อ, แม่, ครู, เด็กคนอื่น)			
21	ลืตก่อนทำ			
22	ขโมยของของที่บ้าน ที่โรงเรียน หรือที่อื่น			
23	เข้ากับผู้ใหญ่ได้ดีกว่าเด็กวัยเดียวกัน			
24	ขี้กลัว รู้สึกหวาดกลัวได้ง่าย			
25	ทำงานได้จนเสร็จ มีความตั้งใจในการทำงาน			

คุณมีความเห็นหรือความกังวลอื่นอีกหรือไม่

.....

คะแนนด้านที่ 1

แปลผล

คะแนนด้านที่ 2

แปลผล

คะแนนด้านที่ 3

แปลผล

คะแนนด้านที่ 4

แปลผล

รวมคะแนนทั้ง 4 ด้าน

แปลผล

คะแนนสัมพันธภาพทางสังคม

แปลผล

(ด้านหลัง)

โดยรวมแล้วคุณคิดว่า เด็กมีปัญหาในด้านใดด้านหนึ่งต่อไปนี้หรือไม่

ด้านอารมณ์ ด้านสมาธิ ด้านพฤติกรรม หรือความสามารถเข้ากับผู้อื่น

- ไม่ ใช่ มีปัญหาเล็กน้อย
 ใช่ มีปัญหาชัดเจน ใช่ มีปัญหาอย่างมาก

ถ้าตอบว่า “ไม่” ไม่ต้องตอบคำถามข้อต่อไป

ถ้าตอบว่า “ใช่” กรุณาตอบข้อต่อไปนี้

ปัญหานี้เกิดขึ้นมานานเท่าไรแล้ว

- น้อยกว่า 1 เดือน 1-5 เดือน
 6-12 เดือน มากกว่า 1 ปี

ปัญหานี้ทำให้นักเรียนรู้สึกไม่สบายใจหรือไม่

- ไม่เลย เล็กน้อย
 ค่อนข้างมาก มาก

ปัญหานี้รบกวนชีวิตประจำวันของเด็กในด้านต่างๆ ต่อไปนี้หรือไม่

การคบเพื่อน
 การเรียนในห้องเรียน

ไม่	เล็กน้อย	ค่อนข้างมาก	มาก

ปัญหาของเด็กทำให้คุณหรือชั้นเรียนเกิดความยุ่งยากหรือไม่ (ครอบคลุม เพื่อน ครู เป็นต้น)

- ไม่เลย เล็กน้อย
 ค่อนข้างมาก มาก

.....

(.....)

ครูที่ปรึกษา/ครูผู้สอน/อื่นๆ (โปรดระบุ)

...../...../.....

คะแนนรวมแบบประเมินด้านหลัง

แปลผล

แบบประเมินตนเอง (SDQ) ฉบับผู้ปกครองประเมิน (เอกสารหมายเลข 1/7) (ด้านหน้า)

ชื่อ-สกุลนักเรียน (นาย/ค.ช./นางสาว/ค.ญ.) ชั้นป. / เลขที่

วัน/เดือน/ปีเกิด เพศ ชาย หญิง

คำชี้แจง: จงทำเครื่องหมาย x ลงในช่องท้ายหัวข้อ กรุณาตอบให้ตรงความเป็นจริงที่เกิดขึ้นในช่วง 6 เดือน

ข้อ	รายการประเมิน	ไม่จริง	ค่อนข้างจริง	จริง
1	ห่วงใยความรู้สึกของคนอื่น			
2	อยู่ไม่นิ่งนั่งๆ ไม่ได้			
3	มักจะบ่นว่าปวดศีรษะ ปวดท้อง หรือไม่สบาย			
4	เต็มใจแบ่งปันสิ่งของให้เพื่อน (ขนม, ของเล่น, ดินสอ เป็นต้น)			
5	มักจะอาละวาดหรือโมโหร้าย			
6	ค่อนข้างแสบตัว ชอบเล่นคนเดียว			
7	เชื่อฟัง มักจะทำตามผู้ใหญ่ต้องการ			
8	กังวลใจหลายเรื่อง ดูวิตกกังวลเสมอ			
9	เป็นที่พึ่งได้เวลาที่คนอื่นเสียใจ อารมณ์ไม่ดี หรือไม่สบายใจ			
10	อยู่ไม่สุข วุ่นวายอย่างมาก			
11	มีเพื่อนสนิท			
12	มักมีเรื่องทะเลาะวิวาทกับเด็กอื่น หรือรังแกเด็กอื่น			
13	ดูไม่มีความสุข ท้อแท้ ร้องไห้บ่อย			
14	เป็นที่ชื่นชมของเพื่อน			
15	วอกแวกง่าย สมาธิสั้น			
16	เครียด ไม่ยอมห่างเวลาอยู่ในสถานการณ์ที่ไม่คุ้น และขาดความเชื่อมั่นในตนเอง			
17	ใจดีกับเด็กที่เล็กกว่า			
18	ชอบโกหกหรือขี้โกง			
19	ถูกเด็กคนอื่นล้อเลียนหรือรังแก			
20	ชอบอาสาช่วยเหลือคนอื่น (พ่อ, แม่, ครู, เด็กคนอื่น)			
21	คิดก่อนทำ			
22	ขโมยของของที่บ้าน ที่โรงเรียน หรือที่อื่น			
23	เข้ากับผู้ใหญ่ได้ดีกว่าเด็กวัยเดียวกัน			
24	ขี้กลัว รู้สึกหวาดกลัวได้ง่าย			
25	ทำงานได้จนเสร็จ มีความตั้งใจในการทำงาน			

คุณมีความเห็นหรือความกังวลอื่นอีกหรือไม่.....

.....

คะแนนด้านที่ 1

แปลผล

คะแนนด้านที่ 2

แปลผล

คะแนนด้านที่ 3

แปลผล

คะแนนด้านที่ 4

แปลผล

รวมคะแนนทั้ง 4 ด้าน

แปลผล

คะแนนสัมพันธภาพทางสังคม

แปลผล

(ด้านหลัง)

โดยรวมคุณคิดว่าเด็กมีปัญหาในด้านใดด้านหนึ่งต่อไปนี้หรือไม่

ด้านอารมณ์ ด้านสมาธิ ด้านพฤติกรรม หรือความสามารถเข้ากับผู้อื่น

- ไม่ ใช่ มีปัญหาเล็กน้อย
 ใช่ มีปัญหาชัดเจน ใช่ มีปัญหาอย่างมาก

ถ้าตอบว่า “ไม่” ไม่ต้องตอบคำถามข้อต่อไป

ถ้าตอบว่า “ใช่” กรุณาตอบข้อต่อไปนี้

ปัญหานี้เกิดขึ้นมานานเท่าไรแล้ว

- น้อยกว่า 1 เดือน 1-5 เดือน
 6-12 เดือน มากกว่า 1 ปี

ปัญหานี้ทำให้เด็กรู้สึกไม่สบายใจหรือไม่

- ไม่เลย เล็กน้อย
 ค่อนข้างมาก มาก

ปัญหานี้รบกวนชีวิตประจำวันของเด็กในด้านต่างๆ ต่อไปนี้หรือไม่

ความเป็นอยู่ที่บ้าน
 การคบเพื่อน
 การเรียนในห้องเรียน
 กิจกรรมยามว่าง

ไม่	เล็กน้อย	ค่อนข้างมาก	มาก

ปัญหานี้ทำให้คุณหรือครอบครัวเกิดความยุ่งยากหรือไม่

- ไม่เลย เล็กน้อย
 ค่อนข้างมาก มาก

.....
 (.....)

พ่อ/แม่/อื่นๆ (โปรดระบุ)

คะแนนรวมแบบประเมินด้านหลัง แปลผล

การให้คะแนนและการแปลผล

(เอกสารหมายเลข 1/8)

ด้านหน้า

การให้คะแนนแยกตามรายด้าน

1. ด้านอารมณ์

ข้อ	รายการประเมิน	ไม่จริง	ค่อนข้างจริง	จริง
3	มักจะบ่นว่าปวดศีรษะ ปวดท้อง	0	1	2
8	กังวลใจหลายเรื่อง กังวลเสมอ	0	1	2
13	ดูไม่มีความสุข ท้อแท้	0	1	2
16	เครียด ไม่ยอมห่างเวลาอยู่ในสถานการณ์ที่ไม่คุ้นและขาดความเชื่อมั่นในตนเอง	0	1	2
24	ซึ่กลัว รู้สึกหวาดกลัวง่าย	0	1	2

รวมคะแนน จัดอยู่ในกลุ่ม 0 - 5 ปกติ 6 เสียง 7 - 10 ปัญหา

2. ด้านความประพฤติ/เกร

ข้อ	รายการประเมิน	ไม่จริง	ค่อนข้างจริง	จริง
5	มักจะอาละวาด หรือ โมโห ร้าย	0	1	2
7	เชื่อฟัง มักจะทำตามผู้ใหญ่ต้องการ	2	1	0
12	มักจะมีเรื่องทะเลาะวิวาทกับเด็กอื่น หรือรังแกเด็กอื่น	0	1	2
18	ชอบโกหก หรือ ซื่อโกง	0	1	2
22	ขโมยของของที่บ้าน ที่โรงเรียนหรือที่อื่น	0	1	2

รวมคะแนน จัดอยู่ในกลุ่ม 0 - 4 ปกติ 5 เสียง 6 - 10 ปัญหา

3. ด้านพฤติกรรมไม่อยู่นิ่ง/สมาธิสั้น

ข้อ	รายการประเมิน	ไม่จริง	ค่อนข้างจริง	จริง
2	อยู่ไม่นิ่ง นั่งนิ่งๆ ไม่ได้	0	1	2
10	อยู่ไม่สุข วุ่นวายอย่างมาก	0	1	2
15	วอกแวกง่าย สมาธิสั้น	0	1	2
21	คิดก่อนทำ	2	1	0
25	ทำงานได้จนเสร็จ มีความตั้งใจในการทำงาน	2	1	0

รวมคะแนน จัดอยู่ในกลุ่ม 0 - 5 ปกติ 6 เสียง 7 - 10 มีปัญหา

4. ด้านความสัมพันธ์กับเพื่อน

ข้อ	รายการประเมิน	ไม่จริง	ค่อนข้างจริง	จริง
6	ค่อนข้างแยกตัว ชอบเล่นคนเดียว	0	1	2
11	มีเพื่อนสนิท	2	1	0
14	เป็นที่ชื่นชอบของเพื่อน	2	1	0
19	ถูกเด็กคนอื่นล้อเลียน หรือรังแก	0	1	2
23	เข้ากับผู้ใหญ่ได้ดีกว่าเด็กวัยเดียวกัน	0	1	2

รวมคะแนน จัดอยู่ในกลุ่ม 0-3 ปกติ 4 เสี่ยง 5-10 มีปัญหา

5. ด้านสัมพันธภาพทางสังคม

ข้อ	รายการประเมิน	ไม่จริง	ค่อนข้างจริง	จริง
1	ห่วงใยความรู้สึกของผู้อื่น	0	1	2
4	เต็มใจแบ่งปันสิ่งของให้เพื่อน (ขนม ของเล่น ดินสอ เป็นต้น)	0	1	2
9	เป็นที่พึ่งได้เวลาที่คนอื่นเสียใจ อารมณ์ไม่ดี หรือไม่สบายใจ	0	1	2
17	ใจดีกับเด็กที่เล็กกว่า	0	1	2
20	ชอบอาสาช่วยเหลือผู้อื่น (พ่อแม่ ครู เด็กคนอื่น)	0	1	2

รวมคะแนน จัดอยู่ในกลุ่ม 4-10 ปกติ 3 เสี่ยง 0-2 มีปัญหา

สรุปการให้คะแนนและการแปลผลในภาพรวม (นักเรียนประเมินตนเอง)

รายการประเมิน	ปกติ	เสี่ยง	มีปัญหา
คะแนนรวมพฤติกรรมที่เป็นปัญหา (จากคะแนนรวมพฤติกรรม 4 ด้าน)	0-16	17-18	19-40
คะแนนรวมพฤติกรรมแต่ละด้าน			
1.คะแนนพฤติกรรมด้านอารมณ์	0-5	6	7-10
2.คะแนนพฤติกรรมเกร/ความประพฤติ	0-4	5	6-10
3.คะแนนพฤติกรรมไม่อยู่นิ่ง/สมาธิสั้น	0-5	6	7-10
4.คะแนนพฤติกรรมด้านความสัมพันธ์กับเพื่อน	0-3	4	5-10
5.คะแนนพฤติกรรมด้านสัมพันธภาพทางสังคม (คะแนนจุดแข็ง)	4-10 เป็นจุดแข็ง	ต่ำกว่า 3 ไม่มีจุดแข็ง	

ด้านหลัง

ประเมินว่ามีความเรื่อรัง ส่งผลกระทบต่อบุคคลรอบตัวเด็ก มีผลต่อสัมพันธภาพทางสังคมและชีวิตประจำวันของเด็ก ในการประเมินว่าตัวเองมีปัญหาด้านอารมณ์ ด้านสมาธิ ด้านพฤติกรรม หรือความสามารถเข้ากับผู้อื่นได้

ถ้าตอบว่า “ไม่” ไม่ต้องคิดคะแนนข้อต่อไป

ถ้าตอบว่า “ใช่” ให้พิจารณาแบบประเมินในหัวข้อต่อไปนี้

- ปัญหาทำให้รู้สึกไม่สบายใจหรือไม่

- ปัญหาที่รบกวนชีวิตประจำวันในด้านต่างๆ หรือไม่

ใน 2 หัวข้อนี้ ถ้าตอบว่า “ไม่” หรือ “เล็กน้อย” ให้ 0 คะแนน

“ค่อนข้างมาก” ให้ 1 คะแนน

“มาก” ให้ 2 คะแนน ดังนี้

ปัญหาทำให้รู้สึกไม่สบายใจ	ไม่	เล็กน้อย	ค่อนข้างมาก	มาก
	0	0	1	2
ปัญหาที่รบกวนชีวิตประจำวันในด้านต่างๆ				
➤ ความเป็นอยู่ที่บ้าน	0	0	1	2
➤ การคบเพื่อน	0	0	1	2
➤ การเรียนในห้องเรียน	0	0	1	2
➤ กิจกรรมยามว่าง	0	0	1	2

สรุปการแปลผลด้านหลัง

คะแนนรวม 0 คะแนน = ปกติ

คะแนนรวม 1-2 คะแนน = เสี่ยง

คะแนนรวม 3 คะแนนขึ้นไป = มีปัญหา

การแปลผลแบบประเมินพฤติกรรมนักเรียนฉบับครู/ผู้ปกครองประเมิน

คะแนนจากแบบประเมินด้านหน้า (25 ข้อ)

แบบประเมินพฤติกรรมนักเรียน ฉบับครูหรือผู้ปกครองเป็นผู้ประเมิน

	ปกติ	เสี่ยง	มีปัญหา
คะแนนรวมพฤติกรรมแต่ละด้าน	0-15	16-17	18-40
1.คะแนนพฤติกรรมด้านอารมณ์	0-3	4	5-10
2.คะแนนพฤติกรรมเกร/ความประพฤติ	0-3	4	5-10
3.คะแนนพฤติกรรมไม่อยู่นิ่ง/สมาธิสั้น	0-5	6	7-10
4.คะแนนพฤติกรรมด้านความสัมพันธ์กับเพื่อน	0-5	6	7-10
5.คะแนนพฤติกรรมด้านสัมพันธภาพทางสังคม	4-10	3	0-2
(คะแนนจุดแข็ง)	เป็นจุดแข็ง	(ไม่มีจุดแข็ง)	

ขั้นตอนที่ 2 การคัดกรองนักเรียน

1. แบบคัดกรองนักเรียนรายบุคคลตามเกณฑ์การคัดกรอง (เอกสารหมายเลข 2/1)
2. แบบคัดกรองนักเรียนและแนวทางการช่วยเหลือ (เอกสารหมายเลข 2/2)
3. แบบสรุปผลการคัดกรองและช่วยเหลือนักเรียนเป็นรายบุคคล (เอกสารหมายเลข 2/3)

เกณฑ์การคัดกรองนักเรียน (เอกสารหมายเลข 2/1)

การคัดกรองนักเรียนเพื่อจัดเป็นกลุ่มปกติ กลุ่มเสี่ยง และกลุ่มมีปัญหา นั้น ครูที่ปรึกษาสามารถวิเคราะห์ข้อมูลจากระเบียบสะสม SDQ และอื่นๆ ที่จัดทำเพิ่มเติม แต่ทั้งนี้โรงเรียนแต่ละแห่งจำเป็นต้องประชุมครูเพื่อพิจารณาเกณฑ์การคัดกรองนักเรียน เพื่อให้ครูที่ปรึกษามีหลักในการคัดกรองนักเรียนตรงกันทั้งโรงเรียน ดังมีตัวอย่างต่อไปนี้

ข้อมูลนักเรียน	กลุ่มปกติ	กลุ่มเสี่ยง	กลุ่มมีปัญหา
1. ด้านความสามารถ 1.1 การเรียน	<ul style="list-style-type: none"> - ผลการเรียนเฉลี่ย 2.00 ขึ้นไป - ไม่เข้าเรียนในวิชาต่างๆ ไม่เกิน 3 ครั้งใน 1 วิชา - มาเรียนสายไม่เกิน 5 ครั้ง ใน 1 ภาคเรียน 	<ul style="list-style-type: none"> - ผลการเรียนเฉลี่ย 1.00 - 2.00 - มาโรงเรียนสายมากกว่า 5 ครั้ง แต่ไม่เกิน 10 ครั้ง ใน 1 ภาคเรียน - ไม่เข้าเรียนในวิชาต่างๆ 3-5 ครั้ง ต่อ 1 วิชา 	<ul style="list-style-type: none"> - ผลการเรียนเฉลี่ยต่ำกว่า 1.00 - อ่านหนังสือไม่คล่อง - เขียนหนังสือไม่ถูกต้อง สะกดคำผิดเมื่อกำขยา - ไม่เข้าใจบทเรียนทุกวิชา - ไม่เข้าเรียนในวิชาต่างๆ มากกว่า 5 ครั้ง ต่อ 1 วิชา - มาเรียนสายมากกว่า 10 ครั้งใน 1 ภาคเรียน
1.2 ความสามารถพิเศษ	- ถ้านักเรียนมีความสามารถพิเศษ จะเป็นจุดแข็งของนักเรียนในทุกกลุ่ม		
2. ด้านสุขภาพ 2.1 สุขภาพกาย	<ul style="list-style-type: none"> - อายุ น้ำหนัก ส่วนสูง สัมพันธ์กัน - ร่างกายแข็งแรง - ไม่มีโรคประจำตัว 	<ul style="list-style-type: none"> - น้ำหนักผิดปกติและไม่สัมพันธ์กับส่วนสูงหรืออายุ - มีโรคประจำตัว หรือเจ็บป่วยบ่อยๆ - มีความพิการทางกายหรือบกพร่องด้านการได้ยิน การฟัง การมองเห็น หรืออื่นๆ - ทั้ง 3 ประการดังกล่าว มีผลกระทบต่อความสามารถด้านการเรียนในระดับเสี่ยง 	<ul style="list-style-type: none"> - ป่วยเป็นโรคร้ายแรงหรือเรื้อรัง หรือมีความพิการทางกาย มีความบกพร่องทางการได้ยิน การมองเห็น และความเจ็บป่วยหรือบกพร่องดังกล่าวมีผลกระทบต่อความสามารถด้านการเรียนในระดับมีปัญหา

ข้อมูลนักเรียน	กลุ่มปกติ	กลุ่มเสี่ยง	กลุ่มมีปัญหา
2.2 สุขภาพจิต – พฤติกรรม	- หากโรงเรียนใช้แบบประเมินพฤติกรรมเด็ก (SDQ) ให้พิจารณาตามเกณฑ์ของ (SDQ) - หากโรงเรียนใช้เครื่องมืออื่นๆ เช่น แบบประเมินความฉลาดทางอารมณ์ (EQ) ก็ให้ใช้เกณฑ์ของเครื่องมืออื่นๆ รวมทั้งการพิจารณาควบคู่กับข้อมูลอื่นๆ ที่มีเพิ่มเติม		
3. ด้านครอบครัว 3.1 เศรษฐกิจ 3.2 การคุ้มครองนักเรียน	- ครอบครัวมีรายได้พอเพียงในการเลี้ยงครอบครัว - นักเรียนมีความสัมพันธ์ที่ดีกับสมาชิกในครอบครัว - ที่พักอาศัยอยู่ในชุมชนที่ดี ไม่อยู่ใกล้แหล่งมั่วสุมหรือแหล่งเสี่ยงอันตราย	- รายได้ครอบครัว 2,001 - 10,000 บาท/เดือน - บิดาหรือมารดาตกงาน - มีภาระหนี้สินเป็นครั้ง-คราว - อยู่หอพัก - บิดามารดาหย่าร้างหรือสมรสใหม่ - ที่พักอยู่ในชุมชนแออัดหรือใกล้แหล่งมั่วสุมหรือแหล่งท่องเที่ยวกลางคืน - มีความขัดแย้งในครอบครัวหรือทะเลาะกันเป็นประจำ - มีความรู้สึกที่ไม่ดีต่อบิดาหรือมารดาใหม่ - มีการใช้สารเสพติดหรือเล่นการพนันในครอบครัว	- รายได้ครอบครัวต่ำกว่า 2,001 บาท/เดือน - ไม่มีอาหารกลางวันรับประทาน - ไม่มีเงินซื้ออุปกรณ์การเรียน - มีภาระหนี้สินจำนวนมากและมีตลอดปี - นักเรียนมีพื้นฐานด้านครอบครัวประการใดประการหนึ่งหรือหลายประการในกลุ่มเสี่ยงและมีผลกระทบต่อความสามารถด้านการเรียนของนักเรียนในระดับมีปัญหาหรือมีปัญหาพฤติกรรมที่คัดกรองโดย SDQ แล้วพบว่าจัดอยู่ในระดับมีปัญหา
4. ด้านอื่นๆ 4.1 สารเสพติด 4.2 เพศ	- ไม่ใช้สารเสพติด - ปรับตัวกับเพื่อนต่างเพศได้อย่างเหมาะสม	- เคยใช้สารเสพติด - เบี่ยงเบนทางเพศ - จับคู่กันอย่างชัดเจน	- ติดสารเสพติด - มีเพศสัมพันธ์ในวัยเรียน - ตั้งครรภ์ขณะกำลังเรียน

แบบคัดกรองนักเรียนและแนวทางการช่วยเหลือ (เอกสารหมายเลข 2/2)

[จากระเบียบสะสม,แบบประเมินพฤติกรรมเด็ก (SDQ) และอื่นๆ]

ชื่อ-สกุล ชั้น ป...../..... เลขที่

1. ด้านการเรียน

☐ กลุ่มปกติ ☐ กลุ่มเสี่ยง
☐ ผลการเรียนเฉลี่ย 1.00 – 1.50
☐ มาเรียนสายกว่า 5 – 10 ครั้งใน 1 ภาคเรียน
☐ เขียนหนังสือไม่ถูกต้อง สะกดคำผิดแม้แต่คำง่าย ๆ
☐ ไม่เข้าเรียนในวิชาต่างๆ 3 – 5 ครั้ง
☐ ไม่เข้าเรียนในวิชาต่างๆ 3 – 5 ครั้ง ต่อ 1 รายวิชา
☐ มาเรียนสายมากกว่า 10 ครั้ง ใน 1 ภาคเรียน
☐ อื่นๆ คือ..... | ☐ กลุ่มมีปัญหา
☐ ผลการเรียนเฉลี่ยต่ำกว่า 1.00
☐ อ่านหนังสือไม่ออก
☐ ไม่เข้าใจในบทเรียนทุกวิชา
☐ ไม่เข้าเรียนในวิชาต่างๆ มากกว่า 5 ครั้ง ต่อ 1 วิชา
☐ อ่านหนังสือไม่คล่อง
☐ อื่นๆ คือ |
|---|---|

2. ด้านความสามารถอื่นๆ

- มี คือ
- ไม่ชัดเจนในด้านความสามารถ

3. ด้านสุขภาพ

☐ ปกติ ☐ เสี่ยง
☐ น้ำหนักผิดปกติและไม่สัมพันธ์กับส่วนสูงหรืออายุ
☐ เจ็บป่วยบ่อยๆ
☐ ร่างกายไม่แข็งแรง
☐ ความบกพร่องทางการมองเห็น (ตาบอด)
☐ ความเจ็บป่วยที่มีผลกระทบต่อการศึกษา
☐ อื่นๆ คือ | ☐ มีปัญหา
☐ ป่วยเป็นโรคร้ายแรง/เรื้อรัง หรือ มีความพิการทางกาย
☐ มีความบกพร่องทางการได้ยิน
☐ ด้านสายตา สั้น / เอียง
☐ ด้านการรับฟัง (หูหนวก)
☐ อื่นๆ คือ |
|---|--|

4. ด้านสุขภาพจิตและพฤติกรรม (พิจารณาจากแบบประเมิน SDQ)

4.1 ด้านอารมณ์	☐ ปกติ ☐ เสี่ยง ☐ มีปัญหา
4.2 ด้านความประพฤติเกร	☐ ปกติ ☐ เสี่ยง ☐ มีปัญหา
4.3 ด้านพฤติกรรมไม่อยู่นิ่ง / สมาธิสั้น	☐ ปกติ ☐ เสี่ยง ☐ มีปัญหา
4.4 ด้านบุคลิกภาพและความสัมพันธ์กับเพื่อน	☐ ปกติ ☐ เสี่ยง ☐ มีปัญหา
ผลรวมทั้ง 4 ด้าน	☐ ปกติ ☐ เสี่ยง ☐ มีปัญหา
4.5 ด้านสัมพันธ์ทางสังคม	☐ ปกติ ☐ เสี่ยง ☐ มีปัญหา

5. ด้านเศรษฐกิจ

☐ ปกติ ☐ เสี่ยง
☐ บิดาหรือมารดาตกงาน
☐ รายได้น้อย (5,000 – 10,000)
☐ ใช้จ่ายแบบฟุ่มเฟือย
☐ ได้เงินมาโรงเรียนวันละบาท
☐ อื่นๆ คือ | ☐ มีปัญหา
☐ รายได้ครอบครัวต่ำกว่า 5,000 บาท / เดือน
☐ ไม่มีอาหารกลางวันรับประทาน
☐ บิดาและมารดาตกงาน
☐ ไม่มีเงินซื้ออุปกรณ์การเรียน
☐ มีภาระหนี้สินจำนวนมาก
☐ อื่นๆ คือ |
|--|--|

6. ด้านการคุ้มครองนักเรียน

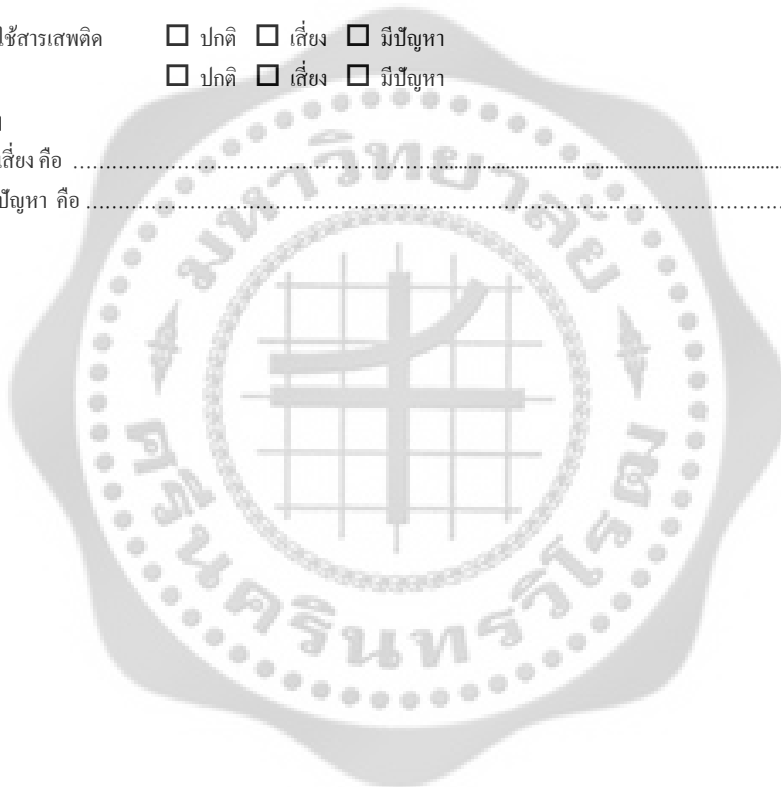
☐ ปกติ	☐ เสี่ยง	☐ มีปัญหา
☐ อยู่หอพัก	☐ บิดามารดาแยกทางกันหรือแต่งงานใหม่	☐ ไม่มีผู้ดูแล
☐ มีความรู้สึกที่ไม่ดีต่อบิดามารดา	☐ อาชีพผู้ปกครองเสี่ยงต่อกฎหมาย	☐ มีบุคคลในครอบครัวใช้สารเสพติด / เล่นการพนัน
☐ มีพฤติกรรมส่อไปในทางชู้สาว	☐ มีการใช้แอลกอฮอล์บางครั้ง	☐ มีบุคคลในครอบครัวเจ็บป่วยด้วยโรครุนแรง / เรื้อรัง
☐ มีการใช้สารเสพติดหรือเล่นการพนัน	☐ มีการใช้สารเสพติดหรือเล่นการพนัน	☐ มีความขัดแย้งและมีการใช้ความรุนแรงในครอบครัว
☐ ที่พักอยู่ในชุมชนแออัดหรือใกล้แหล่งมั่วสุม		☐ มีการถูกล่วงละเมิดทางเพศ ในครอบครัวเป็นบางครั้ง
		☐ มีการมั่วสุมทางเพศ
		☐ อื่นๆ คือ

7. ด้านอื่นๆ

- ด้านการใช้สารเสพติด ปกติ เสี่ยง มีปัญหา
- ด้านเพศ ปกติ เสี่ยง มีปัญหา
- ด้านอื่นๆ

ที่เสี่ยง คือ

มีปัญหา คือ

แบบสรุปผลการคัดกรองและช่วยเหลือนักเรียนเป็นรายบุคคล (เอกสารหมายเลข 2/3)
(สำหรับครูประจำชั้น)

ชื่อ สกุล ชั้น เลขที่

ปัญหาของนักเรียน

1. ด้านความสามารถ
 การเรียน คือ
 ความสามารถอื่นๆ
2. ด้านสุขภาพ
 ร่างกาย คือ
 จิตใจ คือ
3. ด้านพฤติกรรม
 ความประพฤติ คือ
 พฤติกรรม คือ
 ความสัมพันธ์กับเพื่อน/ครู/ผู้ปกครอง คือ
4. ด้านครอบครัว
 เศรษฐกิจ คือ
 การคุ้มครองนักเรียน คือ
 การเลี้ยงดู คือ
5. ด้านสังคม
 สิ่งแวดล้อม คือ

แผนการแก้ไขปัญหา

จัดกิจกรรมในห้องเรียน โดย

.....

จัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร โดย

.....

จัดกิจกรรมซ่อมเสริม โดย

.....

จัดกิจกรรมเพื่อนช่วยเพื่อน โดย

ติดต่อสื่อสารกับผู้ปกครอง โดย

.....

ขั้นตอนที่ 3 การป้องกันและแก้ไข้ปัญหา

- 1.แบบบันทึกการให้คำปรึกษา (เอกสารหมายเลข 3/1)
- 2.แบบบันทึกการประชุมให้คำปรึกษาเพื่อแก้้ปัญหานักเรียน (เอกสารหมายเลข 3/2)
- 3.แบบบันทึกการติดตามดูแลนักเรียน (เอกสารหมายเลข 3/3)

แบบบันทึกการให้คำปรึกษา

(เอกสารหมายเลข 3/1)

นักเรียนชื่อ.....สกุล.....ชั้น.....

วัน เดือน ปี.....เวลา.....น.

ประเภทของปัญหา

 การเรียน การปรับตัว บุคลิกภาพ พฤติกรรม อื่นๆ (ระบุ)

ประวัติส่วนตัว/ครอบครัว

.....

ข้อมูลการเรียน

.....

สภาพปัญหา

.....

วิธีการให้คำปรึกษา/ช่วยเหลือ

.....

ผลการติดตาม/การนัดหมาย

.....

ลงชื่อ ครูประจำชั้น

(.....)

ขั้นตอนที่ 4 การส่งเสริมพัฒนานักเรียน

1. แบบสำรวจความต้องการของนักเรียนในการจัดกิจกรรมโฮมรูม (เอกสารหมายเลข 4/1)
2. แบบบันทึกการจัดกิจกรรมโฮมรูมสั้น (เอกสารหมายเลข 4/2)
3. แบบประเมินการจัดกิจกรรมโฮมรูม (เอกสารหมายเลข 4/3)
4. แบบรายงานผลการจัดการประชุมผู้ปกครอง (เอกสารหมายเลข 4/4)
5. แบบบันทึกสรุปผลการประชุมผู้ปกครอง (เอกสารหมายเลข 4/5)
6. แบบบันทึกการช่วยเหลือนักเรียนที่มีความสามารถพิเศษ (จำแนกตามแนวอัจฉริยะ)(เอกสารหมายเลข4/6)
7. แบบบันทึกการช่วยเหลือนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ (พิการหรือบกพร่อง)(เอกสารหมายเลข 4/7)
8. แบบบันทึกการช่วยเหลือนักเรียนกลุ่มผู้ด้อยโอกาส (เอกสารหมายเลข 4/8)
9. กิจกรรมเสริมทักษะการดำรงชีวิต กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนของโรงเรียนบ้านท้องคุ้งประกอบด้วย
 - โครงการส่งเสริมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน (เอกสารหมายเลข 4/9/1)
 - โครงการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมนำสู่วิถีพุทธ (เอกสารหมายเลข 4/9/2)
 - กิจกรรมทัศนศึกษาออกสถานที่ (เอกสารหมายเลข 4/9/3)
 - กิจกรรมลานกีฬาต้านยาเสพติด (เอกสารหมายเลข 4/9/4)
 - กิจกรรมนันทนาการ (เอกสารหมายเลข 4/9/5)

แบบบันทึกการจัดกิจกรรมโฮมรูมสั้น (เอกสารหมายเลข 4/2)

แบบบันทึกการจัดกิจกรรมโฮมรูมสั้น (10 – 20 นาที) ภาคเรียนที่ ปีการศึกษา

สัปดาห์ที่ ระหว่างวันที่ ถึงวันที่ เดือน พ.ศ.

ครั้งที่	วัน/เดือน/ปี	เรื่อง/สาระกิจกรรม	ผลที่ได้รับ	รูปแบบของกิจกรรมพัฒนาและส่งเสริมด้าน					
				สร้างความคุ้นเคย	ระเบียบวินัย	สำรวจตนเอง	การเรียนรู้	ศักยภาพ	คุณธรรมจริยธรรม

.....
(.....) (.....)

ครูประจำชั้น

ผู้อำนวยการ โรงเรียน

แบบประเมินการจัดกิจกรรมโฮมรูม (เอกสารหมายเลข 4/3)

แบบสำรวจความคิดเห็นของนักเรียนในการจัดกิจกรรมโฮมรูม

คำชี้แจง: ขอให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นต่อการจัดกิจกรรมโฮมรูมในภาคเรียนที่ผ่านมาตามหัวข้อต่อไปนี้

สิ่งที่นักเรียน ได้รับ	ระดับความคิดเห็น		
	มาก	ปานกลาง	น้อย
1. นักเรียนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมโฮมรูม			
2. นักเรียนได้ร่วมกิจกรรมโฮมรูมและแสดงความคิดเห็น			
3. นักเรียนได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและรู้จักเพื่อน			
4. นักเรียนได้พัฒนาความสามารถตนเอง			
5. นักเรียนได้รู้จักตนเอง			
6. นักเรียนได้พัฒนาด้านการปรับตัวในครอบครัวโรงเรียน สังคม			
7. นักเรียนได้แก้ไขปรับปรุงตนเอง			
8. นักเรียนมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับครูประจำชั้น			
9. นักเรียนมีความสุขในการร่วมกิจกรรมโฮมรูม			
10. นักเรียนได้รับผลประโยชน์และเห็นความสำคัญของกิจกรรมโฮมรูม			

1. นักเรียนมีความประทับใจ และได้รับประโยชน์จากกิจกรรมโฮมรูม ดังนี้

.....

.....

2. ปัญหาและอุปสรรคที่นักเรียนคิดว่าควรได้รับการแก้ไขปรับปรุงเพื่อให้ช่วงเวลาในการจัดกิจกรรมโฮมรูม มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้นคือ.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

แบบรายงานผลการจัดประชุมผู้ปกครองชั้นเรียน (เอกสารหมายเลข 4/4)

ครั้งที่ ชั้น โรงเรียน

วันที่..... เดือน พ.ศ.

1. จำนวนผู้ปกครอง ที่มาประชุม..... คน (ร้อยละ.....)
- ไม่มาประชุม..... คน (ร้อยละ.....)
- จำนวน คน

2. ข้อสรุปที่ได้จากการประชุม

.....

.....

.....

.....

.....

3. บรรยากาศการประชุมและความร่วมมือของผู้ปกครอง

.....

.....

.....

.....

.....

4. ข้อเสนอแนะ

.....

.....

.....

.....

.....

ลงชื่อ ผู้รายงาน
(.....)

ตำแหน่ง

แบบบันทึกสรุปผลการประชุมผู้ปกครองชั้นเรียน (เอกสารหมายเลข 4/5)

ชั้น โรงเรียน วันที่ เดือน พ.ศ.

1. จำนวนผู้ปกครองที่มาประชุม..... คน จากจำนวนเต็ม.....คน

2. บรรยากาศความร่วมมือ

.....

3. ผลที่ได้รับ

.....

4. งานที่ทำต่อเนื่อง

.....

5. ข้อเสนอแนะ

.....

ลงชื่อ ผู้บันทึก

(.....)

ตำแหน่ง

โครงการส่งเสริมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน (เอกสารหมายเลข 4/9/1)
แผนงาน กลุ่มบริหารงานวิชาการ
สนองกลยุทธ์ของ สพฐ. กลยุทธ์ที่ 1
สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน ข้อ 10

ผู้รับผิดชอบโครงการ -

ระยะเวลาดำเนินการ -

1. หลักการและเหตุผล

ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 18 กำหนดให้การจัดการเรียนเป็นกลุ่มสาระการเรียนรู้ จำนวน 8 กลุ่มสาระ และหนึ่งกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ซึ่งกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนจะช่วยให้ผู้เรียนค้นพบศักยภาพของตนเอง

จากความจำเป็นดังกล่าวกลุ่มบริหารงานวิชาการ จึงจัดทำโครงการส่งเสริมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนให้ผู้เรียนมีความสมบูรณ์ให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ เพื่อให้เป็นคนที่มีคุณภาพ มีคุณธรรม จริยธรรม และเป็นคนดีของสังคม

2. วัตถุประสงค์

1. เพื่อส่งเสริมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน
2. เพื่อจัดอุปกรณ์พัฒนาผู้เรียนให้ผู้เรียนมีความสมบูรณ์

3. เป้าหมาย

3.1. เชิงคุณภาพ นักเรียน โรงเรียนบ้านท้องคุ้งทุกคน ได้รับความรู้และประสบการณ์จากกิจกรรมลูกเสือและกิจกรรมชุมนุม

3.2. เชิงปริมาณ

3.2.1 มีอุปกรณ์การจัดกิจกรรมค่ายลูกเสือ ได้แก่ เชือกจำนวน 10 เส้น

3.2.2 สามารถจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนได้ 4 กิจกรรม ได้แก่ กิจกรรมการเดินทางไกล

กิจกรรมผจญภัย กิจกรรมนันทนาการ และกิจกรรมชุมนุมรอบกองไฟ

3.2.3 นักเรียนมีความพึงพอใจในการจัดกิจกรรมลูกเสือและกิจกรรมชุมนุมร้อยละ 90

4. วิธีการดำเนินการ

- 4.1 ประชุมชี้แจงคณะกรรมการสถานศึกษา และคณะครู
- 4.2 คำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงาน
- 4.3 จัดการเรียนการสอนกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน
- 4.4 ส่งเสริมการเรียนการสอนกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน
- 4.5 ติดตามการจัดการเรียนการสอนในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตลอดปีการศึกษา
- 4.6 ประเมินผลการจัดกิจกรรม และรายงานผลการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

5. งบประมาณ

กิจกรรม	หมวดรายจ่าย	จำนวนเงิน (บาท)
จัดหาอุปกรณ์ในการจัดกิจกรรม	ค่าวัสดุอุปกรณ์	10,000
รวมทั้งสิ้น		10,000

6. การวัดและประเมินผล

ข้อมูล	วิธีการ	เครื่องมือ	ผู้ให้ข้อมูล
1. เชิงคุณภาพ ผู้เรียนมีระเบียบ วินัย มีคุณธรรม	1. การสังเกต 2. ตรวจสอบงานนักเรียน 3. ทดสอบ	1. แบบสังเกต 2. ประเมินผลงาน 3. แบบทดสอบ	นางสาวรัตนา นิธิรักษ์
2. เชิงปริมาณ 2.1. มีอุปกรณ์การจัดค่าย 2.2 นักเรียนมีความพึง พอใจในกิจกรรมพัฒนา ผู้เรียนร้อยละ 90	1. การสังเกต 2. การปฏิบัติจริง 3. สอบถามความ พึงพอใจ	1. แบบสังเกต 2. แบบสอบถามความ พึงพอใจ	นางสาวรัตนา นิธิรักษ์

7. การบูรณาการกับนโยบายของโรงเรียน

- 7.1 ส่งเสริมการอ่านของนักเรียน
 - 7.1.1 นักเรียนได้อ่านคำปฏิญาณ กฎ และเนื้อหาอื่น ๆ ในหลักสูตรของลูกเสือ
 - 7.1.2 นักเรียนได้ฝึกทักษะการอ่านป้ายสัญลักษณ์ต่างๆ

7.2 การส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ของนักเรียน

7.2.1 นักเรียนได้ฝึกการคิดวิเคราะห์แก้ปัญหาในการร่วมกิจกรรมลูกเสือและกิจกรรมชุมนุม

7.3 การบูรณาการกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

7.3.1 ด้านความรู้ นำความรู้ที่ได้จัดการร่วมกิจกรรมไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

7.3.2 ด้านคุณธรรม นักเรียนมีความซื่อสัตย์ สุจริต จากการได้ปฏิบัติตามกิจกรรมพัฒนา

ผู้เรียนที่โรงเรียนจัดขึ้น

8. ผลที่คาดว่าจะได้รับ

8.1 นักเรียนมีระเบียบวินัย เป็นผู้นำผู้ตามที่ดี จากการได้เข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

8.2 นักเรียนมีทักษะในการคิดวิเคราะห์ และนำมาใช้แก้ปัญหาในชีวิตประจำวันได้

9. ผู้เสนอโครงการ

.....
(.....)

10. ผู้อนุมัติโครงการ

.....
(.....)

ผู้อำนวยการ โรงเรียนบ้านท้องคุ้ง

โครงการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมนำสู่วิถีพุทธ (เอกสารหมายเลข 4/9/2)

แผนงาน กลุ่มบริหารงานทั่วไป

สนองกลยุทธ์ของ สพฐ. กลยุทธ์ที่ 1

สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน ข้อ 4

ผู้รับผิดชอบโครงการ -
ระยะเวลาดำเนินการ -

1. หลักการและเหตุผล

ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 มาตรา 6 ที่มุ่งเน้นการจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรมมีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข จากความสำคัญดังกล่าวกลุ่มบริหารงานทั่วไป จึงจัดทำโครงการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมนำสู่วิถีพุทธ ขึ้นเพื่อพัฒนานักเรียน ให้บรรลุเป้าหมายดังกล่าว

2. วัตถุประสงค์

- 2.1 เพื่อพัฒนานักเรียนให้เป็นคนดี เก่ง มีวินัย มีคุณธรรมจริยธรรม และมีความสุข
- 2.2 เพื่อให้ให้นักเรียนมีความกตัญญูทวดเวทิต่อผู้มีพระคุณ
- 2.3 เพื่อให้ผู้เรียนมีประสบการณ์ในการดำรงชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียง

3. เป้าหมาย

3.1 เชิงคุณภาพ

- 3.1.1 นักเรียนเป็นคนดี เก่ง มีวินัย มีคุณธรรมจริยธรรม และมีความสุข
- 3.1.2 นักเรียนมีความกตัญญูทวดเวทิต่อผู้มีพระคุณ
- 3.1.3 นักเรียนมีประสบการณ์ในการดำรงชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียง

3.2 เชิงปริมาณ

- 3.2.1 นักเรียนร้อยละ 100 ของโรงเรียน เข้าร่วมกิจกรรม
- 3.2.2 นักเรียนผ่านเกณฑ์การประเมินเรื่องความกตัญญูทวดเวทิต่อผู้มีพระคุณ ร้อยละ 80 ขึ้นไป
- 3.2.3 นักเรียนร้อยละ 80 ขึ้นไปมีความพึงพอใจในกิจกรรม
- 3.2.4 จัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม อย่างน้อย ปีการศึกษาละ 5 ครั้ง

4. วิธีการดำเนินงาน

- 4.1 ประชุมวางแผน แต่งตั้งผู้รับผิดชอบ จัดทำโครงการ เสนอโครงการ ขออนุมัติ
- 4.2 จัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์ จัดสถานที่ ติดต่อวิทยากร
- 4.3 ดำเนินการจัดกิจกรรมการฝึกอบรม การจัดค่ายคุณธรรมจริยธรรม ดังนี้
 - 4.3.1 กิจกรรมเข้าค่ายคุณธรรม – จริยธรรม ช่วงชั้นที่ 2
 - 4.3.2 กิจกรรมคุณธรรม – จริยธรรม ประจำสัปดาห์ ช่วงชั้นที่ 1, 2
- 4.4 วัดและประเมินผล และสรุปรายงานผลการดำเนินงาน

5. งบประมาณ

ขอรับงบประมาณสนับสนุน แยกรายการ ดังนี้

กิจกรรม	หมวดรายจ่าย	จำนวนเงิน (บาท)
1. ค่าอาหาร	ค่าวัสดุ	5,000
2. ค่าตอบแทนวิทยากร		2,000
3. ค่าเอกสารและจัดป้ายนิเทศ	ค่าวัสดุ	1,000
4. ค่าอุปกรณ์การอบรม	ค่าวัสดุ	2,000
รวมทั้งสิ้น		10,000

6. การวัดผลประเมินผล

ข้อมูล	วิธีการ	เครื่องมือ
1. เชิงคุณภาพ 1.1 นักเรียนเป็นคนดี เก่ง มีวินัย มีคุณธรรม จริยธรรม และมีความสุข 1.2 นักเรียนมีความกตัญญูกตเวทิต่อผู้มีพระคุณ 1.3 นักเรียนมีประสบการณ์ในการดำรงชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียง	การสังเกต การสัมภาษณ์	แบบสังเกตพฤติกรรม แบบสัมภาษณ์
2. เชิงปริมาณ 2.1 นักเรียนร้อยละ 100 ของโรงเรียน เข้าร่วมกิจกรรม 2.2 นักเรียนผ่านเกณฑ์การประเมินเรื่องความกตัญญูกตเวทิต่ ร้อยละ 80 ขึ้นไป 2.3 นักเรียนร้อยละ 80 ขึ้นไปมีความพึงพอใจในกิจกรรม 2.4 จัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมอย่างน้อย ปีการศึกษาละ 5 ครั้ง	การสอบถาม การสังเกต การสอบถาม	แบบสอบถาม แบบสังเกต แบบสอบถาม

7. การบูรณาการกับนโยบายของโรงเรียน

7.1 การส่งเสริมการอ่านของนักเรียน ได้แก่

7.1.1 นักเรียนมีบันทึกการอ่านเกี่ยวกับคุณธรรมที่ควรนำไปประยุกต์ใช้กับตนเอง

7.1.2 นักเรียนมีบันทึกการอ่านเรื่องการดำรงชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียง

ที่ควรนำมาเป็นแบบอย่าง

7.2 การส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ นักเรียนสามารถคิดวิเคราะห์ แยกแยะสิ่งผิดสิ่งถูกได้เมื่อมีการอบรม

7.3 การบูรณาการกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

7.3.1 ด้านความรู้ได้แก่นำความรู้จากการอบรมไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

7.3.2 ด้านคุณธรรมได้แก่นำหลักการดำเนินชีวิตที่ได้จากการอบรมไปใช้ในชีวิตประจำวัน

8. ผลที่คาดว่าจะได้รับ

- 8.1 นักเรียนทุกคนเข้าร่วมกิจกรรมการฝึกอบรม
- 8.2 นักเรียนเป็นคนดี เก่ง มีวินัยมีคุณธรรมจริยธรรม มีความสุข
- 8.3 นักเรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามที่โรงเรียนตั้งไว้

9. ผู้เสนอโครงการ

.....
(.....)

10. ผู้อนุมัติโครงการ

.....
(.....)

ผู้อำนวยการ โรงเรียนบ้านห้องคู้ง

กิจกรรมทัศนศึกษานอกสถานที่ (เอกสารหมายเลข 4/9/3)

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้นักเรียนได้รับความรู้ความเข้าใจ ถึงพิษภัยของยาเสพติด
2. เพื่อให้นักเรียนไม่เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด

สาระสำคัญ

เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันป้องกันมิให้นักเรียนเข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติด

การดำเนินกิจกรรม

1. ประชุมคณะกรรมการเพื่อดำเนินงาน
2. ขออนุญาตผู้บังคับบัญชา นำนักเรียนไปทัศนศึกษา
3. ขออนุญาตผู้ปกครองเพื่อนำนักเรียนไปทัศนศึกษา
4. นำนักเรียนไปทัศนศึกษาตามสถานที่ที่กำหนดไว้
5. รายงานผลต่อผู้บังคับบัญชา

สื่อ / อุปกรณ์

1. รถยนต์โดยสาร
2. เอกสารสมุดบันทึก

การประเมินผล

1. สังเกตความสนใจในการไปทัศนศึกษา
2. จากแบบสอบถามนักเรียน

บันทึกผลการจัดกิจกรรม

จัดกิจกรรมวันที่ สถานที่จัด

ผลการจัด

.....

.....

.....

.....

ลงชื่อ ผู้บันทึก

แบบสอบถามนักเรียน

กิจกรรมทัศนศึกษา

★★

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

โปรดกรอกข้อความและใส่เครื่องหมาย ✓ หน้าข้อที่ตรงกับสภาพของนักเรียน

1. เพศ

 ชาย หญิง

2. ระดับชั้น

ส่วนที่ 2

โปรดใส่เครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่างที่ตรงกับความคิดเห็นของนักเรียนพร้อมทั้งเขียนข้อเสนอแนะ

รายการ	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด 5	มาก 4	ปานกลาง 3	น้อย 2	น้อยที่สุด 1
1. จากการทัศนศึกษานักเรียนมีความรู้ ความเข้าใจถึงพิษภัยของสารเสพติด					
2. สามารถบอกผลกระทบที่เกิดจากการเสพยาเสพติดได้					
3. สารเสพติดเป็นภัยต่อสังคมและประเทศชาติมากน้อยเพียงใด					

ข้อเสนอแนะ

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

กิจกรรมลานกีฬาต้านยาเสพติด

(เอกสารหมายเลข 4/9/4)

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้นักเรียนใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์
2. เพื่อให้ให้นักเรียนได้ผ่อนคลายความเครียด
3. เพื่อให้ให้นักเรียนมีโอกาสนพบเพื่อนใหม่ๆ

สาระสำคัญ

นักเรียนได้ออกกำลังกายทำให้ร่างกายแข็งแรง ผ่อนคลายความเครียด ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ สนุกสนานร่าเริง จิตใจแจ่มใส มีโอกาสนพบเพื่อนใหม่ๆ

การดำเนินการ

1. ครูให้นักเรียนเลือกกีฬาที่ตนเองชอบคนละ 1 ชนิด เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนได้แสดงออกถึงความสามารถทางการกีฬาอย่างถูกต้อง
2. ให้นักเรียนเล่นกีฬาที่ตนชื่นชอบ ในเวลาพักเที่ยง หรือเวลาโรงเรียนเลิก ประมาณ 30 นาที
3. ครูติดตามผลการเล่นกีฬานักเรียน โดยมีสมุดบันทึก

สื่อ / อุปกรณ์

1. อุปกรณ์กีฬา
2. สถานที่เล่นกีฬา

การประเมินผล

1. สังเกตจากการเล่นกีฬานักเรียน
2. จากสมุดบันทึกการเล่นกีฬานักเรียน

บันทึกผลการจัดกิจกรรม

จัดกิจกรรมวันที่ สถานที่จัด

ผลการจัด

.....

.....

.....

ลงชื่อ ผู้บันทึก

กิจกรรมนันทนาการ

(เอกสารหมายเลข 4/9/5)

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้นักเรียนใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์
2. เพื่อให้นักเรียนได้แสดงความสามารถและภูมิใจในผลงานของตนเอง
3. เพื่อให้นักเรียนผ่อนคลายความเครียด

สาระสำคัญ

ศิลปะการแสดง เช่น ดนตรี นาฏศิลป์ เป็นกิจกรรมนันทนาการที่สามารถจูงใจให้นักเรียนห่างไกลจากยาเสพติดและผ่อนคลายความเครียดได้ดี และยังส่งเสริมให้นักเรียนได้ใช้เวลาว่างจากการเรียนให้เกิดประโยชน์สูงสุด

การดำเนินการ

1. รับสมัครนักเรียนเข้าชมรม
2. ทำการฝึกเล่นดนตรีและนาฏศิลป์ ในช่วงพักกลางวัน หลังเลิกเรียน และช่วงปิดเทอม
3. นักเรียนได้แสดงความสามารถในการกิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียนแล้วชุมชนได้

สื่อ / อุปกรณ์

1. เครื่องดนตรี
2. ชุดนาฏศิลป์

การประเมินผล

1. สังเกตจากร่วมกิจกรรมของ โรงเรียนและชุมชนด้วยความเต็มใจ
2. จากรางวัลที่นักเรียนได้รับ

บันทึกผลการจัดกิจกรรม

จัดกิจกรรมวันที่ สถานที่จัด

ผลการจัด

.....

.....

.....

ลงชื่อ ผู้บันทึก

ขั้นตอนที่ 5 การส่งต่อ

1. แบบบันทึกการส่งต่อภายใน (โดยครูประจำชั้น) (เอกสารหมายเลข 5/1)
2. แบบรายงานแจ้งผลการช่วยเหลือนักเรียน (ส่งต่อภายใน) (เอกสารหมายเลข 5/2)
3. แบบบันทึกการส่งต่อภายใน (เอกสารหมายเลข 5/3)

แบบบันทึกการส่งต่อภายใน (โดยครูประจำชั้น) (เอกสารหมายเลข 5/1)

โรงเรียน

วันที่ เดือน พ.ศ.

เรื่อง ขอความร่วมมือในการช่วยเหลือนักเรียน

เรียน (ครูแนะแนว / ผู้เกี่ยวข้อง)

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสรุปผลการคัดกรองและช่วยเหลือนักเรียน

ด้วยนักเรียนชื่อ สกุล ชั้น

เลขประจำตัว มีพฤติกรรมสรุปได้ดังนี้

.....

และได้ดำเนินการช่วยเหลือแล้วสรุปได้ดังนี้

.....

แต่ยังมีพฤติกรรมดังนี้

.....

จึงเรียนมาเพื่อขอความร่วมมือในการช่วยเหลือแก้ไขปัญหาของนักเรียนดังกล่าวและ
ขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

(.....)

ครูประจำชั้น

แบบรายงานแจ้งผลการช่วยเหลือนักเรียน (ส่งต่อภายใน) (เอกสารหมายเลข 5/2)

วันที่ เดือน พ.ศ.

เรื่อง แจ้งผลการช่วยเหลือนักเรียน

เรียน (ครูประจำชั้น)

ตามที่ท่านได้ส่งนักเรียนชื่อ สกุล ชั้น
มาให้ดำเนินการช่วยเหลือนั้น บัดนี้ (ผู้ดำเนินการช่วยเหลือ) ได้ดำเนินการ
ช่วยเหลือนักเรียนแล้วสรุปผลดังนี้

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

จึงเรียนมาเพื่อทราบ

(ลงชื่อ)

(.....)

แบบบันทึกการส่งต่อภายนอก

(เอกสารหมายเลข 5/3)

โรงเรียน

วันที่ เดือน พ.ศ.

เรื่อง

โรงเรียนขอความอนุเคราะห์ในการช่วยเหลือแก้ไขปัญหานักเรียนชื่อ

สกุล เพศ ชั้น อายุ ปี

บิดาชื่อ-สกุล อาชีพ รายได้ บาท

มารดาชื่อ-สกุล อาชีพ รายได้ บาท

ครูประจำชั้น/ผู้รับผิดชอบดูแลในโรงเรียน

โทรศัพท์ โทรสาร ผลการเรียนเฉลี่ย

วิชาที่ถนัด วิชาที่ไม่ชอบ

สภาพปัญหา

.....

.....

การดูแลให้ความช่วยเหลือเบื้องต้นของโรงเรียน

.....

.....

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความช่วยเหลือต่อไป

ขอแสดงความนับถือ

(.....)

ผู้อำนวยการโรงเรียน

ขั้นตอนที่ 6 แบบการรายงานผล

1. แบบแจ้งผลการช่วยเหลือนักเรียน (เอกสารหมายเลข 6/1)

แบบแจ้งผลการช่วยเหลือนักเรียน (เอกสารหมายเลข 6/1)

โรงเรียนบ้านทองคั้ง

วันที่ เดือน พ.ศ.

เรื่อง ขอแจ้งผลการช่วยเหลือนักเรียน

เรียน

ตามที่ท่านได้ส่งนักเรียนดังรายชื่อที่แนบมา ให้ดำเนินการช่วยเหลือ นั้น บัดนี้ ได้ดำเนินการช่วยเหลือ
นักเรียนแล้วสรุปผล ดังนี้

1. ดำเนินการ โดย
2. ดำเนินการ โดย
3. ดำเนินการ โดย
4. ดำเนินการ โดย
5. ดำเนินการ โดย
6. ดำเนินการ โดย
7. ดำเนินการ โดย
8. ดำเนินการ โดย
9. ดำเนินการ โดย
10. ดำเนินการ โดย

และนักเรียนที่เหลือจะดำเนินการ โดย

.....
.....
.....

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบ

ขอแสดงความนับถือ

.....

(.....)

แบบบันทึกสรุปรายงานผลการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของครูประจำชั้น
(เพื่อรายงานผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้น ทุกภาคเรียน)

จำนวนนักเรียนในความดูแล คน แยกเป็น

 กลุ่มปกติ คน (ร้อยละ ของจำนวนนักเรียนในความดูแล)

 กลุ่มเสี่ยง คน (ร้อยละ ของจำนวนนักเรียนในความดูแล)

 กลุ่มมีปัญหา คน (ร้อยละ ของจำนวนนักเรียนในความดูแล)

 แก้ไขช่วยเหลือได้แล้ว คน อยู่ในระหว่างแก้ไขช่วยเหลือ คน ส่งต่อ คน

ผลการดำเนินงานกับกลุ่มแก้ไขช่วยเหลือ จำแนกตามลักษณะปัญหาของนักเรียน

ลักษณะปัญหา	แก้ไขช่วยเหลือ ได้แล้ว (คน)	อยู่ในระหว่างการแก้ไข ช่วยเหลือ (คน)	ส่งต่อ (คน)	หมายเหตุ
ด้านการเรียน				
ด้านสุขภาพร่างกาย				
ด้านสุขภาพจิต				
ด้านพฤติกรรม				
ด้านเศรษฐกิจ				
ด้านการคุ้มครองนักเรียน				
ด้านเลี้ยงดู				
ด้านสิ่งแวดล้อม				
อื่นๆ โปรดระบุ				

ภาคผนวก ข
รายช่อผู้เขยวชาญตรวจสอบโครงร่าง และความเหมาะสมของเนื้อหาสาระของคู่มือ

ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบโครงร่างของเครื่องมือ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ เรือโท ดร.ไพบูลย์ อ่อนมั่ง	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สาขาการวิจัยและพัฒนาหลักสูตร บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
เรือเอก ดร.อภิสิทธิ์ ทรงบัณฑิตย์	อาจารย์ประจำ ภาควิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
นางนิรมล โพชะ	ศึกษานิเทศก์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2
ดร. กัมปนาท วัชรนาคม	ตำแหน่งผู้อำนวยการ โรงเรียนอนุบาลชุมชนบางบ่อ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2
นายนิกร ประสงค์เจริญ	ผู้อำนวยการ โรงเรียนบ้านทองคั้ง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา สมุทรปราการ เขต 2

ผู้เชี่ยวชาญทดสอบความเหมาะสมของกลุ่ม (ผู้ปฏิบัติการสอน)

นางพรสวรรค์ ปู่วัด	ครู คศ. 3 โรงเรียนบ้านท้องคุ้ง
นางสาวอนุช พฤติชัยวิบูลย์	ครู คศ. 3 โรงเรียนบ้านท้องคุ้ง
นายปรีชา แสงแจ่ม	ครู คศ. 3 โรงเรียนบ้านท้องคุ้ง
นางสาวจิรนนท์ นาคมอญ	ครู คศ. 3 โรงเรียนบ้านท้องคุ้ง
นางสาวลินรัตน์ รัตน์ใจดี	ครู คศ. 2 โรงเรียนบ้านท้องคุ้ง
นางอรทัย จันทนะสุด	ครู คศ. 2 โรงเรียนบ้านท้องคุ้ง
นางจันทร์เกษม สุขยิ่ง	ครู คศ. 2 โรงเรียนบ้านท้องคุ้ง
นางสาวอรวรรณ จันทร์เปล่ง	ครูอัตราจ้าง โรงเรียนบ้านท้องคุ้ง
นางสาวพรณี ลำคาว	ครูอัตราจ้าง โรงเรียนบ้านท้องคุ้ง
นางสาววิมลรัตน์ สิ้นจันอัด	ครูอัตราจ้าง โรงเรียนบ้านท้องคุ้ง
นางสาวอุบล ชูทอง	ครูอัตราจ้าง โรงเรียนบ้านท้องคุ้ง
นางกษามาส เรียบร้อย	ครูอัตราจ้าง โรงเรียนบ้านท้องคุ้ง

ภาคผนวก ค

แบบสอบถามความคิดเห็น ทดสอบความเหมาะสมของคู่มือ

แบบประเมินความเหมาะสมของคู่มือ
คู่มือระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนบ้านทองคั้ง

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ประเมิน

ส่วนที่ 2 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ โดยกำหนดคุณภาพดังนี้

- 5 หมายถึง เหมาะสมมากที่สุด
- 4 หมายถึง เหมาะสมมาก
- 3 หมายถึง เหมาะสมปานกลาง
- 2 หมายถึง เหมาะสมน้อย
- 1 หมายถึง เหมาะสมน้อยที่สุด

**แบบประเมินความเหมาะสมของกลุ่ม
ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนบ้านทองค้ำ**

◎◎◎

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

1. นักวิชาการ 2. ผู้บริหารสถานศึกษา 3. ผู้ปฏิบัติการสอน

ส่วนที่ 2 โปรดใส่เครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความคิดเห็นของท่าน พร้อมทั้งเขียนข้อเสนอแนะ
ในกรณีเห็นควรปรับปรุงและพัฒนาให้ดีขึ้น

ข้อที่	รายการประเมิน	ระดับความคิดเห็น				
		5	4	3	2	1
1	รายละเอียดของเนื้อหาสาระของกลุ่มมีความเหมาะสม ในการนำไปใช้ในระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน					
2	ลำดับขั้นตอนวิธีการกลุ่มมีความเหมาะสมในทางปฏิบัติ					
3	วัตถุประสงค์ของแต่ละกิจกรรมในกลุ่มมีความสอดคล้องกับ วัตถุประสงค์ของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน					
4	จำนวนกิจกรรมมีความเหมาะสมในทางปฏิบัติ					
5	โครงการจัดกิจกรรมของกลุ่มมีความสมบูรณ์นำไปใช้ได้					
6	กลุ่มที่จัดทำขึ้นมีประโยชน์ต่อการจัดกิจกรรมของนักเรียนใน สถานศึกษา					
7	กลุ่มมีวิธีการบันทึกและวิธีการวัดผลประเมินผลที่ชัดเจน					
8	กลุ่มมีประโยชน์ต่อการบริหารงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ในสถานศึกษา					

ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ

.....
.....

ลงชื่อ.....ผู้ประเมิน

(.....)

ประวัติย่อผู้ทำสารนิพนธ์

ประวัติย่อผู้ทำสารนิพนธ์

ชื่อ ชื่อสกุล	นางสาวรัตนา นิธิรักษ์
วันเดือนปีเกิด	วันที่ 19 ธันวาคม 2499
สถานที่เกิด	อำเภอพระโขนง จังหวัดกรุงเทพฯ
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	21 / 100 หมู่บ้านรัชธานี 2 ตำบลบางพลีใหญ่ อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ 10540
ตำแหน่งหน้าที่การงานในปัจจุบัน	ครูชำนาญการพิเศษ
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	โรงเรียนบ้านทองคั้ง ตำบลคลองด่าน อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2516	มัธยมศึกษาปีที่ 3 จาก โรงเรียนพรวิทยา อำเภอพระโขนง กรุงเทพฯ ฯ
พ.ศ. 2518	ประกาศนียบัตรปกศ.ต้น จาก วิทยาลัยครูสวนกุหลาบ
พ.ศ. 2521	ประกาศนียบัตรการศึกษาชั้นสูง วิชาเอกสังคมศึกษา จาก วิทยาลัยครูสวนกุหลาบ
พ.ศ. 2528	การศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกสังคมศึกษา จาก มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
พ.ศ. 2555	การศึกษามหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา จาก มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ กรุงเทพมหานคร